

POTKUA ARKEEN

Osallistava nuorten viikonloppuleiri

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Syksy 2009
Noora Leppänen
Pia Roine
Nina Vuorinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

LEPPÄNEN, NOORA, ROINE, PIA & VUORINEN, NINA:
Potkua arkeen
Osallistava nuorten viikonloppuleiri

Sosiaalipedagogisen aikuistyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 80 sivua,
15 liitesivua

Syksy 2009
TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen ja se on hankkeistettu yksityiselle lastensuojeluyritys Elämönhallintapalvelut Visio Oy:lle. Järjestimme viikonloppuleirin Elämönhallintapalvelut Vision 9 - 19-vuotiaille lastensuojelun asiakkaille. Leirin ajankohtana oli 17.7. - 19.7.2009 ja paikkana toimi Liikuntakeskus Pajulahti. Asiakkaat ohjattiin leirille Elämönhallintapalvelut Vision kautta Lahden ja Keravan seuduilta. Leirillemme osallistui neljä nuorta. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli leirin avulla edistää nuorten osallisuutta ja innostaa heitä, mahdollistaa muiden nuorten tapaaminen sekä tarjota hengähdystauko nuorten arkeen.

Opinnäytetyön tietopohjassa käsitellään nuoruutta ja syrjäytymistä yhteiskunnassamme, elämän- ja arjenhallintaa, sosiaalista pääomaa sekä menetelmiä, joilla nuoria voidaan innostaa ja heidän osallisuuttaan kasvattaa. Lisäksi käsitellään ryhmänohjausta, jotta ohjaajan rooli leirillä avautuu. Opinnäytetyössämme leiri raportoidaan leirikertomuksena, toiminnan toteutus sekä onnistumistamme ohjaajina arvioidaan ja lopuksi pohdinnassa tuodaan esille olennaisimmat johtopäätöksemme.

Leirin toiminta perustui nuorten toiveisiin ja tarpeisiin sekä opinnäytetyömme tavoitteisiin. Kolme päivää kestäväällä leirillä ulkoiltiin yhdessä, käytiin läpi omaa elämää luovin ja toiminnallisin menetelmin, rentouduttiin sekä käsiteltiin nuorille ajankohtaisia aiheita, kuten päihteitä ja hyvinvointia. Nuoret osallistuivat leirillä innokkaasti toimintaan ja suurin osa koki leirin antavan vaihtelua arkeen. Nuoret saivat uusia tuttavuuksia leirillä ja heidän sosiaalinen kanssakäymisensä sai näin vahvistusta. Leirin järjestäminen osoitti, että nuorille suunnatut leirit ovat tarpeellisia, mutta on haasteellista saada nuoria osallistumaan leireille. Leiri suunniteltiin kahteen otteeseen ensimmäisen peruunnuttua vähäisen osanoton vuoksi. Palautteen avulla kävi kuitenkin ilmi, että nuoret osallistuisivat samankaltaiselle leirille jatkossakin.

Avainsanat: nuoruus, syrjäytyminen, osallistaminen, osallisuus, sosiokulttuurinen innostaminen, elämän- ja arjenhallinta, sosiaalinen pääoma

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LEPPÄNEN, NOORA, ROINE, PIA & VUORINEN, NINA:
A Boost to everyday life: an uplifting camp for young people

Bachelor's Thesis in Social pedagogy for work with adults, pages 80, appendices
15

Autumn 2009

ABSTRACT

This thesis is a functional one and it is made as a project for a private child welfare company Elämönhallintapalvelut Visio Ltd. As a part of the project we arranged a weekend camp for young clients of child welfare aged between 9 and 19. The camp took place in Sports Center Pajulahti on 17-19.7.2009. The clients were directed to the camp by Elämönhallintapalvelut Visio from the areas of Kerava and Lahti. Four youngsters took part in our camp. The purpose of our thesis was to increase the participation of the youth and animate them, give them a chance to meet other young people and offer a break from every day life.

The theory part of the thesis consists of youth and exclusion in our society, life- and every day control, social capital and means to animate and increase the participation and involvement of the youth. In addition the theory part deals with leading a group to clarify the role of the instructor of the camp. In our thesis the camp is reported as a camp story, the activities and our success as instructors are being evaluated and in the end the most important conclusions are brought up.

The activities of the camp were based on the wishes and needs of the participants as well as the objective of the thesis. During the 3-day camp we were outdoors together, went through the participants' lives using creative and functional methods, relaxed and discussed current subjects for young people for example drugs and wellbeing. The participants took part eagerly in the activities and most of them felt that the camp gave them variety to life. The participants got new acquaintances at the camp and their social interaction strengthened. Arranging the camp pointed out that these kinds of camps are important to young people but it is challenging to get the young people to participate in the camp. Our camp was organized two times because the first one was cancelled due to insufficient participation. Nevertheless, the feedback received from the participants revealed that they would be willing to participate in a camp like this again in the future.

Key words: youth, social exclusion, increasing participation, socio-cultural animation, life- and every day control, social capital

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS & LEIRIN TAUSTA JA TARKOITUS	3
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus	3
2.2	Leirin tausta	4
2.3	Leirin tarkoitus	7
3	LEIRIN TAVOITTEET	9
3.1	Omat tavoitteemme	9
3.2	Tavoitteet nuorten lähtökohdista	10
4	LEIRIN KOHDERYHMÄ JA YHTEISTYÖKUMPPANIT	11
4.1	Kohderymänä nuoret	11
4.2	Elämänhallintapalvelut Visio Oy	12
4.2.1	Avohuolto	14
4.2.2	Jälkihuolto	15
4.3	Liikuntakeskus Pajulahti	16
5	NUORUUDEN MYLLERRYKSESSÄ	18
5.1	Nuoruusiän kehitykselliset tehtävät	18
5.2	Nuoruus - identiteetin kehittymisen aikaa	19
5.3	Nuoret ja päihteet	21
6	NUORISSA ON TULEVAISUUS - SYRJÄYTYMISVAARASTA OSALLISUUTEEN	22
6.1	Nuorten syrjäytyminen	23
6.2	Osallisuus, osallistaminen ja sosiokulttuurinen innostaminen osana nuorten aktivoimista	27
6.3	Voimaantumisen merkitys nuorten voimavaroja vahvistaessa	30
6.4	Elämän- ja arjenhallinnan merkitys nuoren elämässä	32
6.5	Sosiaalinen pääoma - sosiaalisen verkoston merkitys nuorelle	34
7	RYHMÄNOHJAUS SOSIAALIPEDAGOGISIN JA TOIMINNALLISIN MENETELMIN	35
7.1	Ryhmänohjaus	36
7.2	Sosiaalipedagogiikka ja toiminnalliset menetelmät nuorten tukemisessa	37
8	LEIRIN TOTEUTUS	41

8.1	Jännitystä ilmassa	41
8.2	Toiminnan täyteinen päivä	45
8.3	Kotiinlähdön aika	49
8.4	Jälkitapaaminen keilailun merkeissä	50
9	LEIRIN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI	51
10	ITSEARVIOINTI	64
11	POHDINTA	67
	LÄHTEET	73
	LIITTEET	80

1 JOHDANTO

Yhteiskunnassamme eläminen ei ole tänä päivänä helppoa nuorelle. Sen lisäksi, että nuoruus jo itsessään on murroksen aikaa, on yhteiskuntamme murroksessa. Lama on verottanut perheiden taloudellista hyvinvointia, mikä vaikuttaa kauttaaltaan perheiden jaksamiseen. Taloudellisen tilanteen kiristyessä vanhemmat stressaantuvat, eikä nuorten hyvinvointiin kiinnitetä välttämättä tarpeeksi huomiota ja tällöin nuorilla on riski syrjäytyä. Syrjäytyneiden ja hyvinvoivien nuorten välinen kuilu on kasvanut, sillä suurimmalla osalla suomalaisista nuorista menee hyvin, mutta kuitenkin samaan aikaan näyttää vähemmistöllä selvitysten mukaan menevän sitäkin heikommin (Lehto-Trapnowski 2001, 45). Nuorten käsissä on tulevaisuutemme, jolloin nuorten syrjäytymisen ehkäisy on erityisen tärkeää. Syrjäytymisen ehkäisy ei ole kuitenkaan helppoa, sillä syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia nuoria voi olla vaikea tavoittaa.

Nuorten osallisuuden vahvistamisella voidaan vähentää syrjäytymisen riskiä (Nivala 2008, 10) ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyy vahvasti myös innostaminen. Innostamisella pyritään tekemään nuorista aktiivisia toimijoita yhteiskunnassamme (Kurki 2000 b). Osallisuuden vahvistaminen ja innostaminen olivat elementtejä, joista lähdimme liikkeelle, kun keväällä 2009 päätimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, missä kohderyhmänä olivat nuoret lastensuojelun avo- ja jälkihuollon asiakkaat.

Järjestimme kesällä 2009 viikonloppuleirin Liikuntakeskus Pajulahdessa 9 - 19 -vuotiaille nuorille. Leiri toteutettiin yhteistyössä yksityisen lastensuojelupalvelun Elämönhallintapalvelut Visio Oy:n kanssa. Käytämme tekstissämme sanaa Visio tarkoittaen tällä yhteistyökumppaniamme Elämönhallintapalvelut Visiota, sillä Vision työntekijät käyttävät itsekin tätä lyhennettä. Leirillä tuimme nuorten osallisuutta ja tarjosimme heille tilaisuuden tavata muita nuoria. Samalla nuorilla oli mahdollisuus keskustella aikuisten kanssa heille tärkeistä asioista, mikä voi olla nuorelle jo sellaisenaan erityisen tärkeää. Yhdessä olon ja nuorille suunnatun tarvelähtöisen toiminnan kautta innostimme nuoria leirin toimintaan mukaan, mutta annoimme myös voimia arkeen. Tärkeiksi teemoiksi leirin järjestämisen ja toteuttamisen myötä nousivat elämän- ja arjenhallinta, sosiaalisen kanssakäymisen vah-

vistaminen, vertaistuen mahdollistaminen ja huomiota antavien, esimerkillisten aikuisten läsnäolo.

Opinnäytetyön nimeksi muotoutui ”Potkua arkeen”, sillä tähän leirimme ajatus kiteytyy. Yhdellä leirillä emme voi ehkäistä nuorten syrjäytymistä, mutta voimme omalta osaltamme vaikuttaa siihen myönteisesti nuorten osallisuutta vahvistamalla. Työn kannalta keskeisiksi käsitteiksi nousevat nuoruus, nuorten syrjäytyminen, osallistaminen, osallisuus, innostaminen, sosiaalinen pääoma ja elämän- ja arjenhallinta.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS & LEIRIN TAUSTA JA TARKOITUS

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyömme sai alkunsa vuoden 2009 alussa, kun aloimme pohtia, minkälainen opinnäytetyö tuli tarpeeseen ja samalla kiinnosti meitä. Alusta asti suunnitelimme käytännönläheistä opinnäytetyötä, ja tämän vuoksi valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön. Halusimme yhdistää koulussa opitun teorian käytäntöön ja toteuttaa opittuja ohjaustaitojamme. Otimme yhteyttä yksityiseen lastensuojeluyritykseen Elämönhallintapalvelut Visioon alkuvuodesta 2009 ja kysyimme heitä mahdolliseksi yhteistyökumppaniksemme ja saimme heiltä myöntävän vastauksen. Yhdessä Elämönhallintapalvelut Vision työntekijöiden kanssa mietimme toiminnallisen opinnäytetyön eri vaihtoehtoja ja yhteistuumin päädyimme nuorille järjestettävään leiriin. Järjestimme yhteistyössä Elämönhallintapalvelut Vision kanssa nuorille suunnatun viikonloppuleirin ja heiltä saimme leiriin rahoituksen. Leiri toteutettiin Liikuntakeskus Pajulahdessa Nastolassa 17.7 - 19.7.2009. Opinnäytetyömme on hankkeistettu.

Päädyimme leirin järjestämiseen, koska koimme, että yhdessä tekeminen ja kokeminen mahdollistavat intensiivisen suhteen luomisen nuoriin. Yhdessä nuorten kanssa vietetyn viikonloppun aikana saimme varmasti nuorista enemmän irti kuin esimerkiksi muutaman lyhytkestoisen tapaamisen jälkeen. Vision työntekijät ovat nähneet nuorten leirit tarpeellisiksi, vaikka osallistujamäärät ovat jääneet alhaisiksi. Tulevaisuudessa haasteena onkin se, kuinka saada nuoria enemmän osallistumaan heille suunnattuun toimintaan mukaan. Visio on järjestänyt pääasiassa liikunnallisia leirejä nuorille, joten halusimme antaa heille mahdollisuuden erilaiseen, sosiaalipedagogisia elementtejä sisältävään leiriin.

2.2 Leirin tausta

Kävimme alkuvuodesta 2009 keskustelemassa Vision työntekijöiden kanssa leiristä ja leirin osallistujista. Keskustelimme aluksi siitä mikä oli meidän näkemyksemme ja tavoitteemme leirin toteuttamisesta sekä siitä, mikä oli nuorten lähtökohdista tarpeellista. Tämän lisäksi oli tärkeää käydä läpi Vision työntekijöiden ajatuksia leiristä ja sen lähtökohdista. Yhdistimme omat tavoitteemme sekä nuorten tarpeet. Visiolta tuli aluksi toive, että järjestäisimme leirin ainoastaan tytöille, koska tyttöjen innostaminen leirille olisi helpompaa. Alun perin tarkoituksenamme oli siis järjestää tyttöjen leiri Vision asiakkaille, mutta osallistujien peruuntumisen vuoksi emme päässeet toteuttamaan leiriä.

Peruuntuneelle leirille ilmoittautui aluksi viisi tyttöä, mutta leirin lähestyessä yksi perui tulonsa. Viimeisenä iltana ennen leirin alkua saimme selville, että leirille tulisikin vain kaksi osallistujaa samasta perheestä. Emme saaneet enää samana päivänä yhteyttä Vision työntekijöihin, minkä vuoksi jouduimme yhdessä opinäytetyömme ohjaajan kanssa päättämään mitä teemme leirin suhteen. Tulimme siihen lopputulokseen, että siirrämme leirin ajankohtaa myöhemmäksi. Päädyimme leirin peruuttamiseen, koska osallistujien ja meidän tavoitteemme eivät olisi toteutuneet leirillä. Yksi tavoitteemme oli toiminnallisten menetelmien keinoin vahvistaa osallistujien sosiaalista kanssakäymistä ja tätä kautta mahdollistaa uusiin ystävyysuhteiden syntyminen. Osallistujat olivat sisaruksia, joten tämä tavoite ei olisi toteutunut. Olimme suunnitelleet leirin toiminnan siten, että se palvelisi osallistujia parhaalla mahdollisella tavalla. Yksi kauaskantoisempi tavoitteemme oli innostaa nuoria osallistumaan tulevaisuudessa heille tarkoitettuun toimintaan mukaan, esimerkiksi leireille. Riskinä leirin järjestämisessä oli, että leirin tavoitteet nuorten ja meidän lähtökohdista eivät olisi toteutuneet, jolloin myös kauaskantoisempi tavoite olisi jäänyt toteutumatta. Näistä edellä mainituista syistä joutuimme emme halunneet ottaa riskiä. Ilmoitimme leirin peruuntumisesta Liikuntakeskus Pajulahteen ja osallistujien huoltajalle sekä Vision työntekijöille. Leirin peruuntumisen myötä epävarmuuden sietokykymme kehittyi ja organisointitaitomme myös kasvoivat, koska jouduimme uudestaan miettimään leirin tarkoitusta ja toimivuutta.

Leirin peruuntumisen jälkeen pidimme palaveria Vision työntekijöiden kanssa siitä, mitä tulemme tekemään ja onnistuuko leirin järjestäminen toisena ajankohdaksi. Visiolla on ollut tapana järjestää kesäleirejä nuorille ja yksi leiri oli suunnitella järjestää heinäkuussa. Otimme yhteyttä Vision leiristä vastaavaan liikunnanohjaajaan ja hän antoi meille täyden vastuun leirin suunnittelusta ja toteutuksesta. Leirin ajankohdaksi oli jo päätetty aiemmin 17.7 - 19.7.2009 ja paikkana toimi Liikuntakeskus Pajulahti. Leirin ajankohdan selvittyä aloimme suunnitella leirin toteutusta niin, että saamme mahdollisimman paljon osallistujia leirille. Edellisen leirin peruuntumisen myötä opimme, että emme rajaa liikaa kohderyhmämme ikäjakaumaa, jotta leiri ei peruunnu vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Kysyimme tällä kertaa myös Lahden yksikön lisäksi Vision kahdesta muusta yksiköstä, Hämeenlinnasta ja Keravalta mahdollisia osallistujia leirille.

Sovimme yhdessä Vision työntekijöiden kanssa, että heille jää vastuu nuorten innostamisesta leirille. Teimme nuorille leirikirjeet (LIITE 1), jotka Vision työntekijät jakoivat mahdollisille osallistujille. Kerroimme leirikirjeessä lyhyesti leirin sisällöstä. Leirikirjeen lisäksi teimme nuorille tarkoitetun toivelomakkeen (LIITE 2). Toivelomakkeen avulla kartoitimme nuorten toiveita leirin suhteen, koska halusimme räätälöidä leirin ohjelman nuorten toiveista käsin. Sitova ilmoittautuminen ja toivelomakkeet piti lähettää meille noin paria viikkoa aikaisemmin, jotta pääsimme suunnittelemaan leirin sisältöä tarkemmin.

Alustavien tietojen mukaan leirille oli tulossa tyttöjä sekä poikia Lahden ja Keravan seuduilta. Hämeenlinnasta ilmoitettiin, ettei heiltä tule osallistujia leirille. Tiesimme jo etukäteen, että leirille olisi tulossa pääasiassa nuoria ja suurimmaksi osaksi poikia. Aloimme jo alustavasti suunnitella leirin sisältöä, koska ikäjakauma muuttui alkuperäisestä. Peruuntuneen leirin ikäjakauma oli noin 7 - 14 -vuotiaat tytöt. Alustavien tietojen mukaan leirillemme oli tällä kertaa tulossa sekä poikia että tyttöjä, 13 - 19 -vuotiaita nuoria. Teimme alkuperäisiin liitteisiin, leirikirjeeseen sekä huoltajille tarkoitettuun lomakkeeseen (LIITE 3) muutoksia. Nuorille tarkoitettuun toivelomakkeeseen ei tarvinnut tehdä muutoksia, koska katsoimme toivelomakkeen soveltuvan hyvin leiriin osallistujille.

Lähetimme leirikirjeen, toivelomakkeen ja huoltajille tarkoitetun lomakkeen kesäkuun alussa kolmeen Vision eri yksikköön (Lahteen, Keravalle ja Hämeenlinnaan). Olimme leiriin liittyen säännöllisesti yhteydessä näihin kolmeen yksikköön ja näin olimme aina ajan tasalla leirin osallistujien suhteen. Vision työntekijöille jäi lopullinen vastuu nuorten innostamisesta leirille. Kokemuksesta Vision työntekijät osasivat sanoa, että nuorten saaminen leirille voi olla vaikeaa ja olimme varautuneet tähän. Leirin lähestyessä saimme tiedon, että leirillemme oli tulossa yhteensä seitsemän nuorta Lahden ja Keravan seuduilta. Lahden seudulta ilmoitettiin leirille tulevan kaksi poikaa ja Keravan seudulta neljä poikaa ja yksi tyttö. Saimme kesäkuun loppupuolella nuorten huoltajille tarkoitetut lomakkeet, joissa oli lisäksi nuorten tiedot.

Olimme sopineet Vision työntekijöiden kesken, että toivelomakkeet ja huoltajille suunnatut lomakkeet tuli lähettää meille ohjaajille kesäkuun loppuun mennessä. Toivelomakkeet saatuamme aloimme suunnitella lopullista ohjelmaa leirille. Toivelomakkeisiin valitsimme kysymysmalliksi avoimet kysymykset, joita kuitenkin rajasimme aihealueisiin: liikunta, musiikki, vapaa-aika, keskusteluaiheet ja sana-vapaa -osio. Halusimme rajata toivelomakkeen aiheet, koska ajattelimme tämän helpottavan nuorten toiveiden tekemistä. Valitsimme nämä aiheet, koska ne ovat usein nuorille tärkeitä ja ajatuksia herättäviä aihealueita. Osalta nuorista emme saaneet lainkaan toiveita, koska Vision ohjaaja Keravalta kertoi, ettei nuorilla ollut toiveita leirin sisällön suhteen. Lahden seudulta tulevat nuoret toivoivat liikunnan osalta erilaisia pallopelejä, kuten jalkapalloa ja salibandya. Musiikin osalta toivelomakkeissa oli toivottu levyraatia. Toivottuja keskustelunaiheita olivat terveys ja hyvinvointi sekä seurustelu. Virkistykseksi ja vapaa-ajalle nuoret olivat toivoneet erilaisia pelejä, joita olivat muun muassa tikkapeli ja mölkky sekä erään nuoren mukaan ”normi mökkeily jutut”. Sana-vapaa -osion nuoret olivat jättäneet tyhjäksi. Nuoret laittoivat meidän ohjelmamme suunnittelun kannalta hyödyllisiä toiveita. Toiveiden perusteella viimeistelimme lopullisen leirin ohjelman.

Leiriä suunniteltaessa, perehdyimme myös teoriaan, jotta meidän olisi mahdollista yhdistää teoriaa käytäntöön eli leiriin. Pääasiassa keskityimme nuorten innostamiseen ja osallisuuden vahvistamiseen, koska nuorten osallisuuden vahvistaminen oli keskeinen osa leirimme toteutusta. Perehdyimme myös nuoruuden kehityksel-

lisiin tehtäviin ja nuoruuden haasteisiin, mitkä antoivat hyvän pohjan nuoruuden ymmärtämiselle. Teoriaan perehtyminen antoi vahvan pohjan ohjelman suunnittelulle. Leirillä nuoret pääsivät kokemaan jotain ennen kokematon ja me ohjaajina saimme ainutlaatuisen tilaisuuden olla läsnä näissä kokemuksissa.

2.3 Leirin tarkoitus

Leirimme tarkoitus oli mahdollistaa yhdessä Elämänhallintapalvelut Vision kanssa viikonloppu, mikä osallisti ja aktivoi syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Halusimme leirimme kautta vaikuttaa omalta osaltamme nuorten syrjäytymiseen osallistamalla heitä sekä tarjoamalla vaihtelua arkeen. Yhdellä leirillä emme voineet ehkäistä nuorten syrjäytymistä, mutta osallisuuden vahvistamisella pystyimme vaikuttamaan siihen myönteisesti. On helpompaa vahvistaa nuorten osallisuutta ja innostaa heitä kuin ehkäistä nuorten syrjäytymistä (Nivala 2008, 10). Olemme kuitenkin halunneet käsitellä nuorten syrjäytymistä ja osallisuuden vaikutusta syrjäytymisen ehkäisyyn, koska nämä kaksi käsitettä kietoutuvat läheisesti toinen toisiinsa (Nivala 2008, 10). Nuorten osallistaminen leirillämme tapahtui mieleisen toiminnan ja motivoivien ohjaajien kautta. Nuori voi innostua omaan elämäänsä ohjaajien, järjestetyn ohjelman tai tutustumiinsa muiden nuorten kautta. Leirimme yksi tarkoitus oli myös vahvistaa nuorten sosiaalista kanssakäymistä. Uusien ystävien saaminen tukee nuoren arkea ja positiivista kehitystä, sillä positiivinen palaute nuoresta itsestään ja hänen toiminnastaan vaikuttavat myönteisesti nuoren identiteetin muodostamiseen (Nurmi, Ahonen, H. Lyytinen, P. Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 132, 143).

Syrjäytyneiden nuorten määrää on vaikea arvioida, sillä tutkimukset eivät välttämättä tavoita kaikkia syrjäytyneitä. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrä vaihtelee 14 000 ja 100 000 nuoren välillä ja lukujen vaihtelevuus johtuu juuri syrjäytymiskäsitteen vaikeasta määrittelystä (Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry 2008, 17.) Leirimme järjestettiin kesällä, milloin nuorilla on eniten vapaa-aikaa ja tällöin myös nuorten ongelmana saattaa usein olla mielekkään tekemisen puute. On tärkeää, että lomilla olisi tarjolla mahdollisimman paljon ajanvietettä, sillä nuori voi olla tällöin paljon yksin kotona vanhempien ollessa töissä. Syrjäytymis-

vaaran riski on siis suurempi lomilla kuin koulunkäynnin aikana, jolloin myös harrastukset voivat jäädä kesätauolle ja mieluisa ajanviette voi käydä vähiin ja pahimmassa tapauksessa tilalle voivat tulla epäterveellisemmät kiinnostuksenkohteet, kuten päihteet tai rikollisuus (Rönkä & Kinnunen 2002, 24).

Halusimme tuoda esiin yhteiskunnallista näkökulmaa opinnäytetyössämme siitä, miten suomalaiset nuoret voivat tänä päivänä, koska kuilu hyvinvoivien ja huonosti voivien nuorten välillä on kasvanut (Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi 2008, 17). Suomalainen yhteiskunta ja sen mukana perhe-elämä ovat muuttuneet viimeisten vuosikymmenien aikana. Suomessa tänä päivänä lapsilla ja nuorilla on riski alkaa voida pahoin. Vanhemmille jää hektisessä yhteiskunnassamme vähemmän aikaa olla nuoren kanssa ja näin nuoren ja vanhempien välinen emotionaalinen suhde kärsii. Myös perheiden taloudellisten etuuksien väheneminen on omalta osaltaan vaikuttanut koko perheen hyvinvointiin. Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa vanhempiin ja tätä kautta myös nuoreen. Jos vanhemmat stressaavat, näkyy tämä mitä ilmeisimmin myös nuoren kehityksessä. (Rönkä & Kinnunen 2002, 30.) Stressaavilla vanhemmilla ei ole välttämättä energiaa tai aikaa huomata lastensa tarpeita ja olla välittäviä ja läsnä olevia aikuisia ja tällöin nuori voi joutua itsenäistymään liian varhain. (Lämsä 2009, 24.)

Nuoren liian varhainen itsenäistyminen voi johtaa siihen, että nuori lähtee ”huonoille teille”. Alttiutta kavereiden vaikutuksille voivat lisätä nuorten yksinäiset iltapäivät. Tämä tarkoittaa sitä, että nuoren joutuessa olemaan paljon yksin ilman aikuisen valvontaa, lisää se ongelmakäyttäytymisen, kuten alkoholin ja tupakan käytön ja heikon koulumenestyksen riskiä, jolloin myös syrjäytymisen riski kasvaa (Rönkä & Kinnunen 2002, 24.) Siitä huolimatta, että perhe-elämä ja maailma ovat muuttuneet, tarvitsevat nyky-päivän nuoret kasvunsa tueksi välittäviä aikuisia (Lämsä 2009, 32). Halusimme olla nuorille leirin ajan välittäviä, kuuntelevia ja läsnä olevia aikuisia, joille nuoret voivat halutessaan puhua mistä vain.

3 LEIRIN TAVOITTEET

3.1 Omat tavoitteemme

Kaiken toimintamme lähtökohtana oli yhdessä tekeminen ja kokeminen. Pyrimme saamaan nuoret ennakkoluulottomasti mukaan toimintaan, jolloin meidän ohjaajien tehtäväksi jäi nuorten innostaminen ja osallisuuden vahvistaminen. Halusimme toiminnallisessa opinnäytetyössämme yhdistää opittuja tietoja ja taitoja käytäntöön. Koska tulemme työskentelemään ihmisten kanssa, halusimme toteuttaa myös opinnäytetyömme käytännön kautta ja työelämälähtöisesti. Tavoitteenamme oli siis kasvattaa sellaisia taitoja, joita tulemme tarvitsemaan tulevaisuudessa työelämässämme ja näitä ovat organisointi, ryhmänohjaus- ja vuorovaikutustaidot. Leiriä suunnitellessamme huomasimme, miten tärkeitä organisointitaidot ja suurien kokonaisuuksien hallitseminen olivat. Oli otettava huomioon monia käytännön seikkoja, joita olivat esimerkiksi aikataulut, vastuunjako, kohderyhmän huomioon ottaminen ja osallistujien yksilölliset tarpeet. Olemme jo opinnoissa sisäistäneet monipuolisia ryhmänohjaustaitoja käytännön ja teorian kautta. Ryhmässä toimiminen on olennainen asia ammatissamme, koska tulemme toimimaan moniammatillisesti sekä yhteistyössä eri asiakasryhmien kanssa.

Nuoret olivat uusi asiakasryhmä, sillä olemme toimineet aikaisemmin melko vähän nuorten kanssa ammatillisissa merkeissä, joten yksi tavoitteemme oli saada mahdollisimman paljon uutta kokemusta uudesta asiakasryhmästä. Tavoitteenamme oli ennakkoluulottomasti keksiä ja toteuttaa toimintaa, joka lähtee nuorten tarpeista ja toiveista. Halusimme panostaa ohjelman suunnitteluun, sillä oli tärkeää, että kaikella toiminnallamme on jokin merkitys ja tavoite. Pyrimme saamaan mahdollisimman paljon hyötyä uusista käytännön kokemuksista ja ennen kaikkea uudesta asiakasryhmästä ja sitä kautta saimme eväitä tulevaisuutta varten. Tavoitteenamme oli tutustua uuteen asiakasryhmään mahdollisimman monipuolisesti ja selvittää millaisia vaikutuksia erilaisella toiminnalla oli nuoriin ja millainen toiminta palveli heitä parhaiten.

3.2 Tavoitteet nuorten lähtökohdista

Kohderyhmänämme olivat nuoret lastensuojelun avo- ja jälkihuollon asiakkaat ja päätavoitteenamme oli heidän osallisuutensa vahvistaminen ja innostaminen toiminnallisten menetelmien kautta. Vahvistamalla nuorten osallisuutta voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevästi nuorten syrjäytymiseen (Nivala 2008, 10). Nuoruusiällä nuoret ovat herkimmillään ympäristön vaikutuksille, sillä nuoren identiteetti rakentuu koko ajan. (Kempainen 1999, 102.) Nuorten itsetunto voi olla usein heikko ja osallistamalla heitä, pyrimme kohottamaan nuorten itseluottamusta. Rohkaimmalla nuoria osallistumaan järjestämäämme toimintaan mukaan välttämällä kilpailuhenkisyttä, pyrimme vahvistamaan nuorten osallisuuden kokemusta. Osallistamisen ja mahdollisten onnistumiskokemusten avulla nuori voi rohkaistua ja saada itseluottamusta. Osallistaessa ja innostaessa nuoria toimintaan, pyrimme tuomaan heidän vahvuuksia esille. Toiminnallisten menetelmien kautta on tarkoitus, että nuoret tunnistavat itsessään ennennäkemättömiä voimavaroja. Näitä voimavaroja käsittelemme leirin aikana, jotta kokemukset eivät jääneet irrallisiksi. Osallistamisen ja innostamisen kautta oli tarkoitus saada nuoret innostumaan heille suunnattuun toimintaan mukaan myös tulevaisuudessa.

Nuorten osallisuuden vahvistamisen ja innostamisen lisäksi yhtenä tavoitteena oli sosiaalisen kanssakäymisen vahvistaminen ja sitä kautta mahdollisten ystävyys-suhteiden luominen. Sosiaalisen kanssakäymisen vahvistaminen mahdollisti sosiaalisen pääoman kasvun eli tarkoituksenamme oli luoda nuorissa yhteisöllisyyden tunnetta. Tarjosimme heille mahdollisuuden vertaistukeen ja halusimme, että nuoret saivat toisistaan tukea sekä pääsivät jakamaan kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan leirillä. Mahdollisten ystävyys-suhteiden syntyminen omalta osaltaan loi kauaskantoisemmankin merkityksen leirille. Lisäksi halusimme tarjota nuorille virkistystä ja vaihtelua heidän arkeensa, koska monen nuorten ongelmana saattaa olla mielekkään tekemisen puute.

4 LEIRIN KOHDERYHMÄ JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

4.1 Kohderyhmänä nuoret

Kohderyhmänämme olivat nuoret lastensuojelun avo- ja jälkihuollon asiakkaat. Nuoret tulivat leirillemme Elämänhallintapalvelut Vision kautta. Yhdessä Vision työntekijöiden kanssa keskustelimme leirin järjestämisen tarpeesta nimenomaan nuorille. Vision työntekijät toivat esille, että leirien järjestäminen on koettu tarpeelliseksi vähäisestä nuorten osallistumisesta huolimatta. Peruuntuneen leirin myötä opimme sen, että emme rajaa liikaa kohderyhmämme ikäjakaumaa, jotta saamme leirille tarpeeksi osallistujia. Oli kuitenkin mietittävä, mikä oli hyvä ikäjakauma leirin tavoitteiden onnistumisen takaamiseksi. Ajattelimme, että hyvä ikäjakauma olisi 13 - 19-vuotiaat nuoret, koska liian suuri ikäjakauma voi vaikuttaa leirin onnistumiseen nuorten lähtökohdista, sillä eri-ikäisillä nuorilla saattaa olla hyvinkin erilaiset tarpeet. Suunnitellessa leiriä päätimme sen olevan avoin sekä tytöille että pojille ja lisäksi kysyimme myös kaikista Vision yksiköistä mahdollisia leirille osallistujia. Vision työntekijät innostivat nuoria leirille, ja me olimme säännöllisesti yhteydessä eri yksiköiden työntekijöihin. Alustavien tietojen mukaan leirin kohderyhmäksi muotoutuivat 13 - 19-vuotiaat nuoret, tytöt sekä pojat.

Aloimme heti leiriä suunniteltaessa perehtyä kirjalliseen materiaaliin nuorista, heidän innostamisestaan ja osallistamisestaan. Kirjalliseen materiaaliin tutustuminen ja nuorilta saadut leiriin liittyvät toiveet antoivat meille mahdollisuuden tutustua hyvin kohderyhmäämme, jolloin pystyimme suunnittelemaan mielenkiintoisen ja turvallisen leirin nuorten lähtökohdista. Saatuamme osviittaa leirin kohderyhmän ikäjakaumasta, teimme turvallisuussuunnitelman (LIITE 4), jossa kävimme läpi tärkeimpiä turvallisuuteen liittyviä asioita. Heti leirin alussa kävimme yhdessä nuorten kanssa läpi turvallisuuteen liittyviä asioita, jotta ne olisivat kaikille selvät. Pidimme turvallisuusasioita tärkeinä, mutta kohderyhmämme ikäjakaumasta johtuen riitti, että kävimme vain tärkeimmät turvallisuuteen liittyvät asiat läpi.

Leirin sisältö suunniteltiin siten, että se soveltuu parhaalla mahdollisella tavalla juuri tämän ikäisille nuorille. Toiminnan suunnittelua tarkasteltiin nuorten lähtökohdista ja toiveista käsin, jotta se vastaa nuorten tarpeisiin. Mietimme ihanteelliseksi kohderyhmän kooksi alle kymmenen henkilöä, koska tämän kokoiselle ryhmälle meidän ohjaajien olisi mahdollisuus antaa tasapuolisesti huomiota ja pysyisimme pitämään ohjat käsissämme. Alun perin leirillemme oli tulossa seitsemän nuorta, kuusi poikaa ja yksi tyttö. Viimeisenä päivänä leirille oli tulossa kuusi osallistujaa, mutta viime hetkellä vielä kolme osallistujaa perui tulonsa leirille. Kolmen peruuntujan tilalle tuli kuitenkin vielä yksi osallistuja. Leirillemme osallistui yhteensä neljä poikaa Lahden ja Keravan seuduilta ja ikäjakauma oli 9 - 19-vuotiaat. Kolme nuorista oli 15 - 19-vuotiaita ja yksi oli 9-vuotias. Nuorimman osallistujan huoltajille tarkoitettussa lomakkeessa (LIITE 3) ei tullut ilmi hänen ikäänsä, joten saimme vasta leirillä tietää lopullisen ikäjakauman.

4.2 Elämönhallintapalvelut Visio Oy

Yhteistyökumppanimme toimiva Elämönhallintapalvelut Visio Oy mahdollisti leirimme toteutuksen. Vision lastensuojelun asiakkaat osallistuivat leirillemme ja Vision kautta saimme myös hankittua tilat leirin järjestämiseen. Visio toimi myös leirin rahoittajana, mikä myös osaltaan mahdollisti leirin toteutuksen. Yksityinen lastensuojelualan yritys Elämönhallintapalvelut Visio Oy perustettiin 1.1.2006 kahden sosionomin toimesta. Mukaan perustamiseen lähti myös yksi liikunnanohjaaja ja Elämönhallintapalvelut Visio Oy tarjoaakin uudentyyppistä lastensuojelualan palvelua moniammatillisten tiimien voimin. Työhön kuuluu siis olennaisesti liikuntaa ja monimuotoista harrastustoimintaa. Asiakkaat tulevat kunnan sosiaali-toimen kautta Vision palvelujen piiriin. Ensimmäinen yksikkö perustettiin Hämeenlinnaan, minkä jälkeen toiminta on laajentunut paljon. Hämeenlinnan lisäksi myös Lahteen ja Keravalle on perustettu myöhemmin Vision toimipisteet. Vuonna 2008 Vision palveluita käytettiin 19 eri kunnassa Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen sekä Uudenmaan alueella. (Visio Elämönhallinta 2008). Tarvetta tämän kaltaiselle palvelulle on siis ollut ja varmasti tulee myös jatkossa olemaan, jos esimerkiksi seuraamme tämän hetkisiä tilastoja kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista. Vuonna 2008 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli yli 16 000 ja

edellisestä vuodesta sijoitettujen määrä on lisääntynyt jopa kolme prosenttia (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2006).

Elämänhallintapalvelut Visio Oy tarjoaa monipuolista, laadukasta ja tavoitteellista palvelua asiakkailleen. Vision toiminta on lastensuojelun avo- ja jälkihuoltoa, perhetyötä sekä perheterapiaa. Yritys tarjoaa myös näiden lisäksi koulutusta, konsultaatiota ja leiritoimintaa. Visio tarjoaa palveluita lastensuojelutarpeen selvityksestä, intensiiviseen avotyöhön sekä terapiaan. Vision toiminnan lähtökohtana on intensiivinen verkostotyöskentely asiakkaan perheen ja asianomaisten viranomaisien kanssa. Asiakkaana ovat lapset, nuoret ja heidän perheensä. Lastensuojelutyö voi olla joko korjaavaa, ylläpitävää tai ennaltaehkäisevää. Vision lastensuojelutyössä toteutetaan kaikkia näitä kolmea lastensuojelutyön muotoja. (Visio Elämänhallinta 2008.) Erityisesti ennaltaehkäisevän lastensuojelutyömuodon merkitys korostuu tänä päivänä, sillä usein ongelmien kasautuessa ja kärjistyessä vasta havahdutaan perheiden ongelmallisiin tilanteisiin, jolloin ennaltaehkäisystä siirrytään ongelmien korjaamiseen. Tällöin lähtökohdat ovat jo huomattavasti hankalammat.

Kuten Elämänhallintapalvelut Vision nimikin kertoo, niin tavoitteellisen ja asiakkaan tarpeet huomioon ottavan työn yhtenä tarkoituksena on saavuttaa konkreettisia tuloksia elämän- ja arjenhallintataitojen parantumisessa. Vision työn lähtökohtana on koko perheen elämäntilanteen kartoitus ja tuen tarpeen arviointi, jotta voidaan kokonaisvaltaisesti auttaa ja ymmärtää perheen tilannetta. Verkostotyöllä on siis suuri merkitys Vision työssä ja tämän vuoksi tehdään heti alusta lähtien tiiviisti työtä koko asiakkaan verkoston kanssa. Verkostoja ovat koti, koulu, sosiaalitoimi, mahdolliset hoitotahot sekä muut asiakkaan kannalta tärkeät tahot. (Elämänhallintapalvelut Visio 2008.) Työskentelyn tavoitteet, työn kesto ja työn tarkempi sisältö määritellään yhdessä asiakkaan, sosiaalitoimen ja asiakkaan perheen kanssa ja tarvittaessa niitä aina tarkennetaan sen hetkisen tilanteen mukaisesti. Vision palveluista erityisen tekee se, että perheen on mahdollista saada tarvittaessa perheterapiaa muun perheen kanssa työskentelyn ohella. Perheterapiaa toteuttaa psykoterapeutti yhdessä Vision toiminnanohjaajan kanssa. (Visio Elämänhallinta 2008.)

Vision työskentelyn edetessä on tarkoitus keventää tukea ja tapaamisia jos mahdollista, jotta asiakas ja hänen lähiverkostonsa saavat itse yhä enemmän vastuuta elämänhallinnan ja ennen kaikkea arjen hallinnan parantamisesta. Elämänhallintapalvelut Vision työntekijät ovat havainneet, että usein jo noin puolen vuoden oikein kohdennetulla työskentelyllä voidaan saada aikaiseksi vakiintunut tilanne asiakkaan elämässä. Pääsääntöisesti Vision työskentely kestää noin vuoden. (Elämänhallintapalvelut Visio 2008.)

Moniammatillisen tiimin voimin Vision työntekijät tarjoavat yksilöllistä ja jokaisen asiakkaan tarpeita vastaavaa palvelua asiakkailleen. Tänä päivänä etenkin lastensuojelutyössä korostuu omaohjaajan kanssa tehtävän intensiivisen työn merkitys ja työntekijöiden pysyvyys. Elämänhallintapalvelut Vision tarkoituksena on tarjota asiakkailleen intensiivistä ja asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa palvelua eri alan asiantuntijoiden toimesta. Vision jokaisen asiakkaan tukena toimii työpari ja nämä työparit koostuvat toiminnanohjaajasta ja liikunnanohjaajasta sekä tarvittaessa perheterapeutista. Toiminnanohjaaja toimii asiakkaan verkoston vastuu- ja yhteyshenkilönä kun liikunnanohjaaja taas vastaa asiakkaan harrastustoiminnasta. Vision työparit muodostavat moniammatillisen tiimin ja työntekijät ovat toistensa tukena jokaisessa asiakkuudessa. Elämänhallintapalvelut Vision tärkeimpiä arvoja ovat osallisuus, asiakaslähtöisyys ja innovatiivisuus ja nämä arvot näkyvät Vision käytännön työssä päivittäin. Arvot antavat pohjan käytännön työlle ja määrittävät pitkälti sen, mitkä ovat työn tavoitteet ja mikä työssä on tärkeää. (Visio Elämänhallinta 2008.)

4.2.1 Avohuolto

Lastensuojelussa keskitytään ensisijaisesti lasten ja perheiden tukemiseen niin, että lapset pystyisivät kasvamaan ja kehittymään omilla kodoissaan. Lastensuojeluasiakkuus alkaa lastensuojeluilmoituksesta tai siten, että lapsi tai perhe itse ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Avohuollon tukitoimiin kuuluu lasten ja perheen ohjaus ja neuvonta kaikessa lastensuojeluun liittyvissä asioissa. Asumiseen, koulunkäyntiin ja taloudelliseen tukeen liittyvät asiat sekä esimerkiksi tukihenkilötoiminnan järjestäminen ovat tärkeitä tukitoimien muotoja. Tukitoimia voivat olla myös ver-

taisryhmätoiminta tai perheen sijoittaminen perhe- tai laitoshoitoon. (Oiva peruspalvelukeskus.)

Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia huostaanoton ja sijaishuollon rinnalla. Avohuollon tukitoimien tulee kuitenkin olla lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, riittäviä ja mahdollisia. Mikäli kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä, on sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen viivyttämättä ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin. Näin on tehtävä myös, jos lapsi omalla käytöksellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Lapsen kotikunta vastaa yleensä avohuollosta. Lapsen etu on aina ensisijainen avohuollon tukitoimia suunniteltaessa ja toteuttaessa. Avohuollon tukitoimia pyritään järjestämään nuoren tai lapsen, hänen vanhempiansa ja häntä hoitavien henkilöiden kanssa. Tukitoimien tulee olla suunnitelmallisia ja on huomioitava lapsen ja perheen yksilöllinen tilanne. (Sosiaaliportti 2008 a.)

4.2.2 Jälkihuolto

Lastensuojelun sijaishuoltoprosessiin kuuluu kolme vaihetta, joita ovat sijoitus, hoito ja kasvatus sekä jälkihuolto. Jälkihuollon tavoitteena on tukea nuorta itseenäiseen elämään eri keinoin sekä ehkäistä nuoren syrjäytymistä. Jälkihuolto perustuu lastensuojelulakiin ja jälkihuoltoa järjestää se kunta, joka on ollut vastuussa sijaishuollon järjestämisestä. Jälkihuoltopalveluita järjestävät siis kunnat ja lastensuojelujärjestöt. Tukihenkilötoiminta ja erilaiset tuetun asumisen muodot ovat osa jälkihuoltoa. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea ja vahvistaa nuorten selviytymistä arjessa. (Niemi 2006, 12.) On tärkeää osoittaa nuorelle, että hänen asioistaan ollaan edelleen kiinnostuneita ja jälkihuollon yksi tarkoitus on vahvistaa nuoren toivoa tulevaisuuteen nähden ja auttaa häntä tulevaisuuden suunnittelussa. (Känkänen & Laaksonen 2006, 44.)

Jälkihuoltoa tehdään aina huomioiden lapsen tai nuoren yksilöllinen tarve. Jälkihuoltoa toteutetaan suunnitelmallisesti yhteistyössä viranomaisten kanssa. Jälkihuoltoa voi olla avun ja tuen antaminen erilaisiin arjen asioihin, esimerkiksi tuen

ja avun antaminen nuoren asunnon hankkimiseen, harrastuksiin, työhön tai kouluun. Jälkihuoltoon kuuluu myös vertaistukitoiminnan mahdollisuuden tarjoaminen sekä psykososiaalisen ja taloudellisen tuen antaminen. Aikuisen ihmisen tuki on myös tärkeää ja jälkihuollon yhteydessä nuorelle mahdollistetaan aikuisen ihmisen tuki sijoituksen jälkeen. Sijaishuollossa on siis kyse nuoren kotiuttamisen ja itsenäistymisen helpottamisesta. (Sosiaaliportti 2008 b.)

4.3 Liikuntakeskus Pajulahti

Elämönhallintapalvelut Visio järjestää asiakkailleen erilaisia liikunnallisia ja toiminnallisia leirejä. Liikuntakeskus Pajulahti mahdollistaa leirien toteutuksen muiden paikallisten toimijoiden lisäksi. Olimme aina tarvittaessa yhteydessä Liikuntakeskus Pajulahteen ennen leirin toteutusta ja hoidimme leirin toteutuksen kannalta tärkeitä käytännön asioita Pajulahden henkilökunnan kanssa. Tällaisia olivat esimerkiksi tilavaraukset, turvallisuusohjeet, majoitus ja ruokailu. Varasimme Pajulahdesta kolme erillistä soluhuonetta ja tilat toimintamme mukaan, niin että otimme myös huomioon säävarauksen. Pajulahti tarjosi meille erinomaiset puitteet leirin järjestämiseen, sillä siellä oli tarjolla runsaasti erilaisia aktiviteetteja ja tekemisen mahdollisuuksia. Pajulahti sijaitsee rauhallisella paikalla luonnon helmassa ja tämän vuoksi se oli paikkana erityisen hyvä leirin järjestämisen kannalta, sillä nuoret pääsivät rentoutumaan ja rauhoittumaan. Pajulahti sijaitsee vain reilun tunnin ajomatkan päässä pääkaupunkiseudulta ja 15 minuutin ajomatkan päästä Lahdesta (Pajulahti: liikuntaa ja elämyksiä 2009 a). Sijaintinsa vuoksi Pajulahti olikin erinomainen paikka leirin järjestämiseen, sillä osallistujia tuli Keravan sekä Lahden seudulta.

Liikuntakeskus Pajulahti sijaitsee Nastolassa luonnon keskellä järven rannalla. Tämä liikunta- ja vapaa-ajan keidas tarjoaa monipuolisesti erilaisia palveluita, joita ovat korkeatasoinen koulutus, valmennuspalvelut, kokouspalvelut sekä terveystuoliin liittyvät kokemukset ja elämykset. Paikalta löytyy uimahalli, jäähalli, erilaisia ulkokenttiä ja -reittejä sekä sisätiloissa olevat liikuntatilat. Pajulahden palvelut ovat hyödynnettävissä kaikkina vuodenaikoina. (Pajulahti: liikuntaa ja elämyksiä 2009 b.)

Elämänhallintapalvelut Visio hoiti leirimme toteutukseen tarvittavat kustannukset, kuten majoituksen ja ruokailun. Pajulahden ravintola tarjosi meille maittavat ja terveelliset ruuat. Ruokailuun kuului aamiainen, lounas, päivällinen ja iltapala. Leirillämme toteutettiin pääasiassa luovia ja toiminnallisia menetelmiä, mutta vapaa-ajan puitteissa nuoret saivat halutessaan kokeilla eri harrastusmahdollisuuksia Liikuntakeskus Pajulahdessa. Monipuoliset liikunta- ja kokoustilat sekä luokahuoneet antoivat meille ohjaajille leirin suunnittelun kannalta monia vaihtoehtoja erilaiselle toiminnalle. Liikuntakeskus Pajulahden kaunista ja viihtyisää ulkoympäristöä halusimme myös käyttää toiminnassamme hyväksi, varsinkin kun säät suosivat meitä parhaalla mahdollisella tavalla. Pajulahti antoi siis meille ohjaajille lähes rajattomat mahdollisuudet leirin toteuttamiseen. Leirillä käyttämiämme Pajulahden tiloja olivat liikuntahalli, takkahuone, kokoustila ja rantasauna.

Vaikka käytimmekin pääasiassa leirillämme toiminnallisia ja luovia menetelmiä, niin liikunta, hyvinvointi ja terveys olivat myös koko leirin ajan tärkeitä keskustelun aiheita. Mielestämme oli tärkeää käsitellä näitä aiheita nuorten kanssa ja Liikuntakeskus Pajulahti antoi hyvät puitteet käsitellessämme liikuntaa ja terveellisiä elämäntapoja nuorten kanssa, koska Pajulahdessa korostetaan juuri näiden asioiden merkitystä. Terveellisten elämäntapojen ja liikunnan merkitys näkyi Pajulahdessa muun muassa terveellisessä ruokavaliossa, liikunnallisessa ja virikkeellisessä ympäristössä sekä ympärillä olevien liikunnallisten ja hyvinvoivien nuorten kautta. Leirin toteuttamisen ja onnistumisen kannalta pääpaino oli ennen kaikkea hyvin laaditussa suunnitelmassa, jolloin toiminnalla on jokin tarkoitus ja tavoite. Huomasimme, että virikkeellisellä ja viihtyisällä ympäristöllä on myös suuri merkitys leirin toteuttamisessa, sillä viihtyisä ympäristö houkuttelee nuoria paremmin erilaiseen toimintaan mukaan ja antaa useita eri mahdollisuuksia toimintaan ja nuorten vapaa-aikaan.

5 NUORUUDEN MYLLERRYKSESSÄ

Kun ohjaaja kohtaa nuoren, hänellä tulee olla kattava tietopohja nuoren kehitykseen liittyvistä asioista. Tämä antaa ohjaajalle varmuutta ja ammatillisuutta ohjaukseen ja auttaa ymmärtämään nuorta paremmin. Nuoruuteen kuuluu tunteiden vuoristorataa ja nuoressa tapahtuu suuria muutoksia niin psyykkisesti kuin fyysisestikin. Yhteiskunnassamme alkoholi ja muut päihteet ovat asioita, joita nuoren on vaikea välttää. Ne osaltaan haastavat nuoren kehitystä ja elämänhallintaa.

5.1 Nuoruusiän kehitykselliset tehtävät

Nuoruus on lapsuuden ja aikuisuuden välistä aikaa ja iältään nuoreksi kutsutaan 12 - 22-vuotiaita. Nuoruusiällä ihminen kehittyy niin psyykkisesti kuin fyysisestikin ja siirtyy kohti aikuisuutta. Nuoruuteen liittyy kehityksellisiä tehtäviä, joita ovat vanhemmista irrottautuminen, identiteetin muodostaminen sekä ikätovereihin turvautuminen kasvun ja kehityksen aikana. Nuori saavuttaa itsenäisyyden ratkaistuaan ikäkaudelleen tyypilliset kehitystehtävät. Tehtävänä on siis saavuttaa itsenäisyys, joka ei aina ole helppoa nuorelle. Jokainen nuori on erilainen ja jokainen kokee itsenäistymisen eri tavoin. Toiselle se voi olla rankka ja haastava kokemus, kun taas toiselle itsenäistyminen tapahtuu helposti. Nuoruuteen liittyy identiteetin kehittyminen, jota nuori alkaa muodostaa irrottauduttuaan lapsuudestaan. (Aalberg & Siimes 1999, 15, 55 - 56.)

Nuoruusiän yksi kehityksellinen kokonaisuus liittyy sosiaalisen kentän laajentumiseen. Sosiaalisen kentän laajentuminen tarkoittaa, että nuori alkaa viettää enemmän aikaa kavereidensa kanssa ja suhde vanhempiin alkaa muuttua. Kavereiden merkitys muuttuu tärkeämmäksi ja nuori saattaa alkaa ottamaan mallia ikätovereistaan ja heidän käytöksestään ja ajatuksistaan. Nuoren kehitykseen liittyvät vanhemmat ja ystävät, mutta myös nuori itse omilla valinnoillaan vaikuttaa kehityksen suuntaan. (Nurmi ym. 2006, 130.)

Murrosikä on 2 - 5 vuoden pituinen ajanjakso nuoruudessa. Murrosikä alkaa nuoruuden alkuvaiheessa, jolloin mieli ja keho alkavat muuttua ja nuori alkaa kehittyä

aikuisiksi. (Väestöliitto 2007 a.) Murrosikäinen nuori alkaa huomata itsessään uusia asioita ja erilaisia kiinnostuksen kohteita kuin aikaisemmin. Joillakin nuorista murrosikä voi olla rankka ja kova koettelemus, mutta toisilla se voi mennä ohi melkein huomaamatta. (Airola & Tarsalainen 2005, 5, 12.) Murrosikää voi verrata lapsen uhmaikään, jolloin lapsi haluaa varmistaa, että hänestä huolehditaan. Murrosikäinen kokeilee rajojaan eri tavoin, jotta hän pystyy kasvamaan itsenäiseksi. Nuoren voi kuitenkin olla vaikeaa asettaa itselleen rajoja kaiken hämmennyksen keskellä, joten kasvattajien tulisi asettaa nuorelle rajat. Nuoren tunteet saattavat vaihdella vauhdikkaasti ja mieliala muuttua hetkessä ja täten nuori tarvitsee aikuisen kontrolloimaan häntä. (Kemppinen 1999, 99.)

Nuoren kehitykseen ja kasvuun liittyy myös aggression hallinta, sillä aggression tunteet liittyvät nuoren tapaan irrottautua vanhemmistaan ja seisomaan omilla jaloillaan. Aggressio tunteena ei siis ole nuoruudessa huono asia, koska näiden tunteiden avulla nuori rakentaa omaa uutta identiteettiään. Aggression tunteet tuovat nuorelle voimavaroja pyrkiessään kohti itsenäisyyttä. (Väestöliitto 2007 b.) Nuori saattaa välillä suhtautua itseensä myönteisesti ja välillä taas kielteisesti eli hänen on vaikea saada kokonaiskuvaa vielä itsestään. Nuorelle voimakkaat tunteet liittyvät identiteetin kehittymiseen, itsenäistymiseen ja irrottautumiseen vanhemmistaan. (Aalberg & Siimes 1999, 69.)

5.2 Nuoruus - identiteetin kehittymisen aikaa

Minäkäsitys tarkoittaa niitä asenteita ja uskomuksia, joita nuorella on ominaisuuksistaan ja suhteistaan ympärillä oleviin ihmisiin. Minäkäsitykseen vaikuttavat ihmissuhteet ja käsitykset itsestä ja ne taas heijastavat muiden käsityksiä nuoresta itsestä eli nuori voi nähdä siis itsensä sellaisena kuin muut hänet näkevät. Minäkäsitys vaikuttaa itsetuntoon, jolla tarkoitetaan omanarvontuntoa. Hyvä itsetunto tarkoittaa realistista kuvaa itsestä ja sitä, että tuntee itsensä. Minäkuvan ja itsetunnon kehitykseen vaikuttavat monet asiat, kuten muiden ihmisten palautteet itsestä sekä sosiaaliset suhteet ympäröivään maailmaan ja yhteiskuntaan. Itsetunnon kehittymiseen vaikuttavat toisten ihmisten antama huomio ja välittäminen hyvinvoinnista sekä se, että nuori kokee olevansa tarpeellinen. Nuoret saavat kavereil-

tansa tukea minuuden rakentamiseen. Muiden ihmisten palautteet itsestä vaikuttavat paljon nuoren itsetuntoon. Itsetunnon kasvuun voi vaikuttaa pienikin asia, esimerkiksi nuoren kehuminen. (Hakanen, Honkanen, & Salovaara 2006, 6 - 13.) Itsetunto liittyy vahvasti itseluottamukseen ja oman itsensä arvostamiseen. Onnistumisen kokemukset, empaattisuus, sosiaaliset taidot ja muilta ihmisiltä saatu hyväksyntä toimivat itsetuntoa vahvistavina tekijöinä. (Nyyti ry -opiskelijoiden tukikeskus 2009 b.)

Identiteetti tarkoittaa käsitystä itsestä ja oman identiteetin rakentaminen on tärkeä osa elämää. Oma identiteettiä aletaan muodostaa nuoruusiällä. Identiteetin kehittymiseen vaikuttavat muun muassa persoonallisuus ja aikaisemmat kokemukset sekä ympäristötekijät. (Kemppinen 1999, 100 - 102.) Muiden ihmisten palautteet nuoresta itsestään ja nuoren toiminnasta vaikuttavat paljon identiteetin muovaantumiseen, sillä kasvavalla nuorella ei välttämättä ole vielä selkeää kuvaa itsestä. Se, millaista palautetta muut antavat nuoresta, voi olla nuoren identiteetin kannalta todella tärkeää. Oman minän pohtiminen kehityksen kuluessa vaikuttaa identiteetin muodostumiseen, sillä nuoren saatua palautetta itsestään, omista taidoistaan ja heikkouksistaan, alkaa hänen minäkuvansa muovautua. Sosiaalinen asema luo myös pohjaa minäkuvalle ja identiteetin kehitykselle. (Nurmi ym. 2006, 132, 136, 143.)

Jokainen nuori rakentaa identiteettiään eri tavoin. Identiteetin rakentaminen nuorelle voi olla vaikeaa, jos nuori ei kykene olemaan itselleen avoin. Avoin itselleen ja omille arvoilleen oleva nuori saa helpommin käsityksen itsestään. Identiteettikriisi tarkoittaa, että nuori kadottaa oman minän ja hän ei saa selvyttä siitä, kuka hän on. Identiteettikriisin jatkuessa liian pitkään tai negatiivisten asioiden kasautuessa, voi nuoren olla vaikeaa pysyä kasassa ja muodostaa omaa identiteettiään. Toisten ihmisten huono palaute tai moittiminen vaikeuttaa identiteetin kehittymistä entisestään. (Kemppinen 1999, 102.)

Ympäristöllä on myös merkitystä nuoren identiteetin kehittymiseen, sillä esimerkiksi rikkiäisessä perheessä asuvalle nuorelle voi olla vaikeampaa kehittää identiteettiään. Nuorella voi olla lapsuudessaan huonoja kokemuksia, jotka vaikuttavat hänen käsitykseen itsestään. Nuori voi kuitenkin nuoruusiällä käsitellä näitä huo-

noja kokemuksia, jotka voivat kääntyä vahvuudeksi myöhemmässä vaiheessa elämää. Nuoren olisi hyvä saada käsitellä huonoja kokemuksia yhdessä jonkun kanssa, jotta mahdolliset ongelmat eivät pääse kasaantumaan. (Kemppinen 1999, 100 - 101.)

5.3 Nuoret ja päihteet

Osallistavalla leirillämme halusimme ottaa myös päihteiden käytön ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa esiin, sillä näin pystymme vaikuttamaan nuorten käsityksiin päihteiden vaaroista. Päihteet ovat vaikuttava tekijä nuorten syrjäytymisessä ja päihteet liittyvät elämän- ja arjenhallintaan. Halusimme käsitellä päihteitä mielenkiintoisella tavalla, jotta se synnyttäisi keskustelua. Käsittelimme niitä toiminnallisilla keinoin sekä keskustelemalla aiheesta.

Nuorella tulee olla mahdollisuus keskustella avoimesti päihteiden käytöstä aikuisten kanssa. Keskustelun voi käydä niin, että sillä korostetaan nuoren vastuuta itsestään, lähimmäisistään ja toisista ihmisistä, jolloin näin myös tuetaan nuoren itsetuntoa. Nuoren mielikuvavirheet päihteiden käytöstä voivat yllyttää kokeiluun, ja aikuisen hyökkäävä päihdekielteinen asenne voi laukaista tai jopa edistää ja ylläpitää päihteiden käyttöä. (Kylmänen 2005, 32.)

Päihteiden käytön lisääntyminen on yksi nyky-yhteiskuntamme nuoriin vaikuttavista negatiivisista uhkista (Kemppinen 1999, 68). Päihteidenkäyttö on yleistä nuorilla ja niitä käytetään lähinnä mielihyvänhakuisuudesta. Onnistumisen kokemukset voidaan löytää lääkkeillä, huumeilla tai alkoholilla. Alkoholimyönteinen kulttuurimme ei kannusta nuorta olemaan juomatta viikonloppuisin vaan päinvas-toin. (Kemppinen 1999, 197.) Nuorten alkoholinkäytössä kuilu raittiuden ja humalahakuisen juomisen välillä on kasvanut (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2006). Tyttöjen ja poikien juominen 14 - 16-vuotiaina ei eroa kovin paljon, mutta nuoret naiset juovat selvästi harvemmin itseään humalaan kuin nuoret miehet. (Mäkelä & Österberg 2006). Nuoren alkoholinkäyttöön vaikuttaa vahvasti mallioppiminen eli jos perheessä esiintyy alkoholismia, voi tämä altistaa hallitsemattomaan alkoholin käyttöön. (Kemppinen 1999, 197).

Nuorten päihteiden käyttö alkaa tavallisimmin 13 - 14-vuoden iässä, mutta varsinaiset päihdehäiriöt alkavat 14 - 15-vuoden iässä. Ongelmakäyttö on helposti uusiutuvaa ja vaikeahoitoista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2006.) Nuorten päihteitä käsittelevässä Kansanterveyslaitoksen verkkojulkaisussa Aalto-Setälä, Marttunen ja Pelkonen (2003) käsittelevät nuoren kehitykseen liittyviä siirtymävaiheita, jotka ovat erityisiä riskiajankohtia kehityksellisille vaikeuksille. Päihteiden käytön kannalta ala-asteelta yläasteelle siirtyminen on yksi tällainen siirtymävaihe. (Aalto-Setälä, Marttunen & Pelkonen 2006.) Holmila, Karlsson ja Raitasalo (2006) toteavat Alaikäisten alkoholiostot 2005 -julkaisussaan alkoholin hankkimisen olevan tänä päivänä helppoa alaikäiselle, mikä mahdollistaa alkoholin käytön ongelmakäytöksi saakka alaikäiselläkin nuorella. (Holmila, Karlsson & Raitasalo 2006).

Päihteiden ongelmakäyttö vaikeuttaa yksilön ja ryhmien osallisuutta ja kokemuksia osallisuudesta. Kun päihteidenkäyttö on edennyt ongelmaksi, nousevat osallisuuden ongelmat jo arkielämässä. Päihteiden ongelmakäyttäjää syrjitään usein yhteiskunnassamme, mikä heikentää entuudestaan syrjäytynyttä ihmistä. Päihteidenkäyttö lisää yhteiskuntaan ja yhteisöihin kuulumattomuuden tunnetta ja sosiaaliset verkostot voivat kaventua. (Särkelä 2009.)

6 NUORISSA ON TULEVAISUUS - SYRJÄYTYMISVAARASTA OSALLISUUTEEN

Nuoren syrjäytyminen on uhka, mihin tulisi puuttua ennaltaehkäisevällä sosiaalityöllä, sillä olisi tärkeää tunnistaa jo varhaisessa vaiheessa nuoret, joilla on suuri riski syrjäytyä. (Taskinen 2001, 14.) Erityisesti nuorten kanssa tähän tulisi panostaa, sillä heissä on tulevaisuus (Kempainen, 1999, 1). Halusimme käsitellä opinnäytetyössämme nuorten syrjäytymistä, sillä syrjäytyminen liittyy osallisuuden menettämiseen ja osallisuuden vahvistamiseen ja syrjäytyminen siis liittyvät läheisesti toisiinsa. Osallisuuden vahvistamisella pyritään tukemaan nuorten persoonallista ja sosiaalista kasvua. (Nivala 2008, 10 - 11.) Innostaminen ja osallistaminen ajavat yksilön hyvinvointia ja elämänhallintaa. Ne pyrkivät estämään yksilöä putoamasta yhteiskunnasta ja kannustavat osallistumaan. (Kurki 2000 a, 19 - 20).

Valtakunnallisella osallisuushankkeella puututtiin vuosina 2003 - 2007 nuorten syrjäytymiseen osallistamalla heitä. Hanke sai aikaan hyviä tuloksia ja osoitti, että nuorten syrjäytymistä ehkäisevä työ on tarpeellista. (Vehviläinen 2008.) Hankkeen tulokset tukevat leirimme merkityksellisyyttä. Osallisuuden tukemisen lisäksi halusimme aikaansaada leirillä sosiaalista pääomaa, koska koimme, että yhteisöllisyyden tunne tuo nuorille turvallisuuden tunteen ja täten nuorten on helpompi toimia ryhmässä.

6.1 Nuorten syrjäytyminen

Syrjäytymisen käsite on ollut esillä yhteiskunnassamme jo kauan, mutta sen merkitys on muuttunut ajan kuluessa moni-ilmeisemmäksi. Syrjäytymisestä puhuttaessa painotettiin syrjäytyneillä ennen pääasiassa heitä, jotka jäivät työn ulkopuolelle. Ajan kuluessa syrjäytyminen on saanut monia muitakin merkityksiä ja voidaan ajatella sen tarkoittavan yleisesti huono-osaisuutta ja sen kasautumista. Syrjäytymistä on olemassa erilaista ja sitä tulee aina tarkastella niistä lähtökohdista ja näkökulmista, joista syrjäytyminen on lähtöisin. Syrjäytymisessä voi olla esimerkiksi kyse taloudellisesta, seksuaalisesta, sukupuolisesta, sosiaalisesta, rodullisesta tai uskonnollisesta syrjäytymisestä. Näistä eri syrjäytymisen muodoista on nostettu viime aikoina esiin pääasiassa taloudellinen ja sosiaalinen syrjäytyminen. (Taskinen 2001, 4.) Syrjäytymisen käsitettä on pohdittu paljon ja eri tutkijat käsittelevät syrjäytymistä monin eri tavoin. Lasten ja nuorten syrjäytymistä käsittelevässä Stakesin tutkimuksessa jopa todetaan, että eri tutkijat ovat käsitelleet syrjäytymisen käsitettä niin väljästi, että siitä uhkaa tulla mitänsanomaton (Taskinen 2001, 1). Artikkelissa ”Syrjäytymisestä osallisuuteen” Elina Nivalakin toteaa, että syrjäytymisestä on tullut käsitteenä hyvin ongelmallinen, sillä syrjäytymistä on olemassa hyvin erilaista ja sitä on tämän vuoksi vaikea määritellä. Syrjäytyminen on käsitteenä moni-ilmeinen yhteiskunnallinen ilmiö, minkä vuoksi syrjäytyneiden nuorten tilastollinen esittäminen on hankalaa. (Nivala 2008, 5.)

Usein syrjäytymiskäsitteen sijasta puhutaan ennemminkin syrjäytymisvaarasta, sillä on tärkeää tunnistaa nuoret, joilla on suuri riski joutua syrjäytyneiksi (Taski-

nen 2001, 14). Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrä vaihtelee 14 000 ja 100 000 välillä ja lukujen vaihtelevuus johtuu syrjäytymiskäsitteen vaikeasta määrittelystä. (Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry 2008, 17.) Syrjäytymisen määrää on siis hankala kuvata tilastoilla, sillä syrjäytyminen on prosessi, eikä syrjäytyminen ole tilana suoraan havaittavissa. Tilastoilla voidaan kuvata kuitenkin syrjäytymistä tuottavia tiloja ja prosesseja. Tiloja ovat osallistumattomuus yhteiskunnan toimintaan, subjektiivisesti koettu pahoinvointi ja huono-osaisuus, jolla viitataan sairauteen, köyhyyteen ja avuttomuuteen. Prosesseja ovat ei-toivotut elämäntapahumut ja tahallinen syrjintä. (Sauli 2007, 3.)

Syrjäytymisestä puhutaan tänä päivänä paljon ja etenkin lasten ja nuorten syrjäytyminen on noussut paljon esille. Allianssi ry:n suomalaisten nuorten hyvinvointia ja asemaa käsittelevässä tutkimuksessa tulee esille, että nuorten enemmistön hyvinvointi on kasvanut, mutta samalla kuitenkin nuorten vähemmistön pahoinvointi on lisääntynyt. (Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry 2008, 17.) Stakesin lasten ja nuorten syrjäytymistä käsittelevässä tutkimuksessa myös painotetaan, että suurimmalla osalla suomalaisista nuorista menee hyvin, mutta kuitenkin samaan aikaan näyttää vähemmistöllä selvitysten mukaan menevän sitäkin heikommin. On tapahtunut siis selvää kahtiajakoa nuorten kesken ja jaon tuloksena hyvin sekä huonosti voivien nuorten välinen kuilu on kasvanut. Nuorten kahtiajako näkyy työmarkkinoilla sekä huume- ja rikostilastoissa. (Lehto-Trapnowski 2001, 45.) Allianssin tutkimuksessa tulee myös esille, että tänä päivänä yhä enemmän kiinnitetään huomiota ongelmien siirtymiseen sukupolvelta toiselle. (Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry 2008, 17.) Taskinen myös mainitsee lasten ja nuorten syrjäytymistä käsittelevässä tutkimuksessaan ylisukupolvisten ongelmien vaikutuksen syrjäytymiseen. Lastensuojelu työskentelee usein sellaisten perheiden kanssa, joiden vanhemmat ja jopa isovanhemmat ovat olleet viranomaisten tuttuja ennestään. (Taskinen 2001, 9.)

Siitä mistä syrjäytyminen johtuu, on monia mielipiteitä. Usein ajatellaan syrjäytymisen olevan yksilön oma valinta, mutta esille on noussut myös yhteiskunnan vaikutus syrjäytymiseen ja syrjäyttämiseen. Kyse voi olla siitä, ettei nuorten ongelmiin puututa riittävästi. Lapsille, nuorille ja perheille on olemassa monipuolisaa

palveluita, mutta ne eivät syystä taikka toisesta tunnu aina toimivan niin kuin pitäisi. Valitettavan usein tulee esimerkiksi esille, että nuoren ongelmista on tiedetty jo pitkään, mutta niiden eteen ei ole tehty tarvittavia toimenpiteitä. Kysymys kuuluu: eikö lasten ja nuorten parissa työskentelevillä ole tarpeeksi ammattitaitoa kohdata heidän ongelmiaan vai onko työntekijöiden resursointi liian vähäistä työmäärään nähden? (Taskinen 2001, 8.) Tutkittaessa lasten ja nuorten syrjäytymistä, tehdään helposti yleisiä johtopäätöksiä siitä, ketkä lasketaan syrjäytyneiksi tai syrjäytymisvaarassa oleviksi nuoriksi. Nuorten syrjäytymistä koskevissa tutkimuksissa ja kirjoituksissa voidaan tunnistaa arviointimalleja, joita yleistetään koskemaan kaikkia nuoria. Hyvänä esimerkkinä tästä on se, että syrjäytyneeksi voidaan helposti nimittää sellaista nuorta, joka on erilainen kuin muut, joka ei vastaa toivottua sosialisatioihannetta eikä noudata ihanteellisia käyttäytymistapoja ja jonka kouluarvosanat ovat alle keskiarvon. Tämän kaltainen syrjäytymisen arviointi menettää merkityksensä ja olisikin tärkeää huomioida, että syrjäytymisen käsite vaatii aina huolellisen analyysin. (Taskinen 2001, 6.)

Koululla ja työllä on suuri vaikutus ihmisten elämään, sillä kodin ulkopuoliset sosiaaliset suhteet rakentuvat pääosin koulu- ja työympäristöissä. Työelämän ulkopuolelle jääminen vaikuttaa nuoren kehitysmahdollisuuksiin ja nuoren sosiaaliset suhteet saattavat kärsiä, ajan jäsentyminen työhön ja vapaa- aikaan hämärtyy ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen saattaa jäädä vähäiseksi. (Taskinen 2001, 11.) Nuorten työttömyyden ja koulutuksen puutteen on nähty olevan läheisesti yhteydessä syrjäytymiseen, mutta voidaan myös edellä mainitun tavoin ajatella syrjäytymisen olevan yhteiskunnan vaikutusta. Koulun keskeyttäminen rajoittaa nuoren mahdollisuuksia työelämässä ja se johtuu osaltaan siitä, että ympäristö suhtautuu kielteisesti koulun keskeyttämiseen ja täten vähentää nuoren vaikutusmahdollisuuksia. Tämän seurauksena voivat olla identiteetti-ongelmat ja itseleimaaminen. (Rintanen 2001, 18.) Tänä päivänä nuorilla on paljon mahdollisuuksia toteuttaa itseään ja tämän vuoksi yhteiskunta myös odottaa nuorilta yhä enemmän. Ajan henki on tällä hetkellä se, että menestystä saa jos sitä tarpeeksi haluaa ja jos siihen tarpeeksi satsaa. Nuoret joutuvat tänä päivänä kilpailemaan koulutuksesta ja työpaikoista, jolloin osalla nuorista on suuri riski jäädä koulutuksen ja työelämän

ulkopuolelle. Tällöin yhteiskuntamme vaikuttaa taas omalta osaltaan syrjäyttämiseen. (Lehto-Trapnowski 2001, 45.)

Väitöskirjatutkimuksessaan Hannu Rintanen avaa lasten ja nuorten syrjäytymisen taustatekijöitä. Rintasen väitöskirjatutkimuksessa syrjäytymisvaaran taustatekijöiksi nousivat pitkäaikaissairaudet, kouluhäiriöt, ongelmakäyttäytyminen ja erilaiset kehityshäiriöt. Tutkimuksen mukaan myös avioero, yksinhuoltajuus ja perheen suuri koko ovat yhteydessä lasten ja nuorten syrjäytymisvaaraan. (Taskinen 2001, 1.) Lukiessa eri kirjoituksia nuorten syrjäytymisvaarasta, tulee pääasiassa esille juuri koulunkäyntivaikeudet ja niiden heijastuminen nuorten syrjäytymiseen. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry:n Nuorista Suomessa 2008 - 2009 tutkimuksen mukaan peruskoulun päättötodistuksen saaminen jää vuosittain paritasadalta nuorelta. Tutkimuksessa painotetaan koulun merkitystä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä, sillä syrjäytymisen katsotaan liittyvän oleellisesti koulutuksen keskeytymiseen. Yksinäisyydestä on myös tullut monen syrjäytymisvaarassa olevan nuoren ongelma. Tänä päivänä nuoret ovat paljon yksin, koska esimerkiksi vanhemmilla ei tunnu olevan tarpeeksi aikaa nuorille työkiireiden vuoksi. Nuorilla ei välttämättä ole olemassa sellaista tukiverkostoa, jolle jakaa tunteitaan ja johon turvautua tarpeen tullen. (Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry 2008, 17.)

Syrjäytymistä tulee tarkastella lapsen tai nuoren yksilöllisen tilanteen mukaan, jolloin syrjäytymisestä puhuttaessa huomio tulee kiinnittää nuorta liittyviin uhkiin, mutta myös mahdollisuuksiin ja valmiuksiin, joita nuorilla on. On tärkeää ottaa huomioon nuoren yksilöllinen kokemus syrjäytymisestä, sillä nuoret voivat kokea syrjäytymisen hyvin monella eri tavalla. Syrjäytymistä ei tule tarkastella ainoastaan yksilökeskeisestä näkökulmasta, vaan syrjäytyminen tulee ymmärtää myös yhteiskunnan ja yksilön väliseen suhteeseen liittyvänä ongelmana. Toisin sanottuna on tärkeää ottaa huomioon yksilön tarpeet ja toiveet sekä yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet näiden toiveiden ja tarpeiden täyttämiseen, jotta voidaan monipuolisemmin tarkastella nuorten syrjäytymistä. (Nivala 2008, 8.)

Syrjäytyminen on osallisuuden menettämistä ja täten osallisuus ja syrjäytyminen liittyvät läheisesti toisiinsa. Osallisuuden vahvistamisella voidaan ajatella olevan yhteys syrjäytymisen ehkäisemiseen eli nämä kaksi asiaa liittyvät samaan ilmiöön, mutta kyse ei ole kuitenkaan samasta asiasta. Osallisuuden heikkeneminen voi johtaa pahimmassa tapauksessa syrjäytymiseen ja täten syrjäytymisen ehkäisemiseen tarvitaan toimenpiteitä, joilla voidaan vaikuttaa osallisuuteen. Osallisuuden vahvistamisella pyritään tukemaan nuorten persoonallista ja sosiaalista kasvua. Osallisuuden vahvistamisella voidaan siis ehkäistä ja lievittää syrjäytymistä. Nämä kaksi termiä ovat hyvin lähellä toisiaan jo siinä suhteessa, että ne pyrkivät samaan päämäärään ja tavoitteeseen. Voidaan ajatella, että on helpompaa luoda jotain uutta kuin poistaa jo olemassa olevia ongelmia. Niiden lähtökohdat kuitenkin poikkeavat toisistaan, sillä toiminnan lähtökohdana voi olla joko osallisuuden vahvistaminen tai syrjäytymisen ehkäiseminen. (Nivala 2008, 10 - 11.) Jälkimmäinen toiminnan muoto on lähtökohdiltaan hieman negatiivissävytteinen, sillä uskomme, että nuoret lähtevät helpommin mukaan toimintaan, missä vahvistetaan osallisuutta kuin ehkäistään syrjäytymistä.

6.2 Osallisuus, osallistaminen ja sosiokulttuurinen innostaminen osana nuorten aktivoimista

Leirillämme me ohjaajat osallistimme nuoria eli toisin sanoin edistimme heidän osallisuuttaan. Osallistamalla leirimme nuoria halusimme saada heidät mukaan toimintaamme, mutta myös innostaa heitä tulevaisuutta ajatellen. Osallisuudella voidaan tarkoittaa yhteiskunnallista osallistumista ja se on yksi hyvin keskeinen osallisuuden muoto (Myllyniemi 2008, 51). Kuitenkin sellainen osallisuus, mitä halusimme leirillämme saada aikaan viittaa ensisijaisesti osallisuuden tunteeseen yhteisössä. Osallisuutta on kokemus yhteisöön kuulumisesta ja siitä, että kuuluu ympäröivään maailmaan. Osallisuus on merkityksellistä ja henkilökohtaista. Positiiviset osallisuuden kokemukset saavat olon tuntumaan voimaantuneelta tulevaisuudessakin, mutta lähtökohdana on, että osallisuus lähtee toimijasta itsestään. Ihminen joka edistää osallisuutta toimii innostajan roolissa, mutta innostajakaan ei pysty tekemään töitä toisen puolesta. (Opintokeskus kansalaisfoorumi.)

Yksinkertaisimmillaan osallisuus on mukana oloa, joka ei edellytä tavoitteisiin tai yhteisön toimintaan sitoutumista. Syvempi kokemus osallisuudesta vaatii tietoisuutta toiminnalle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta sekä kykyä toimia ryhmässä. Ryhmässä yhdessä toimimisen kautta syntyvä osallisuus tarjoaa välineitä hahmottamaan tulevaisuutta, omaa persoonaa ja arvomaailmaa. Osallistuminen voi olla tällöin kuitenkin hyvin ulkoa päin ohjautuvaa. Hannula (1997) toteaa, että syvimmillään osallisuus on aktiivista ja omaehtoista ja henkilö on tietoinen omista motiiveistaan toimintaan osallistumiselle. Tällöin hän on myös tietoinen siitä, ettei hänen välttämättä tarvitse osallistua toimintaan. Laajempi osallisuuden kokemus vaatii ponnisteluja osallistujalta. (Opintokeskus kansalaisfoorumi.)

Osallistamista käytetään myös nuorisotyössä ja osallistavilla menetelmillä nuoria pystytään motivoimaan sekä sitouttamaan paremmin toimintaan. Nuorten osallistamisella pyritään saamaan heidät innostumaan tietystä asiasta ja kehittämään omia ideoita. Nuorten motivaatio ja toiminnan tulokset ovat riippuvaisia siitä, kuinka kiinnostava tietty tehtävä nuorten mielestä on. Osallistavien menetelmien lähtökohtana on, että nuoret saavat itse suunnitella toimintaa ja valita menetelmiä, joita he tulevat käyttämään. Ryhmän asiantuntemusta käytetään hyväksi niissä asioissa, jotka liittyvät heidän kokemuksiinsa tai elämänalueisiinsa. Nuoret ovat ympäristönsä asiantuntijoita, jolloin he voivat omata sellaista tietoa, mitä aikuisilla ei ole. Olennaisinta osallistamisessa on luottamus ryhmän ja yksilön kykyyn vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Voimaannuttaminen, innostaminen ja osallistaminen ovat kaikki hyvin lähellä toisiaan olevia termejä. Niitä yhdistää tasa-arvon toteutuminen ryhmissä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2002, 3.)

Valtakunnallinen nuorten osallisuushanke toteutettiin vuosina 2003 - 2007 ja hankkeella pyrittiin vahvistamaan nuorten osallisuutta. Vuonna 2002 todettiin suurimman osan nuorista voivan hyvin, mutta syrjäytymisen olevan vuosi vuodelta kasvussa. Syrjäytymisen lisääntyminen haluttiin pysäyttää ja kääntää laskuun. Nuorten osallisuushankkeen tarkoitus oli kehittää pysyviä menetelmiä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Hankkeessa kuitenkin päädyttiin puhumaan osallisuudesta syrjäytymisen sijaan, sillä syrjäytyminen käsitteenä on leimaava ja osalli-

suuden käsite myönteisempi. Osallisuus kytkettiin nuorten ja paikkakunnan yhteiseen tulevaisuuteen. Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry on ollut mukana kordinoimassa hanketta ja se on painottanut erityisesti nuorisotyöllistä ohjausta. Osallisuushankkeen koettiin innostaneen nuoria ottamaan kantaa, ja sillä on ollut merkittävä osa nuorisotyön kehittäjänä. Hanke on auttanut alueellisesti ja paikallisesti ymmärtämään nuorisotyön merkitystä, ja sillä luotiin uusia sekä kehitettiin vanhoja nuorisotyön menetelmiä. (Vehviläinen 2008.) Hanke keskittyi samaan aihepiiriin, mihin opinnäytetyömmekin ja myös siinä oli tehty sama oivallus syrjäytymisen leimaavuuden suhteen. Hankkeen tulokset nuorten osallistamisen merkittävyydestä tukevat johtopäätöksiämme nuorten osallistamisen tärkeydestä, ja tästä syystä halusimme nostaa nuorten osallisuushankkeen esiin tässä yhteydessä.

Innostaminen on tavoitteellista toimintaa, millä herätetään ihmisten tietoisuutta, saadaan heitä liikkeelle ja pyritään saamaan ihmisistä aktiivisia toimijoita (Kurki 2000). Innostamisella pyritään parantamaan ihmisten elämän laatua. Sillä pyritään tekemään ihmiset tietoisiksi, miten heidän toimintansa arjessa vaikuttaa laajempaan yhteiskunnalliseen ja yhteisölliseen toimintaan. Se muodostuu kaikista niistä toimenpiteistä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmisistä kasvaa aktiivisia osallisia yhteisöissään. Innostamisen tavoitteena on tukea aloitteellisuutta, asioiden täytännönpanoa, vastuuntuntoa ja itsenäistä toimintaa sekä lisätä vuorovaikutusta ihmisten välillä. (Kurki 2000 a, 19 - 20.)

Sosiokulttuurisen innostamisen nimi muotoutuu sanoista sosio, kulttuuri ja innostaminen ja kaikilla näillä sanoilla on oma merkityksensä. Sana sosio tarkoittaa yhdessä toimimista, kanssa käymistä ja ihmisryhmään kuulumista. Sana kulttuuri tarkoittaa osallistumista oman kulttuurin luomiseen ja arkipäivän toimintaa. Innostamisella tarkoitetaan herkistymistä tutkimaan omaa elämää ja elämänlaadun rikastuttamista yhdessä toisten kanssa. Sosiokulttuurinen innostaminen perustuu toiminnallisiin ja osallistaviin menetelmiin. Sosiokulttuurinen innostaminen toimii sosiaalisen toiminnan välineenä ja tämän tarkoitus on vahvistaa ennen kaikkea yhteisöjen ja yksilöiden toimimista omassa arjessaan. (Nuorten Akatemia 2003, 1.)

Sosiokulttuurista innostamisen tavoitteena on arkielämään vaikuttaminen. Toiminnallisten menetelmien, esimerkiksi leikkien avulla pystytään innostamaan luovuuteen ja itseilmaisuun. Sosiokulttuurisella innostamisella pyritään osallistumiseen ja voimaantumiseen. Perusajatuksena sosiokulttuurisessa innostamisessa on, että ihminen tarvitsee elämyksiä, hän on luova ja aktiivinen ympäristöönsä vaikuttava olento. (Sirkkola 2007, 6.) Ryhmätasolla innostaminen motivoi erilaisten ryhmäprosessien liikkeelle lähtemistä sekä yksinkertaistaa toimintoja sellaisiksi, että ne auttavat ryhmien itseohjautuvuutta (Kurki 2000 a, 23). Sosiokulttuurisella innostamisella pyritään tarjoamaan ihmiselle mahdollisuus tulla osaksi yhteisöä ja päästä pois syrjäytymisen tilasta. (Opintokeskus kansalaisfoorumi.)

Leirillä me ohjaajat toimimme innostajina. Innostajalle tärkeää on tuntee mahdollisimman monia ryhmätyön eri menetelmiä, mutta sen lisäksi myös uskaltaa käyttää niitä rohkeasti. Innostaja pyrkii tekemään itsestään tavallaan tarpeettoman, jolloin ryhmä kykenisi jatkamaan toimintaa omaehtoisesti. (Kurki 2000 a, 25.) Innostamisessa toiminnalla on aina päämäärä ja suunnitelma. Suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin tulee liittyä siihen mitä ihminen pohtii olevansa yhteisöisensä, alueillaan ja yhteiskunnassaan. (Kurki 2000 a, 27.)

6.3 Voimaantumisen merkitys nuorten voimavaroja vahvistaessa

Voimaantuminen käsitteenä tuli tunnetuksi Suomessa 1980-luvun puolivälissä. Voimaantuminen on voimavarojen löytämistä, toimintakyvyn saavuttamista ja asioiden mahdollistamista, mutta se liittyy myös elämänhallintaan. (Siitonen 1999, 84 - 85.) Juha Siitonen näkee voimaantumisen koostuvan kolmesta eri osasta. Ensinnäkin voimaantuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen käsite, jolloin voimaa ei voi antaa toiselle, mutta voimaantumista voidaan tukea. Toiseksi voimaantuminen on itsestä lähtevä prosessi ja kolmanneksi voimaantuminen toimii kuin katalyytti eli sisäisen voimantunteen ollessa vahva, ihminen sitoutuu voimakkaasti, jolloin ihmisen kyky sitoutua eri asioihin on vahva. Voimaantuminen on lisäksi yhteydessä yksilön hyvinvointiin, eikä voimaantuneisuus ole pysyvää. (Siitonen 1999, 161 - 165.)

Voimaantumisessa ihmisellä ovat mukana päämäärät, tunteet ja uskomukset siitä, mihin hän kykenee. Kun ihminen sitoutuu tavoittelemaan päämäärää, vaikuttavat toimintauskomukset ja tunteet motivaatioon. Ihminen, joka on voimaantunut, on löytänyt omat voimavaransa. Hän on vapaa ulkoisesta pakosta ja pystyy määrittämään itseään. (Siitonen 1999, 83.) Voimaantuminen on siis verrattavissa osallistamisen ja innostamisen tuloksiin.

Elämäntaitojen puute ja oppimisongelmat edesauttavat yksilön syrjäytymistä sekä osattomuutta yhteiskunnan erilaisista toiminnoista. Voimaantumisessa kyse on siitä, että ihminen alkaa hallita omaa elämäänsä ja löytää omia voimavarojansa. Muut voivat olla tässä tukena tai päinvastoin esteenä. Voimaantumisessa on yksilöllisen ulottuvuutensa lisäksi myös sosiaalinen ulottuvuus. Voimaantuminen ihmisessä näkyy parantuneena itsetuntona, kykynä asettaa ja saavuttaa päämääriä sekä toiveikkuutena. (Tahvanainen 2004.)

Voimaantumisessa nuorten voimavarojen ja toiveikkuuden esille nostaminen sekä tasa-arvoisuus ja yhteistyö nuorten kanssa ovat tärkeitä asioita. Vuorovaikutuksessa keskustelukumppaneihin suhtaudutaan kunnioittaen. Toisen ihmisen maailmankuvaa ja arvoja tulee arvostaa. Ihmisillä on myös oikeus hylätä tai hyväksyä hänelle ehdotettu toimintamalli. Myönteisyys, leikillisuus, luovuus ja huumori keskusteluissa ja ajattelussa voivat kasvattaa piileviä kykyjä sekä voimavaroja. Leikki ja huumori voivat rikkoa iskostuneita ajatuksia. Huumorilla saadaan etäisyyttä pulmatilanteisiin, mutta sen kanssa tulee olla varovainen. Ongelmiin on aina olemassa erilaisia ratkaisuja, jolloin tavoitteeseen voidaan päästä eri keinoin. (Mannström-Mäkelä & Saukkola 2008, 48 - 49.)

Kun nuori on ongelmatilanteessa omassa elämässään, on hyvä suunnata hänen ajatuksensa tulevaisuuteen, jotta tilanne helpottuisi. Nuoren ollessa vaikeuksissa, hänen saattaa olla vaikea ajatella tulevaisuutta positiivisesti, mutta haaveilu ja unelmointi voivat antaa hänelle voimavaroja tulevaisuutta ajatellen, sillä tulevaisuuteen suuntautuneisuus on voimauttavaa. Voimavaroihin ja aiempiin onnistumisiin keskittyminen on tärkeää, jotta heikkouksiin ei keskityttäisi liikaa. Liika heikkouksiin keskittyminen aiheuttaa nuorelle tunteen, ettei muutokseen ole mahdollisuutta. (Mannström-Mäkelä & Saukkola 2008, 58.)

6.4 Elämän- ja arjenhallinnan merkitys nuoren elämässä

Yhteistyökumppanimme Elämänhallintapalvelut Vision nimi kertoo, että yhtenä heidän tarkoituksenaan on saavuttaa konkreettisia tuloksia elämän- ja arjenhallintataitojen parantumisessa, joten elämän- ja arjenhallinnan käsittely osoittautui tärkeäksi opinnäytetyössämme. Leirillä pyrimme antamaan konkreettista esimerkkiä elämänhallinnasta ollessamme nuorille esimerkillisiä aikuisia. Rutiininomaisesti suunnitellut päivät osoittivat nuorille, miten tasapainoinen arki ja elämä voi muodostua.

Päivi Tahvanaisen tutkielmaraportissa ”Vahvaksi ei voi pakottaa” -voimaantumista tukeva vuorovaikutus työkoulunuoren ohjaamisessa Murto (1995) määrittelee elämänhallintaa erilaisten valmiuksien perusteella. Ensimmäinen näistä on fyysinen valmius, jolloin ihmisellä on hyvä fyysinen toimintakyky, mikä on mahdollisimman hyvin käytössä. Toinen on psyykkinen valmius, mihin kuuluu realistinen minäkuva; subjektiivinen toiminta, mihin kuuluu vastuun ottaminen ja päätöksen tekeminen sekä psyykkinen itsenäisyys. Kolmas valmius tarkoittaa sosiaalisia valmiuksia, joihin kuuluvat kansalaisuustaidot ja vuorovaikutustaidot. Neljäs elämänhallinnan valmius tarkoittaa ammatillisia ja koulutuksellisia valmiuksia, joihin kuuluvat tiedot ja taidot sekä valmius työelämään. (Tahvanainen 2004, 8.)

Liisa Keltikangas-Järvinen puolestaan määrittelee teoksessaan ”Temperamentti, stressi ja elämänhallinta” käsitettä elämänhallinta niin, että ihminen, joka hallitsee elämäänsä, kykenee vaikuttamaan asioihinsa ja muuttamaan olosuhteitaan miellyttävämmiksi. Tällöin hän pyrkii omalla toiminnallaan muuttamaan sellaisia ulkoisia tai sisäisiä olosuhteita, jotka hän tulkitsee liian rankoiksi tai liikaa voimavaroja kuluttaviksi. Ihminen muuttaa hänelle ominaista tapaansa tulkita asioita tai pyrkii konkreettisesti muuttamaan olosuhteitaan toisenlaisiksi. (Keltikangas-Järvinen 2008, 255.) Opiskelijoiden tukikeskus Nyyti ry taas määrittelee elämänhallinnan tunteeksi, joka edistää stressitilanteista selviämistä. Elämänhallinta on henkinen voimavara, joka auttaa selviämään stressistä, kovista aikapaineista, kiireestä ja erilaisista vastoinkäymisistä. Elämänhallinta on näiden lisäksi kyvykkyyttä ja taitoa tehdä valintoja elämässä, uskoa itseensä sekä taitoa sopeutua erilaisissa elämäntilanteissa. Elämänhallintaan kuuluvat kokemus mielekkästä, ennakoitavasta ja

merkittävästä elämästä, käsitys itsestä, itsetunnosta ja elämänarvoista. (Nyyti ry -opiskelijoiden tukikeskus 2009 a.)

Ihminen, jolla on vahva elämäntilanteen tunne, kokee voivansa hyvin. Nyyti ry:n mukaan ihminen, joka suhtautuu itseensä positiivisesti, omaa hyvää elämäntilanteyhteyttä. Hän pystyy omistautumaan asioilleen ja tekemään töitä saavuttaakseen tavoitteensa. (Nyyti ry -opiskelijoiden tukikeskus 2009 a.) Keltikangas-Järvisen mielestä ihmisen elämäntilanteen hallinta on silloin hyvä, jos hän uskoo pystyvänsä omilla ratkaisuillaan ja päätöksillään vaikuttamaan elämänsä kulkuun. Tällöin ihminen kokee olevansa vastuussa elämästään, hän pystyy asettamaan päämääriä elämässään sekä kehittelee keinoja, joilla saavuttaa nämä. Kun ihmisen kyky hallita elämänsä on korkea, voidaan puhua sisäisestä kontrollista. (Keltikangas-Järvinen 2008, 255.)

Elämäntilanteen hallinta riippuu myös elämäntilanteesta. Perheen ja läheisten tuki, rakentava palaute, arvostus ja omat mahdollisuudet vaikuttavat omassa elämässä tapahtuviin asioihin ja nämä ovat seikkoja, jotka edesauttavat elämäntilanteen hallintaa. Lisäksi yhteiskunnalliset olosuhteet sekä yksilön taloudellinen tilanne vaikuttavat suuresti elämäntilanteen hallintaan. (Nyyti ry -opiskelijoiden tukikeskus 2009 a.) On myös mahdollista, että ihminen saattaa hallita sosiaaliset suhteet hyvin, mutta elämäntilanteen hallintansa liian korkeaksi, mikäli hän pyrkii ylenpalttisesti kontrolloimaan ja hallitsemaan omaa elämänsä niin että tämä alkaa kuormittaa arkea liikaa. Liian korkea elämäntilanteen hallinta voi osoitetusti johtaa masennukseen, sillä tällöin elämäntilanteen hallinta ei auta selviämään raskaista tai yllätyksenä tulleista elämäntilanteista. (Keltikangas-Järvinen 2008, 257.) Ihminen ei voi hallita kaikkea elämässään. Vastoinkäymiset, ennalta arvaamattomat tilanteet ja pettymykset ovat osa elämää. Monet ihmisten kohtaamista järkyttävistä tilanteista ovat sellaisia, mihin ei itse pysty vaikuttamaan. Yllätykselliset elämän käänteet, kuten väkivallan uhriksi joutuminen, äkillinen sairastuminen, työpaikan menettäminen tai läheisen ihmisen kuolema voivat tapahtua kenelle vain. Tällaisissa tilanteissa läheisten ihmisten tuki on hyvin tärkeä osa selviytymistä. (Nyyti ry -opiskelijoiden tukikeskus 2009 b.)

Arjenhallinta eroaa elämänhallinnasta siinä, että se koostuu arkisten asioiden tapahtumisesta. Mikäli arki ei suju, tuntuu elämä hankalalta ja elämänhallintataidoissa on tällöin jotain vialla. Arjenhallinta on toiminnallista, kokemuksellista ja se antaa välitöntä palautetta arjen sujuvuudesta. Arjenhallinta tarkoittaa omaan elämään ja lähiympäristöön vaikuttamista omilla tiedoilla ja taidoilla. (Lempinen 2007, 141.)

KOTA - Lasten ja nuorten hyvinvointi ry määrittelee arjenhallinnan käsitteen koostuvan fyysisestä ja sisäisestä kodista sekä kodin vuorovaikutuksesta ja ylläpidosta. Fyysinen koti muodostuu henkilökohtaisesta suhteesta omaan tilaan, kuten omaan huoneeseen. Suhde on emotionaalinen. Sisäinen koti taas viittaa menneisyyteen eli tunnetiloihin, jotka ovat muodostuneet ihmisistä ja paikoista. Menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus riippuvat toisistaan. Sisäinen koti luo turvallisuutta. Hyväksyntää ja turvallisuutta antava ihmissuhteiden verkosto on lapselle ja nuorelle tärkeä ja tarpeellinen. Verkostossa hän on osa suurempaa kokonaisuutta. Kodin ylläpito liittyy arjessa selviämiseen konkreettisesti. Ruuan laitto, hygienian hoito, rahankäytön hallinta ja suunnittelu sekä viihtyisyyden luominen ovat arjessa selviytymistä ja edellyttävät arjen rutiinien hallintaa. Psykkinen ja fyysinen jaksaminen kärsivät, jos nämä ontuvat ja jos taloudellinen toimeentulo heikentyy. Rutiinit edellyttävät ajankäytön suunnittelua ja hallintaa sekä arjen askareiden rytmittämistä. (KOTA - Lasten ja nuorten hyvinvointi ry.)

6.5 Sosiaalinen pääoma - sosiaalisen verkoston merkitys nuorelle

Sosiaalista pääomaa voidaan kutsua myös yhteisöllisyydeksi (Hyypä 2002, 48). Leirillä pyrimme aikaansaamaan sosiaalista pääomaa eli synnyttämään yhteisön, joka perustuu luottamukseen ja yhteisiin normeihin. Meistä ohjaajista ja nuorista syntyi yhteisö, jossa tunnelma oli hyvin tiivis ja uskoimme, että kaikki pystyivät puhumaan haluamistaan asioista. Ilmapiirin ollessa turvallinen ja rento, oli helppoa aikaansaada sosiaalista pääomaa. Kaikki osallistuivat leirillä järjestämäämme toimintaan ja tämä varmasti liittyi osaltaan luottamukseen, sillä ilmapiiri oli turvallinen.

Harvardin yliopiston professori Robert D Putnam nosti sosiaalisen pääoman käsitteen esille vuonna 1995. Hänen mukaansa sosiaalinen pääoma koostuu arvoista ja

normeista, yhteisöllisyydestä sekä luottamuksesta. Teoksessa ”Mukavaa yhdessä- Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys” tuotiin esille huoli siitä, ettei nuorilla ole enää normeja ja yhteiset arvot ovat hukassa. (Pulkkinen 2002, 36 - 37.) Sosiaalisen pääoma koostuu monista kokonaisuuksista, joita yhdistää kaksi yhteistä ominaisuutta. Kaikki kokonaisuudet liittyvät sosiaaliseen rakenteeseen ja ne helpottavat kyseiseen rakenteeseen kuuluvien toimijoiden toimintaa. (Ruuskanen 2002, 9.) Sosiaalinen pääoma siis helpottaa yhteisön toimintaa. Ihmisten luottaessa toisiinsa, helpottuu sosiaalinen vuorovaikutus. (Ruuskanen 2002, 7.)

Sosiaalisella pääomalla voidaan tarkoittaa myös sosiaalisia siteitä eli verkostoja, jotka perustuvat luottamukseen, verkoston sisäisiin sääntöihin sekä vastapuolisiin odotuksiin. Sisäinen luottamus muodostaa yhteisössä sosiaalista pääomaa. Sosiaalisen pääoman ideana on, että perhe ja ystävät toimivat voimavaroina ja ne auttavat hädässä. Myös erilaisiin ryhmiin kuulumisen voi olla sosiaalista pääomaa. Erityisesti ne yhteisöt, joissa on paljon erilaisia sosiaalisia verkostoja suojautuvat vahvemmin turvattomuudelta ja köyhyydeltä. Yksilö taas hyötyy erilaisten verkostojen jäsenyydestä. Erilaiset siteet ovat merkittäviä ja ystävät voivat olla merkittäviä voimavaroja monessakin asiassa. Laaja sosiaalinen verkosto on täten ilmaus sosiaalisesta pääomasta. (Ranne & Rouhiainen-Valo 2005, 31.) Nuoret tekevät leirillä uusia tuttavuuksia, mikä laajensi heidän sosiaalista verkostoaan.

7 RYHMÄNOHJAUS SOSIAALIPEDAGOGISIN JA TOIMINNALLISIN MENETELMIN

Ryhmänohjaajan vastuulla ja päätettävissä on monia asioita kuten ryhmädynamiikan sekä ryhmän turvallisuuden tunteen luominen. On pitkälti ryhmänohjaajasta kiinni, kuinka nopeasti ryhmästä tulee sellainen, missä kaikkien osallistujien on hyvä olla. Ryhmänohjaaja voi innostavalla toiminnallaan voimaannuttaa ryhmäänsä, mutta häneltä vaaditaan myös tilanneherkkyyttä. Hänen tulee osata tunnistella ryhmäänsä. Leirimme toteutus pohjautui sosiaalipedagogisiin arvoihin kuten yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen, mitkä näkyivät myös ryhmänohjauksessa. Loimme yhteishenkeä ja otimme kaikki jäsenet huomioon. Ryhmänohjauksen

välineenä käytimme toiminnallisia menetelmiä, mitkä vaativat ryhmänohjaajalta innostavaa otetta ohjaukseen.

7.1 Ryhmänohjaus

Ryhmä on tarkoituksen mukaisesti muodostettu joukko ihmisiä. Ryhmän tunnusmerkkejä ovat muun muassa ryhmän tietty koko, tarkoitus ja vuorovaikutus. Ryhmällä on yleensä aina johtaja, joka ohjaa ryhmää sekä kantaa suurimman vastuun ryhmästä ja sen tehtävästä. Jokainen ryhmä on aina erilainen ja ohjaajan on toimittava ryhmän ja sen jäsenten tarpeiden mukaan. Ryhmänohjauksessa on erilaisia tapoja ja jokainen ohjaaja työskentelee ryhmässä eri tavoin omalla persoonallisella tyylillään. Ryhmänohjaajan on aina varauduttava siihen, että ryhmässä voi sattua jotain yllättävää ja tällöin ohjaaja on vastuussa tilanteen selvittämisestä. (Niemistö 2000, 181 - 183.) Ryhmänohjaajan on muistettava koko ryhmäprosessin ajan, miksi ryhmä on perustettu ja mitkä ovat ryhmän perustehtävä sekä tavoite (Kaukkila & Lehtonen 2007, 15).

Ryhmänohjaajan tehtävänä on huolehtia ryhmän tavoitteen saavuttamisesta. Vastuu ryhmän työskentelystä on ohjaajalla, mutta tietenkin ryhmän jäsenet omalta osaltaan vaikuttavat ja ovat vastuussa ryhmässä toimimisesta. Ryhmässä toimiminen ei aina ole helppoa, sillä ryhmä tai joku ryhmän jäsen voi esittää vastarintaa ryhmän työskentelylle. Ohjaajan tehtävänä on kohdata vastarinta ja ottaa vastuu siitä, miten siihen reagoidaan ja miten siitä selvittää. Ryhmänohjaajan on pyrittävä luomaan turvallinen ilmapiiri ryhmässä, jotta jokaisella jäsenellä on hyvä olla. Avoimen, rohkaisevan ja solidaarisen ryhmän luominen ovat tärkeitä tehtäviä ryhmänohjaajalle. On myös tärkeää, että ohjaaja antaa tilaa ryhmälle ja sen jäsenille. (Niemistö 2000, 178 - 180.)

Ryhmänohjaaja voi kehittää itseään ohjaajana parhaiten vain ohjaamalla ryhmiä. Ryhmänohjaaja toimii esimerkkinä muille ryhmän jäsenille, mutta ryhmänohjaaja ei ole, eikä hänen tarvitsekaan olla täydellinen. Ei ole olemassa täydellistä ryhmänohjaajaa, joka sopii kaikkiin ryhmiin vaan ryhmänohjaajia on erilaisia ja eri ryhmiin sopii erilaiset ohjaajat. Ryhmänohjaaja ohjaa ryhmäänsä omalla persoon-

nallisellaan tavalla, mutta ohjaajalla on joitakin ominaisuuksia, joita hän tarvitsee ohjatakseen ryhmää. Hyvä ryhmänohjaaja on luotettava, oikeudenmukainen, kannustava, luova, vastuuntuntoinen ja hän pysyy perustehtävässä. Empaattisuus ja huumorintaju ovat myös tärkeitä piirteitä ohjaajassa, koska nämä luovat ryhmään hyvää ilmapiiriä. On tärkeää, että ohjaaja kohtelee ryhmän jäseniä tasavertaisesti ja kunnioittaa heidän mielipiteitään ja ideoitaan. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 58 - 62.)

Ryhmänohjaajalla on tärkeitä tehtäviä, jotka vaikuttavat ryhmän keskinäiseen vuorovaikutukseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Ohjaajan on annettava aikaa tavoitteille ja tutustumiselle, sillä ryhmässä voi olla entuudestaan tuntemattomia jäseniä toisilleen. Luottamuksen herättäminen ja turvallisuudentunteen luominen ovat keskeisiä asioita ryhmässä, mutta myös ryhmänohjaajalla itsellään täytyy olla turvallinen olo. Ohjaajan tehtävänä on havainnoida ja hyväksyä erilaisia tunteita, joita ryhmän jäsenet ilmaisevat. Havainnointi on tärkeää, sillä jos ryhmän sisällä syntyy ongelmia, ne tulee selvittää heti. Ryhmänohjaaja antaa tilaa ryhmän jäsenille ja pyrkii siihen, ettei ketään ahdistaa liikaa. Ryhmän keskinäinen vuorovaikutus on aluksi ryhmänohjaajan vastuulla, mutta yleensä ryhmän edistyessä, ohjaajan rooli muuttuu, mutta hänen tulee huolehtia siitä, että ryhmä edelleen noudattaa perustehtäväänsä. Ennakointi, ongelmien käsittely, ryhmäharjoitusten suunnittelu ja ohjaus kuuluvat ryhmänohjaajan tehtäviin. Ryhmänohjaaja hyväksyy epävarmuuden niin ryhmässä kuin itsessäänkin. On tärkeää, että ohjaaja tietää omat vahvat ja heikot puolet itsestään, jotta hän pystyy kehittymään ryhmänohjaajana. Ryhmänohjaaja näkee ja kuulee paljon ryhmän sisällä ja näin ollen hän joutuu käsittelemään hyvinkin erilaisia asioita. Hän vastaanottaa ja säilöo tunteita, joita ryhmä ei itse välttämättä tunnista. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 63 - 73.)

7.2 Sosiaalipedagogiikka ja toiminnalliset menetelmät nuorten tukemisessa

Leirimme pohjautui sosiaalipedagogisiin arvoihin, kuten yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen. Ryhmä yhteisönä sekä sen jäsenet yksilöinä olivat toimintamme perusta, sillä nuoret olivat itse saaneet vaikuttaa toiminnan sisältöön, eikä toimintaa voinut luonnollisesti toteuttaa ilman heitä. Leirillä käsiteltiin paljon arkeen liitty-

viä asioita sekä käytiin rakentavia keskusteluja, missä kaikki pääsivät harjoittamaan vuorovaikutustaitoja ryhmässä. Toiminnalliset menetelmät taas tukivat nuorten itsetunnon kasvua, sillä nuoret antoivat toisilleen ja me ohjaajat annoimme nuorille positiivista palautetta toiminnallisten menetelmien yhteydessä.

Keskeisiä käsitteitä sosiaalipedagogisessa ammatillisessa toiminnassa ovat yhteisöllisyys, osallisuus ja arkilähtöisyys. Arkilähtöisellä sosiaalipedagogisella työllä pyritään arjen ymmärrettäväksi tekemiseen. Arjen ymmärtäminen edellyttää kohtaamista ja vuorovaikutusta asiakkaan kanssa. (Ranne 2005, 16.) Sosiaalipedagogisella prosessilla tähdätään elämän hallintaan, aktiiviseen yhteisoppimiseen sekä myönteisten elämäntapamallien löytymiseen (Kemppinen 1999, 17).

Sosiaalipedagogiikassa korostetaan yhdessä tekemistä ja ryhmän merkitystä. Ryhmä on keskeinen osa sosiaalipedagogista toimintaa ja muiden jäsenten huomioon ottaminen on tärkeää. Mitä enemmän ryhmän jäsenet ovat mukana itse toiminnan suunnittelussa, sitä parempia ja pysyvämpiä tuloksia saadaan aikaan. Sosiaalipedagogiikkaa käytettäessä ryhmän koko ei saa olla liian suuri ja on hyvä asettaa ryhmälle yhteiset säännöt. Säännöt takaavat päämäärän mukaisen toiminnan. Lisäksi on tärkeää asettaa yhteiselle toiminnalle tavoitteet. (Kemppinen 1999, 17 - 18.)

Sosiaalipedagogiseen ajatteluun liittyy vahvasti usko yksilöiden ja ryhmien yhteisöllisyyden kokemusten mahdollisuuteen ja hyvään elämään. Yhteiskunnallisissa murrosvaiheissa sosiaalipedagoginen toiminta aktivoituu ja vahvistuu. (Ranne & Rouhiainen-Valo 2005, 29.) Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta olennaisimpia tavoitteita ovat syrjäytymisen ehkäisy, voimavarojen vahvistaminen, asiakkaan subjektiivisuuden korostaminen, rinnalla kulkeminen, molemminpuolinen kunnioitus, kuuntelu, sosiaalinen oppiminen, itsetunnon rakentaminen, innostaminen ja elämyksellisyys. (Ruusunen 2005, 54 - 55.)

Nuoren itsetuntemuksen kehittymistä tukevat erilaiset ratkaisukeskeiset, voimaantumiseen ja voimavarakeskeisyyteen suuntautuneet toiminnalliset menetelmät. Ne ohjaavat nuorta kasvamaan yhteisön jäseneksi. Ryhmätilanteissa syntyy sellaisia oivalluksia, jotka voivat antaa uusia näkökulmia itseen, ihmissuhteisiin tai opiske-

luun. Ne voivat synnyttää erilaisia ratkaisumalleja arjen haasteisiin. Rentoutumisharjoitukset ja mielikuvatyöskentelyyn perustuvat luovat harjoitukset ovat hyviä keinoja oivalluksiin. Toiminnallisissa harjoituksissa tavoitellaan kokemuksille ja tunteille sanoja ja saadaan näkyviksi ne kysymykset, jotka eivät välttämättä ole selkeinä nuoren mielessä. Harjoituksissa syntyneet oivallukset ja kokemukset voidaan jakaa ryhmissä, jolloin oma ja muiden ymmärrys lisääntyy. (Karvonen 2009, 165.)

Toiminnalliset menetelmät vaikuttavat nuorten kokemuksellisuuteen. Toiminnallisten menetelmien kautta nuoret voivat tehdä näkyväksi tunteitaan, ajatuksiaan ja mielikuviaan. Nuoren toimiessa ja luodessa hän käy vuoropuhelua itsensä kanssa ja nuoren kokemukset tulevat ymmärrettävämpään muotoon. (Keränen, Nissinen, Saarnio & Salminen 2001, 106.) Käytimme leirillämme erilaisia toiminnallisia menetelmiä nuorten kanssa, joita olivat erilaiset pelit ja leikit sekä luovat menetelmät.

Luovuus on yksi toiminnallinen menetelmä ja luovuudella tarkoitetaan kykyä saada aikaan jotain uutta. Jokainen ihminen voi olla jollain tavalla luova. Luovuuden voidaan ajatella olevan taiteellista lahjakkuutta, sosiaalisia taitoja, uutta luovaa ajattelua tai selviytymistä erilaisista elämäntilanteista. Luovuus voi näkyä esimerkiksi tutkimisena, kokeiluna ja mielikuvituksena. Luovuus voi auttaa nuoria selviytymään vaikeissakin tilanteissa ja luovuus auttaa mielen tasapainon ylläpitämisessä (Keränen ym. 2001, 105 - 106.) ja juuri tämän vuoksi halusimme käyttää luovia menetelmiä leirillämme.

Itsensä toteuttaminen auttaa jaksamaan vaikeissakin elämäntilanteissa. Luovien menetelmien kautta nuori voi oppia viestittämään tunteitaan luovasti esimerkiksi kirjoittamalla, piirtämällä ja musiikin avulla. Käytimme näitä edellä mainittuja esimerkkejä sekä rentoutusta leirillämme luovina menetelminä. Luovat menetelmät toimivat tukena nuorten itseilmaisulle ja helpottavat nuoria pukemaan asioita sanoiksi. Luovia menetelmiä voi käyttää kuka tahansa ja nuoren ei tarvitse olla taiteellisesti lahjakas, koska tärkeintä on itse prosessi ja tekeminen. (Keränen ym. 2001, 105 - 106.)

Käytimme kuvallista työskentelyä (kuvakollaasi) yhtenä luovuuden osa-alueena leirillämme. Kuvien käyttäminen voi helpottaa nuorten ilmaisukykyä, kun nuori pystyy ilmaisemaan itseään symbolisesti. Kuvat voivat helpottaa ja selventää ilmaisua etenkin silloin, kun jostain asiasta on vaikea puhua. Kuvien avulla tunteiden ja kokemusten ilmaisu voi olla tehokkaampi tapa ilmaista itseään kuin sanallinen ilmaisu. Kuvataide voi tehdä näkymättömästä näkyvän ja kuvallisen työskentelyn kautta nuori tuo aina esiin jotain itsestään. Symbolien kautta torjuttujen ja häpeällisten asioiden käsittely voi tuntua turvallisemmalta. Nuorten on usein helpompi keskustella heidän tekemien kuvallisten teosten kautta nuorille merkittävistä asioista ja teoksen kautta on siis helpompi keskustella kuin abstraktista ongelmasta, jolle ei aina löydy sanoja. Kuvakollaasin teko voi auttaa nuorta tulemaan paremmin tietoiseksi tunteistaan, sillä nuori voi huomata itsestään asioita, joita ei ole aiemmin havainnut. Kuvallinen tekeminen toimii siis itsetutkiskelun välineenä. (Keränen ym. 2001, 107 - 108.)

Kuvallinen työskentely voi olla joillekin nuorille helpompaa, jos kuvia ei tarvitse itse tuottaa. Kortit ja kuvat voivat vaikuttaa alitajuntaan ja tuoda esiin erilaisia tunnetiloja. Kortit helpottavat kommunikaatiota eli puhuminen voi helpottua, kun on jotain konkreettista, jonka avulla voi tuoda esiin omia mielipiteitään ja kokemuksiaan. (Keränen ym. 2001, 110.) Olemme Lahden ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden laitoksella käyttäneet eri toiminnallisten menetelmien yhteydessä erilaisia keskustelukortteja ja olemme kokeneet korttien käytön hyväksi menetelmäksi ilmaista tunteita. Keskustelukorttien avulla käsitelimme nuorten tulevaisuuden suunnitelmia, muutoksia elämässä ja yleisesti tunteita. Käytimme kortteja, koska ne toimivat hyvänä tukena keskusteluissa ja toisille voi olla helpompaa saada keskustelua aikaiseksi kuvien avulla. Käytimme leirin aikana kahtia eri keskustelukortteja, joita olivat Nalle-kortit ja Elämän tärkeät asiat -kortit. Nalle-kortit käsitelivät kuvallisesti erilaisia tunteita laidasta laitaan. ”Fiilisringissä” käytimme Nalle kortteja apuna synnyttämään keskustelua. Elämän tärkeät asiat kortteja käytimme toiminnassa, jossa tarkoitus oli tuoda esiin niitä asioita, joita nuoret kokivat itselleen tärkeiksi. Tämän lisäksi näiden korttien tavoitteena oli löytää nuorten ympärillä olevia voimavaroja. Nuoret saivat vapaasti valita kortista, joissa oli kuvan lisäksi teksti erilaisista elämän tärkeistä asioista, kuten perhe, hyvinvointi ja ystävät. Keskustelukortit toimivat hyvänä apuna tutustumisessa,

ryhmytyksessä, tunteiden ilmaisussa ja itsetunnon vahvistamisessa ja ne helpottavat palautteen antamista.

8 LEIRIN TOTEUTUS

Leirin toteutuksen kannalta oli tärkeää huomioida monia käytännön asioita ja huolelliseen suunnitteluun tuli panostaa, sillä se vaikutti myös leirin kokonaisuuden onnistumiseen. Olimme aina aktiivisesti yhteydessä yhteistyötahoihimme ja koimme, että ne toimivat hyvänä tukena suunnitellessamme leiriä. Ennen leirin toteuttamista teimme tarkoin laaditun turvallisuussuunnitelman (LIITE 4), johon kirjasimme ylös leirimme kannalta tärkeimmät turvallisuuteen liittyvät asiat. On tärkeää huomioida eri turvallisuuteen liittyvät asiat, koska on tärkeää varautua jo ennalta mahdollisiin ongelmiin.

8.1 Jännitystä ilmassa

Perjantaina 17.7.2009 ennen Liikuntakeskus Pajulahteen saapumista saimme kuulla Vision työntekijältä kahden osallistujan peruuvan leirille tulonsa. Vision työntekijän ilmoittaessa viime hetkellä peruuntumiset, alkoi meitä ohjaajia hieman jännittää tulevan leirin onnistuminen. Tämä johtui varmasti osaltaan aikaisemman leirin peruuntumisesta osallistujien vähäisyyden vuoksi. Asennoiduimme kuitenkin myönteisesti tulevaan leiriin ja uskoimme leirin onnistuvan. Saavuimme Pajulahteen hyvissä ajoin, jotta saisimme asettua rauhassa ennen osallistujien saapumista. Näin saimme aikaa miettiä päivän kulkua sekä hoitaa leirin toteutumisen kannalta tärkeitä käytännön asioita. Kysyimme myös Pajulahden henkilökuntaa pitämään meille pienen esittelykierroksen.

Olimme parkkipaikalla vastassa nuoria ja tunnelma oli meidän ohjaajien osalta vielä hieman jännittynyt, sillä odotimme jännityksellä, mutta innolla alkavaa leiriä. Kolme nuorta saapui vähitellen Liikuntakeskus Pajulahteen ja yksi heistä oli hämmästyksellemme hyvin nuori, koska hänen nuori ikänsä ei tullut esille huoltajille suunnatussa lomakkeessa (LIITE 3). Yhden osallistujan tulo oli vielä epä-

varmaa, mutta hän saapui kuitenkin paikalle. Tämä oli varmasti ensimmäinen onnistumisen kokemuksemme, koska tiesimme leirin antavan nuorelle muuta ajateltavaa. Yksi leirille osallistuja tuli varasijalle toisen leiriläisen peruttua tulonsa. Otimme hänen yhteystietonsa ylös myöhemmässä vaiheessa päivää. Kaksi nuorista osallistujista oli jo ennestään tuttuja yhdelle meistä ohjaajista, koska ohjaaja oli suorittanut kolmannen ammatillisen työharjoittelunsa keväällä Elämänhallintapalvelut Visiossa. Uskomme, että näiden kahden nuoren tulo leirille oli helpompaa, kun heille ennestään tuttu ohjaaja oli vastassa heitä. Kahden nuoren osallistujan mukana tuli liikunnanohjaaja Visiolta, joka jäi loppupäiväksi meidän seuraksemme Pajulahteen.

Viimeisen leirille osallistujan saapuessa leirille saimme lyhyen esittelykierroksen Liikuntakeskus Pajulahden työntekijältä. Pajulahdesta meille oli varattu kolme soluhuonetta, joissa jokaisessa oli omat wc- ja suihkutilat. Me ohjaajat olimme samassa huoneessa, jotta saimme rauhassa keskustella leirin kulusta. Osallistujat saivat itse päättää kenen kanssa jakavat huoneensa. Nuorille oli helppoa päättää, miten he jakautuvat huoneisiin, sillä nuoria oli parillinen määrä ja samalta seudulta tulevat nuoret olivat toisilleen jo ennestään tuttuja.

Kierroksen jälkeen menimme meille varattuun liikuntasaliin, jossa tarkoituksenamme oli hieman tutustua toisiimme. Kävimme aluksi turvallisuusohjeet ja leirimme säännöt (LIITE 6) lyhyesti läpi nuorten kanssa. Olimme etukäteen miettineet muutaman säännön leirillemme ja tarkoituksena oli, että nuoret miettivät yhdessä leirin sääntöjä. Annoimme aluksi nuorten itse miettiä leirillemme sääntöjä ja he toivat esiin melko samoja asioita, joita me ohjaajat olimme myös miettineet. Säännöt ja rajat loivat turvallisuutta sekä helpottivat leirin toteutusta käytännössä. Oli tärkeää, että osallistujat saivat olla mukana luomassa sääntöjä, sillä näin heidän oli helpompi sitoutua niihin. Kun säännöt oli yhdessä käyty läpi, tulivat säännöt myös perusteltua, jolloin ne jäivät helpommin mieleen.

Ensimmäisenä päivänä halusimme luoda jo sellaisen tunnelman, että kaikilla olisi leirillä hyvä olla. Tämä edellytti kunnollista tutustumista, jotta ryhmäytyminen onnistui ja syntyi luottamusta. Tunnelma alkoi olla jo rennompi, kun olimme saaneet yhdessä leiriläisten kanssa luotua hyvän ilmapiirin. Vision liikunnanohjaaja

osoittautui tärkeäksi osaksi ryhmäämme, sillä hän oli osalle nuorista tuttu, minkä vuoksi nuorten oli varmasti helpompi sopeutua ryhmään.

Aloitimme liikuntasalissa ensimmäisen tutustumisleikin lankakerän avulla.

Olemme käyttäneet tätä tutustumismenetelmää jo ennestään ja kokeneet tämän hyväksi menetelmäksi, joten halusimme käyttää tätä uudelleen. Menimme kaikki piiriin ja kerroimme, mistä leikissä oli kysymys. Yksi meistä ohjaajista aloitti leikin niin, että sanoi lankakerää pitäessään oman nimen ja heitti lankakerän seuraavalle. Leikkiä jatkettiin kunnes kaikki olivat sanoneet vuorollaan oman nimensä. Lankakerää purettaessa, kaikki sanoivat taas vuorollaan itsestään jonkin luonteenpiirteen. Koimme tutustumisleikin hyödylliseksi, sillä nuoret sanoivat avoimesti luonteenpiirteitään ja tämä osoittautui hyväksi tutustumisleikiksi.

Tutustumisleikin ja nimien läpikäymisen jälkeen teimme nimilaput, jotta nimet jäivät kaikille paremmin mieleen. Tämän jälkeen vuorossa oli leikkimielinen kilpailu, jossa olimme kahdessa eri joukkueessa. Aluksi oli tarkoitus yhdessä kahden joukkueen tuumin keksiä nimi leirille. Pienen pohtimisen jälkeen nuoret keksivät leirimme nimeksi VVL eli Vision virkistys leiri. Joukkueiden tehtävänä oli muodostaa sanomalehdistä revityistä kirjaimista leirin nimi. Me kolme ohjaajaa ja Vision liikunnanohjaaja olimme myös mukana leikissä. Nuoret olivat myötämielisiä leikin suhteen. Joukkueet olivat jonoissa ja jonon ensimmäinen lähti aina vuorollaan repimään kirjainta sanomalehdistä. Voittajajoukkue oli se, joka oli ensimmäisenä muodostanut kirjaimista leirin nimen. Molemmat joukkueet saivat karkkia palkinnoksi kilpailusta. Leikissä voitto ei ollut tärkein, vaan leikkimielinen kilpailu oli hauskaa ja nuoret saivat purkaa energiaansa. Näin jälkikäteen ajateltuna olisi ollut varmasti huomattavasti helpompi keksiä nimi leirille myöhemmässä vaiheessa leiriä, koska leiri oli vasta niin alussa.

Liikuntasalissa oltuamme siirryimme ulos jatkamaan ohjelmaamme. Ulkona pidimme leirikasteen. Leirikaste koostui erilaisista pienistä hauskoista tehtävistä ja tarkoituksena oli myös leikkien muodossa hieman keventää tunnelmaa. Aloitimme ilmapallo-leikillä, missä sidoimme ilmapallon jalkaan kiinni narulla. Tarkoituksena oli talloa toisen ilmapallon päälle ja voittaja oli se kenen ilmapallo säilyi ehjänä. Leikki tuntui olevan hauska nuorten mielestä. Tämän jälkeen aloitimme

leikin, jossa olimme kahdessa eri joukkueessa. Kaikille joukkueen jäsenille laitettiin naru lanteille ja naruun kiinnitettiin kynä. Joukkueen jäsenet vuorotellen yrittivät saada kynän pullon sisään. Leikit kevensivät tunnelmaa ja koimme ilmapiirin olevan vapautunut. Leikkien jälkeen lähdimme hyvillä mielin ruokailemaan.

Ruokailun jälkeen nuorilla oli hetki vapaa-aikaa, jonka jälkeen menimme meille varattuun viihtyisään rantasaunan yhteydessä olevaan takkahuoneeseen. Takkahuoneessa pidimme levyraadin. Aluksi pohdimme yhdessä, mitä kappaleita halusimme levyraatiin. Raadin ehdokkaista tuli värikäs lista, ja raati sujui mutkitta. Eräällä osallistujistamme oli hänen itse tekemänsä stereot mukana, joista kuuntelimme hänen valitsemiaan ehdokkaita. Huomasimme hänen olevan iloinen, kun kuuntelimme hänen mielimusiikkiaan. Levyraadin yhteydessä puhuimme yleisesti musiikista ja nuorten musiikkimausta. Huomasimme musiikin olevan tärkeä osa nuorten elämää, koska se herätti paljon keskustelua nuorissa. Jokainen sai vaikuttaa levyraatiin omalta osaltaan antamalla levyraatiin kappale-ehdokkaita. Usein musiikki on tärkeä osa nuoren elämää, musiikki saattaa herättää nuorissa muistoja, tunteita tai muuten vain ilostuttaa ja musiikki voi olla tärkeä yhteyden tai yhteisöllisyyden luoja.

Voittajakappaleen julkistamisen jälkeen siirryimme kuvakollaasien tekoon. Jotkut osallistujista eivät olleet kovin innoissaan tästä, sillä nuorten oli vaikea ymmärtää aluksi kovakollaasin ideaa. Perjantaina aloitimme kuvakollaasin teon menneisyyteen liittyvällä aiheella ja jatkoimme kuvakollaasin tekoa myös lauantaina ja sunnuntaina aiheilla nykyisyys ja tulevaisuus. Jotkut eivät aluksi innostuneet kollaa- sin teosta, mutta saimme kuitenkin motivoitua heidät loppujen lopuksi kuvakollaasien tekoon.

Teimme perjantai-iltana yhdessä nuorten kanssa iltapalaa takkahuoneessa. Iltapalan ääressä kävimme perjantaipäivää läpi ja kyselimme nuorten tunnelmia ja ajatuksia leiristä. Fiilisringissä kävimme läpi Nalle-korttien avulla nuorten tunnelmia ja palautetta leiristä. Olimme tehneet palautelaatikon, johon nuorten saivat laittaa nimettömänä palautetta. Annoimme palautelaatikon ensimmäisenä iltana toisten nuorten huoneeseen ja he saivat halutessaan laittaa sinne kommentteja ja palautetta meille. Pidimme päivän päätteeksi rentoutuksen nuorille ja tämä rauhoitti toi-

minnantäyteisen päivämme. Olimme positiivisesti yllättyneitä siitä, että rentoutus todella rauhoitti nuoria ja he toivoivat rentoutusta lisää. Rentoutus on tärkeä osa vauhdikasta päivää tai ylipäätään arkea. Jokainen tarvitsee huilahdusta kiireestä ja tarpeeksi lepoa. Rentoutus voi auttaa unensaannissa, mikäli se ajoitetaan lähelle nukkumaanmenoa. Rentoutus tekee hyvää psyykelle ja rentouttaa myös lihaksia.

8.2 Toiminnan täyteinen päivä

Lauantaiaamu 18.7.2009 alkoi nuorten herättelyllä noin kello 8.00. Aamiaisen jälkeen oli hetki aikaa levätä ja sovimme etukäteen, että kokoonnumme aulassa, kun kaikki ovat tehneet aamutoimensa. Aamulla oli paljon aikaa jutella nuorten kanssa heidän tunnelmistaan ja toiveistaan leiriin liittyen. Nuorilla juttua riitti myös leiriin liittymättömistä asioista, mitä pidimme erittäin positiivisena asiana. Aloitimme lauantapäivän nuorille ajankohtaisiin aiheisiin, muun muassa päihteisiin, liittyvillä rastitehtävillä. Olimme varanneet etukäteen luokkatilan rastitehtäviä varten siltä varalta, jos sää ei suosi meitä. Saimme kuitenkin toteutettua ulkona suunnitelmien mukaisesti rastitehtävät. Meillä oli seitsemän erilaista rastia, joissa me ohjaajat näyttelimme aihealueisiin liittyviä pieniä näytelmiä. Nuorten piti yhdessä aina näytelmän jälkeen keskustella ja pohtia, mitä he tekisivät kyseisessä tilanteessa.

Rastitehtävät koostuivat seitsemästä eri osiosta, joita kävimme läpi Liikuntakeskus Pajulahden ympäristössä. Näin myös ympäristö tuli jo hieman tutuksi kaikille. Rastitehtävien teemoina olivat pääasiassa alkoholi, huumeet ja tupakka. Pohdimme myös yhdessä miten nuoren tulisi toimia, jos joku epämääräisen näköinen ja oloinen ihminen yrittää saada nuoren houkutelua autonsa kyytiin. Aluksi kaikki leiriläiset eivät innostuneet rastitehtävistä, mutta ymmärrettyään tehtävän tarkoituksen, nuoret kertoivat mielellään kokemuksistaan ja pohtivat mitä näyttelemisämme eri tilanteissa tulisi tehdä. Nuoret suhtautuivat aiheisiin välillä huumorilla ja keskittyminen herpaantui. Meidän ohjaajien rooli korostui, kun tehtävämme oli saada nuoret keskittymään ja pohtimaan tehtäviä.

Uskomme, että luonnossa toteutettavat toiminnalliset rastitehtävät päihteistä herättivät monipuolisemmin ja helpommin keskustelua kuin, jos olisimme käyneet rastitehtävät läpi suljetussa tilassa. Rastitehtävien osalta meidän ohjaajien rooli korostui, kun pystyimme jakamaan luotettavaa tietoa päihteiden vaaroista osallistujille ja osallistujat pystyivät jakamaan myös omakohtaisia kokemuksia. On tärkeää, että huumeiden, tupakan ja alkoholin haitat ja vaarat tuodaan näkyviksi ja niistä puhutaan.

Aikaa rastitehtäviin olimme varanneet runsaat kaksi tuntia, mutta aikaa menikin suunniteltua vähemmän ja meille jäi enemmän vapaa-aikaa. Heti rastitehtävien jälkeen menimme lounaalle ja lounaan jälkeen nuorilla oli vapaa-aikaa noin puoli-toista tuntia. Kaikki saivat viettää vapaa-aikansa haluamallaan tavalla Liikuntakeskus Pajulahden ympäristössä. Yksi leiriläisistä pyysi meitä ohjaajia pelaamaan mölkkyä hänen kanssaan. Mölkky-pelin jälkeen istuimme kaikki rannalla aurinگون paisteessa ja otimme esille erilaisia keskustelun aiheita (muun muassa perhe ja musiikki), joita nuoret innostuivat jakamaan kanssamme. Kaikki osallistuivat aktiivisesti mukaan keskusteluun.

Iltapäivällä jatkoimme kuvakollaasin tekoa ja aiheena oli nykyhetki. Nyt kuvakollaasin teko sujui jo paremmin, koska niiden teko oli tullut kaikille tutuksi. Kaikki osallistuivat aktiivisesti kuvakollaasin tekoon. Jatkoimme kollaasin teon jälkeen toimintaa ulkona, koska sää oli mainio ja nuoret toivoivat pääsevänsä ulos. Käsitelimme nuorille tärkeitä asioita Elämän tärkeät asiat -korttien avulla. Levitimme kortit pöydälle, josta nuoret saivat valita kortteja, jotka olivat itselle merkittäviä. Kaikki löysivät itselleen useamman merkittävän kortin. Aiheita, jotka nousivat esille, olivat perhe, ystävät, rakkaus, vapaus, luottamus, puhtaus, ilo, uni ja huomio. Kävimme vuorotellen läpi kaikkien valitsemat kortit ja halutessaan nuoret saivat itse kertoa niistä.

Nuorille merkittävien aiheiden läpikäymisen jälkeen jatkoimme keskustelua heidän valitsemistaan tärkeistä aihealueista. Pyysimme nuoria levittäytymään siten, että jokainen saa oman rauhan miettiä aiheita, joista haluaa keskustella. Jaoimme

kaikille paperit, joihin he saivat kirjoittaa aiheen/aiheita. Siirryimme rauhallisempaan ympäristöön, jotta voisimme kaikki keskustella rauhassa nuorten valitsemista tärkeistä asioista. Keskustelimme muun muassa rakkaudesta ja seurustelusta, Visiosta, rahan käytöstä, puhtaudesta, ruoasta ja idoleista. Eniten keskustelua herättivät tytöt, ihastuminen ja seurustelu. Nämä olivat aiheita, joista myös me ohjaajat halusimme keskustella, koska yksi nuorista oli toivonut toivelomakkeessa keskustelua näistä aiheista. Terveys ja hyvinvointi nousivat myös esiin toiveista. Huomasimme, että keskustelu oli alussa hieman väkinäistä, koska keskusteluaiheet olivat jo etukäteen mietittyjä. Keskustelua olisi varmasti tullut enemmänkin, jos aiheet olisivat lähteneet spontaanimminkin liikkeelle. Ohjaajina meidän tehtäväksi jäi tuoda esiin nuorten toivomia keskusteluaiheita ja kysellä nuorilta heidän mielipiteitään aiheista, jotta saimme enemmän keskustelua aikaiseksi.

Keskustelun jälkeen oli vapaa-aikaa noin puolitoista tuntia. Osa nuorista lähti soutelemaan kanooteilla Vision liikunnanohjaajan kanssa, yksi pelasi tietokoneella ja me loput pelasimme mölkkyä. Pelatessamme mölkkyä, saimme mielenkiintoisia keskusteluja aikaiseksi, koska ilmapiiri oli rento ja vapautunut. Huomasimme yhden nuoren saavan onnistumisen kokemuksen voittaessaan mölkkykilpailun. Vapaa-aikaa jäi vielä ennen ruokailua ja yllätyimme positiivisesti, kun nuoret pyysivät meitä pelaamaan korttia. Vision Keravan yksiköstä saapui liikunnanohjaaja ennen päivällistä ja hän liittyi leirin loppuajaksi meidän seuraamme.

Vapaan oleskelun jälkeen menimme maittavalle päivälliselle, jonka jälkeen suuntasimme rantaan. Olimme tehneet pahvikortit, joihin kaikki kirjoittivat oman nimensä ja kiinnitimme teipillä ne kaikille selkään. Myös me kolme ohjaajaa ja Vision liikunnanohjaaja osallistuimme tähän tehtävään. Ideana oli, että kaikkien tulee kirjoittaa toisistaan positiivisia asioita toistensa pahvikortteihin. Olemme käyttäneet tätä samaa ideaa opiskelujemme aikana muutamalla eri kurssilla ja olemme havainneet tämän olevan hyvä ja mieleinen tapa kertoa positiivisia asioita toisesta. Tämä tehtävä sujui nuorten kanssa erinomaisesti, sillä nuoret selvästi pitivät tästä tehtävästä. Kaikki kirjoittivat oma-aloitteisesti ja mielellään toisilleen positiivisia asioita. Annoimme esimerkkejä millaisista asioista nuoret voivat kirjoittaa toisilleen ja näitä olivat muun muassa luonteenpiirteet ja ulkonäkö. Kaikki saivat posi-

tiivisen palautteen kautta hyvän mielen lukiessaan omia korttejaan. Keräsimme kaikilta kortit meille ohjaajille talteen ja jaoimme ne seuraavana päivänä heille muistoksi.

Olimme varanneet ohjelmaamme saunomista ja uimista, mitä nuoret olivat jo kovasti odottaneet. Saunomiseen ja uimiseen oli varattu aikaa reilusti, noin kaksi ja puoli tuntia. Oli hyvä, että mukana leirillä oli Vision miestyöntekijä, koska hän pystyi saunomisen ja uimisen aikana huolehtimaan nuorista. Halusimme tarjota nuorille myös sellaista toimintaa leirillä, mikä ei ollut tarkkaan suunniteltu. Näin nuoret saivat keskittyä vain yhdessäoloon ja rentoutua. Tällainen rento yhdessäolon viettäminen oli oleellista nuorten keskinäisten sosiaalisten suhteiden synty-miseksi ja vahvistamiseksi.

Kävimme syömässä saunomisen jälkeen iltapalan Liikuntakeskus Pajulahden ravintolassa klo 20.30. Iltapalan jälkeen oli fiilisrinki ja palautekeskustelu leiripäivästä. Kävimme jo tuttujen Nalle-korttien avulla läpi palautetta päivästä ja kaikki saivat keskustella vapaasti päivästä ja ohjelmasta. Saimme korttien avulla vaihtelevaa palautetta nuorilta päivän ohjelmista heidän kiinnostustensa mukaan. Positiivista palautetta tuli pääasiassa uimisesta ja saunomisesta. Vision työntekijältä saimme hyvää palautetta rennosta ilmapiiristä ja hyvän tunnelman luomisesta. Hän yllättyi positiivisesti, että saikin vain seurata toimintaa vierestä, niin että hän sai itse osallistua toimintaan ja hänen ei tarvinnut olla ohjaajan roolissa.

Toiminnallisen päivän päätteeksi pidimme taas nuorille rentoutuksen, jotta kaikki saivat rauhoittua ja hiljentyä ennen nukkumaan menoa. Tällä kertaa pidimme pidemmän rentoutuksen, koska nuoret olivat tätä toivoneet. Pidimme tänäkin iltana tarinarentoutuksen (LIITE 10) nuorille ja taustalla soi rentouttava musiikki. Lisäsimme tunnelmaa rentoutukseen sytyttämällä kynttilöitä huoneeseen. Rentoutuksen yhteydessä heidän toiveestaan myös hieroimme heitä. Osa nuorista toisessa huoneessa oli mennyt jo nukkumaan ennen meidän rentoutusta, joten pidimme vain osalle nuorista rentoutuksen.

8.3 Kotiinlähdön aika

Viimeinen päivä, sunnuntai 19.7.2009, alkoi taas aurinkoisessa ja lämpimässä säässä. Aamiaisen ja pienen huilaamisen jälkeen menimme varaamamme luokkutilaan jatkamaan taas kuvakollaasia ja viimeisenä aiheena oli tulevaisuus. Nuorten saadessa kuvakollaasit valmiiksi, kävimme läpi kaikkien työt ja nuoret saivat halutessaan kertoa enemmän teoksistaan. Kaikki saivat hyvin tehtyä kollaasin valmiiksi.

Kollaasin jälkeen teimme valokuviin liittyvän tehtävän, missä nuorten oli tarkoituksena keksiä kuvista yhtenäinen tarina. Olimme jo nuorille tarkoitettussa leirikirjeessä (LIITE 1) pyytäneet nuoria tuomaan itselle tärkeän valokuvan mukaan. Osa nuorista oli kuitenkin unohtanut ottaa valokuvan mukaan, mutta meillä ohjaajilla ja kahdella nuorella oli valokuva mukana. Alun perin valokuvien käsittelyn tarkoituksena oli tehdä muistelutyötä menneisyydestä. Jouduimme kuitenkin muuttamaan tehtävänantoa, koska osalla ei ollut valokuvaa mukanaan. Halusimme kuitenkin jollain tavalla käsitellä valokuvia, koska osa oli ottanut valokuvan mukaan. Päädyimme siihen, että nuoret saivat keksiä yhdessä tarinan valokuvista, jonka he olisivat myös saaneet halutessaan näyttellä. Tämän tehtävän jälkeen jaettiin kartongit, joihin nuoret piirsivät ja kirjoittivat asioita, joista he olivat pitäneet leirillä ja jotka olivat jääneet päällimmäisinä mieleen. Piirustuksista tuli esiin, että päällimmäisinä mieleen olivat jääneet mölkky, kaverit, uinti ja tietokone.

Päivän päätteeksi keräsimme kirjallista palautetta. Suullisen palautteen ohella myös nimetöntä kirjallista palautetta oli tärkeää saada, jotta kaikilla oli mahdollisuus antaa palautetta niistä asioista, joita ei suullisesti ollut halunnut sanoa. Me olimme tehneet palautelomakkeet (LIITE 7) kaikille valmiiksi, jotka nuoret ja Vision työntekijä saivat nimettöminä täyttää. Palautelomakkeiden täytön jälkeen jaoimme kaikille leiridiplomit (LIITE 9) kiitoksena osallistumisesta. Jaoimme myös pahvikortit, joihin olimme edellisenä päivänä kirjoittaneet positiivisia asioita toisistamme sekä laput, joihin olimme kirjoittaneet jokaisesta nuoresta myönteisiä asioita heidän luonteenpiirteistään sekä kannustuksia tulevaisuuteen. Kävimme vielä lopuksi lounaalla ja luovutimme huoneet. Jäimme lounaan jälkeen odottamaan Vision työntekijöitä, jotka tulivat hakemaan nuoret kotiin. Leiri päättyi noin

klo 14.00. Meidän ohjaajien tunnelma oli positiivinen, koska leiri oli onnistunut kaikin puolin.

8.4 Jälkitapaaminen keilailun merkeissä

Perjantaina 18.9.2009 tapasimme nuoret kaksi kuukautta leirin toteutumisen jälkeen. He tuntuivat jo leirillä olevan innoissaan jälkitapaamisesta. Jälkitapaamisen avulla mahdollistimme nuorten jälleennäkemisen, mutta yhtä tärkeää oli, että me näimme nuoret leirin jälkeen. Tarjosimme nuorille mieluisaa yhteistä ajanvietettä ja keilaamista oli kovasti toivottu. Jälkitapaamisessa nuoret pääsivät vaihtamaan kuulumisia keskenään sekä myös me ohjaajat saimme kuulla, miten leirin jälkeen nuorilla oli sujunut.

Jälkitapaamisen ajankohdaksi sovimme perjantain 18.9.2009 kello 17.00 ja paikaksi Launeen keilahallin. Olimme hyvissä ajoin paikalla ja odotimme paikalle kaikkia leirille osallistuneita nuoria sekä leirille jo aiemmin osallistunutta liikunnanohjaajaa. Paikalle saapui kolme nuorta sekä Elämänhallintapalvelut Vision ohjaaja Keravalta. Yksi leirimme osallistujista ei saapunut jälkitapaamiseen. Jälkitapaamisen yhteydessä täytettiin toinen palautelomake (LIITE 8) ja Lahden Vision työntekijä lupasi toimittaa pois jääneelle nuorelle kyseisen lomakkeen.

Leirin tavoitteiden arvioinnin kannalta jälkitapaamisen järjestäminen oli hyvin tärkeä. Innostaminen ja osallistaminen ovat asioita, joiden vaikutukset eivät näy ihmisessä yleensä välittömästi, joten jälkitapaaminen antoi meille mahdollisuuden tarkastella leirin vaikutuksia jälkikäteen. Halusimme tietää, oliko leiri antanut nuorille ”potkua arkeen” ja oliko leirin jälkeen olo innostuneempi. Kyselimme keilailun lomassa, miten heillä on mennyt leirin jälkeen. Keilattuamme tunnin annoimme nuorille täytettäviksi palautelomakkeet. Keilahallin musiikki ja ihmisten paljous häiritsivät keskittymistä palautelomakkeita täyttäessä ja tämä vaikutti palautteiden luotettavuuteen.

9 LEIRIN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI

Koko opinnäytetyöprosessimme ajan pyrimme kriittisesti arvioimaan, minkälaista toimintaa oli järkevää toteuttaa sekä omista oppimistavoitteistamme että nuorten lähtökohdista käsin. Jokaisen toiminnan jälkeen pyrimme arvioimaan toiminnan toteutusta nuorten kanssa, sekä meidän ohjaajien kesken. Toiminnan arviointia lähestyimme monista eri näkökulmista. Tuli ottaa huomioon meidän ohjaajien näkökulma, nuorten osallisuus toimintaan, ajan oikea mitoittaminen sekä toimintojen arviointi kokonaisuudessaan. Kun leiristä oli jo kulunut jonkin aikaa, tuli leiriä arvioida vielä kokonaisuudessaan ja sen vaikutuksia pystyi tarkastelemaan suuremmassa mittakaavassa. Myöhemmin oli helpompaa arvioida leirin vaikutuksia, koska leirin monipuolinen ja kokonaisvaltainen arviointi alkoi vasta leirin päätyttyä.

Leirin tavoitteena oli nuorten osallistaminen ja innostaminen erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla. Kaiken toimintamme perustana oli luoda turvallinen ja rento ilmapiiri, jossa kaikkien oli mahdollisimman helppoa osallistua toimintaan. Halusimme, että kaikki voivat tuntea itsensä arvokkaiksi ja hyväksytyiksi ryhmässämme. Oli tärkeää, että nuoret saivat tulla sellaiseen ympäristöön, missä ei ollut ennakkorooliodotuksia heitä kohtaan. Usein ihmisillä on erilaisia rooleja eri yhteisöissä ja esimerkiksi kotona nuorella on selkeä rooli. Tunteuttomien ihmisten ja vieraan ympäristön kautta nuorten oli mahdollista ilman rooliodotuksia tuoda itsestään esiin sellaisia asioita, joita he itse halusivat. Tällöin nuorten oli mahdollista löytää itsestään uusia voimavaroja ja piirteitä.

Omien havaintojemme ja suullisen palautteen kautta saimme jo leirin alkuvaiheessa selville, että olimme saaneet luotua rennon ja hyvän ilmapiirin. Koimme hyvänä pienen ryhmäkoon, sillä uskomme, että monen nuoren oli helpompi toimia pienessä ryhmässä. Isossa ja tuntemattomassa ryhmässä voi nuorelle tulla helpommin paineita omasta suoriutumisesta ja tutustumisesta muihin nuoriin. Pienen ryhmäkoon vuoksi meidän ohjaajien oli mahdollisuus antaa tasapuolisesti huomiota ja luoda intensiivisempi suhde nuoriin. Palautelomake 2:ssa (LIITE 8) kysyimme innostiko leiri nuoria ja saivatko he potkua arkeen. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että leiri innosti heitä ja he saivat potkua arkeen.

Turvallinen ilmapiiri oli perustana kaikelle toiminnalle ja turvallisen ja vapaan ilmapiirin kautta mahdollistui nuorten osallistaminen. Pyrimme osallistamisella tukemaan nuorten persoonallisen kasvun kehitystä ja kasvattamaan nuorten itsetuottamusta kannustaen ja motivoiden nuoria koko leirimme aikana. Otimme aina nuorten mielipiteet huomioon ja annoimme heille mahdollisuuden vaikuttaa leirin sisältöön. Osallisuudessa tärkeää on, että nuori voi omalla toiminnallaan vaikuttaa asioihin ja tämä saattaa myös vaikuttaa nuoren itsetuottamuksen kasvuun. Koko leirin ajan me ohjaajat annoimme nuorille positiivista palautetta heistä ja heidän toiminnastaan. Leirin loputtua teimme jokaiselle nuorelle kirjeen, jossa korostimme heidän hyviä piirteitään ja annoimme heille kannustusta tulevaisuuteen. Nuoret saivat tulla leirille ilman heihin kohdistuneita rooli- tai ennako-odotuksia, mikä omalta osaltaan saattoi vaikuttaa nuoren itsetuottamukseen, koska he saivat tuoda itsestään myös uusia puolia esiin. Halusimme ohjaajina, että nuoret tunsivat itsensä arvokkaiksi ja tarpeellisiksi, koska tämä voi vahvistaa nuorten osallisuuden kokemusta. Koimme omien havaintojemme ja toimintamme kautta, että nuoret tunsivat itsensä arvokkaiksi ja tarpeellisiksi, koska annoimme nuorille sopivasti vastuuta ja teimme heille selväksi, että he ovat toimintamme lähtökohta.

Osallistamisen vahvistaminen vaikuttaa omalta osaltaan nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn (Nivala 2008, 10), minkä vuoksi käsittelemme molempia asioita. Meidän tavoitteenamme ei ollut nuorten syrjäytymisen ehkäisy, koska yhdellä leirillä emme voi ehkäistä syrjäytymistä, mutta voimme vaikuttaa siihen myönteisesti vahvistamalla osallisuutta. Osallisuuteen liittyvä kauaskantoisempi tavoite oli, että nuoret lähtisivät mukaan heille suunnattuun toimintaan myös tulevaisuudessa. Kysyimme toisessa palautelomakkeessa (LIITE 8) haluaisivatko nuoret lähteä uudestaan samankaltaiselle leirille ja suurin osa vastasi tähän myönteisesti. Palautelomakkeen vastauksista voimme päätellä, että osallisuuteen liittyvä kauaskantoisempi tavoitteemme toteutui näiden nuorten kohdalla.

Meidän toinen tavoitteemme liittyi sosiaalisen kanssakäymisen vahvistamiseen. Nuorten osallistuminen leirille kertoi, että he olivat halukkaita tutustumaan uusiin ihmisiin ja luomaan mahdollisesti uusia ystävyys-suhteita. Havaitimme leirillä, että ohjaajien ja nuorten välinen sekä nuorten keskinäinen vuorovaikutus toimi koko ajan. Kiinnitimme huomiota nuorten väliseen ystävyys-suhteiden syntyyn ja

havaitimme, että nuoret olivat saaneet toisistaan kavereita. Myös palautelomakkeiden vastaukset vahvistivat meidän havaintojamme, sillä palautelomake 1:en viidennessä kysymyksessä tuli ilmi, että nuoret olivat päässeet tutustumaan tarpeeksi muihin. Palautelomake 1:en (LIITE 7) ja 2:en (LIITE 8) muissakin kohdissa tuli esiin kavereiden merkitys leirillä. Ystävyysuhteiden syntyyn vaikuttaa monet eri tekijät, kuten nuorten kemiat. Nuoret omalla toiminnallaan vaikuttavat pitkälti ystävyysuhteiden luomiseen, mutta myös me ohjaajat halusimme vaikuttaa omalta osaltamme sosiaalisen kanssakäymisen vahvistamiseen ja pystyimme vaikuttamaan tähän avoimen ja turvallisen ilmapiirin kautta. Tutustumisleikit alussa sekä yhdessä tekeminen ja kokeminen koko leirin aikana tukivat ja vahvistivat sosiaalista kanssakäymistä. Leiriviikonloppumme tarkoitus oli tarjota nuorille vaihtelua ja virkistystä arkeen, koska kesäaikaan koulun päätyttyä nuorilla voi olla mielekkään tekemisen puute ja erityisesti tällöin nuoret tarvitsevat heille suunnattua toimintaa. Palautelomake 2:ssa kysyimme nuorilta, saivatko he vaihtelua arkeen leirin kautta ja suurin osa vastasi tähän myöntävästi.

Tavoitteiden selkeytymisen ja nuorten toiveiden saannin jälkeen aloimme suunnitella leirin sisältöä. Toiminta pohjautui nuorten tarpeisiin ja tavoitteisiin. Toiminta leirillämme jaettiin toiminnallisiin ja luoviin menetelmiin. Aloitimme leirin tutustumisleikeillä, jotka auttoivat luomaan jo alusta asti hyvän yhteishengen. Hyvän yhteishengen myötä tavoitteiden saavuttaminen helpottui. Tutustumisleikkien avulla vahvistimme nuorten sosiaalista kanssakäymistä ja leikkien avulla loimme hyvän pohjan koko leirin onnistumiselle. Koimme, että tutustumisleikit antoivat hyvän pohjan leirille, sillä nuoret lähtivät myöhemminkin leirin aikana eri toimintaan mukaan avoimin mielin. Halusimme nuorten toiveista ja tarpeista käsin räätälöityjen toiminnallisten menetelmien avulla osallistaa ja innostaa nuoria. Koimme suunnittelemamme toiminnalliset menetelmät hyvinä, sillä nuoret lähtivät aina mukaan toimintaan ja saimme heiltä usein suullista palautetta toiminnan mielekkyydestä. Toteutimme toimintaamme aina ryhmässä, jolloin vahvistimme nuorten sosiaalista kanssakäymistä. Pidimme rentoutusta molempina iltoina nuorille ja koimme rentoutuksen toimivan hyvin toiminnantäyteen päivän päätteeksi. Saimme ensimmäisenä iltana nuorilta positiivista palautetta rentoutuksesta ja he toivoivat rentoutusta lisää.

Luovia menetelmiä käytimme hahmottaessamme nuorten kanssa heidän menneisyyttään, nykyisyyttään ja tulevaisuuttaan. Koimme, että näiden kolmen aikakäsitteen käsittely oli tärkeää, koska oman elämän prosessointi on tärkeää ja se voi auttaa nuoria käsittelemään vaikeita asioita. Kuvakollaasin tarkoituksena oli perehtyä kuvaan ja itse teos ei ollut tässä tarkoitus vaan prosessi, jota osallistuja kävi läpi valikoidessaan materiaaleista sopivia kuvia. Nuoret eivät välttämättä tienneet kuvakollaasiin kuvia valitessaan, miksi tietty kuva tuntui sopivalta, mutta merkitys löytyi monen nuoren kohdalla jälkepäin. Yhdessä palautelomake 1:ssä saimme palautetta, että kuvakollaasin idea oli jäänyt epäselväksi, jolloin ymmärsimme itsekin, että emme olleet tarpeeksi selvästi kertoneet kuvakollaasin ideasta. Kerroimme nuorille mitä oli tarkoitus tehdä, mutta kuvakollaasin syvempi merkitys jäi tarkentamatta. Avasimme kuvakollaasin tarkoitusta vielä enemmän sunnuntaina, kun kuvakollaasit oli saatu valmiiksi. Kuvakollaasin merkitys muuttui alkuperäisestä hieman, sillä nuoret eivät selvästi jakaneet menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta eri osiin ja he valikoivat itselleen mieleisiä kuvia ajattelematta kuvien suurempaa merkitystä. Käydessämme läpi valmiita kuvakollaaseja viimeisenä päivänä, nuoret kuitenkin osasivat antaa merkityksiä eri kuville ja ne liittyivät jollain tapaa heidän menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen.

Halusimme tuoda leiripäiviin rutiineja, koska halusimme leirillämme korostaa rutiinien merkitystä nuorten elämässä. Toistimme päivittäin samoja toimintoja, joita olivat kuvakollaasi, rentoutus ja ”fiilisrinki”. ”Fiilisringin” tarkoituksena oli käydä läpi nuorten tunnelmia päivästä toiminnallisen menetelmän kautta. ”Fiilisringissä” koimme saavamme suorinta palautetta, koska päivä oli jo takana ja ohjelmat ja harjoitteet siltä päivältä oli suoritettu. Palaute oli monipuolista ja kokonaisvaltaista. Onnistuimme yhdistämään suullisen- ja toiminnallisen palautteenantotavan käyttämällä Nalle-kortteja. ”Fiilisringin” toteutus oli perjantai-iltana haasteellista, sillä iltapalan ja palautteenannon yhdistäminen teki tunnelman levottomaksi. Tilannetta oli vaikea rauhoittaa, koska nuoret olivat toiminnantäyteen päivän jälkeen hieman levottomia ja veden läheisyys houkutti nuoria uimaan. Nuoret pettyivät, kun he eivät päässeet uimaan ja huomasimme, miten herkästi nuorten sen hetkinen mielentila vaikutti palautteenantoon. Tarkoituksena oli mennä seuraavana päivänä yhdessä uimaan. Yksi ohjaajista joutui perjantai-iltana käytännön syistä jäämään ”fiilisringistä” pois, mikä heikensi palautteenannon hyötyä.

Lauantai-illan ”fiilisrinki” sujui huomattavasti paremmin perjantaihin nähden, sillä ”fiilisingin” idea oli tullut jo tutuksi nuorille. Huomasimme, että nuorten antama palaute Nalle-korttien avulla vaihteli laidasta laitaan sen mukaan, mistä toiminnasta kukin oli pitänyt.

Arvioimme toimintaa pääasiassa omien havaintojemme kautta, mutta palautelomakkeet toimivat hyvänä tukena omille havainnoillemme. Palautetta saimme koko leirin ajan paljon ja nuorten antama palaute oli yksi tärkein osa koko opinnäytetyöprosessia. Nuorten antama kirjallinen palaute yhdessä meidän havaintojemme kanssa muodostivat monipuolisen ja kattavan kuvan leirin toimivuudesta. Oli tärkeää saada havaintojemme lisäksi myös kirjallista palautetta, koska havainnot voivat olla tulkinnanvaraisia. Havainnoidessamme me ohjaajat voimme tulkita eri tilanteita eri tavalla ja emme välttämättä saa todellista kuvaa siitä, miten nuori kokee tilanteen. Havainnointi on aina valikoivaa ja havainnoijalta voi jäädä jotain olennaisia asioita huomaamatta, jolloin kirjallisen palautteen merkitys korostuu. Kirjallinen palautteen saanti oli tärkeää, kun mietimme onnistumisia ja epäonnistumisia leirin suhteen. Kirjallisen ja suullisen palautteen avulla saimme kehittämissuhteita tulevia nuorten leirejä ajatellen. Saimme palautetta muun muassa siitä, että toiminnan tarkoitus olisi pitänyt selventää tarkemmin aina ennen jokaisesta toimintaa. Tästä voimme ottaa opiksemme tulevaisuuden leirejä ja muuta toimintaa ajatellen.

Keräsimme palautetta eri menetelmin, suullisesti ja kirjallisesti. Pyysimme nuorilta lupaa käyttää heidän antamia palautteita opinnäytetyössämme. Koimme tärkeäksi, että meillä oli erilaisia palautteenkeruumenetelmiä, koska näin saimme mahdollisimman kattavan kuvan leirin toteutuksesta. Suunnittelimme palautteenkeruumenetelmät niin, että nuorille oli helppoa ja mieluisaa kertoa ajatuksistaan. Eri palautteenkeruumenetelmien avulla halusimme varmistaa, että jokaiselle nuorelle löytyi sopiva tapa antaa palautetta. Toisille suullisen palautteen anto on helpompaa, kun toiset taas kokevat kirjallisen palautteen mieluisampana vaihtoehtona. Emme halunneet palautelomakkeiden vastauksien arvioinnissa tuoda sellaisia asioita esille, mitkä jollain tapaa loukkaisivat vastaajien yksityisyyttä. Kirjallisessa palautteessa nuoret saivat antaa omien kokemustensa kautta palautetta. Liitimme kaikkien palautelomakkeiden vastaukset opinnäytetyöhömme, koska ha-

lusimme tuoda kaikkien vastaukset esiin niin kuin ne on kirjoitettu, koska se vaikuttaa omalta osaltaan palautteen arvioinnin luotettavuuteen ja on tärkeää, että nuorten ääni tulee totuudenmukaisesti kuuluviin. Tuodessamme kaikkien palaute-lomakkeisiin vastanneiden palautteet esiin, annamme näin myös lukijalle mahdollisuuden tehdä omia johtopäätöksiä ja tulkintoja palautelomakkeiden vastauksista.

Halusimme luoda alusta asti turvallisen ja rennon ilmapiirin, jotta kaikki voisivat huoletta antaa suullista palautetta meille ohjaajille. Pidimme jokaisen päivän päätteeksi ”fiilisringin”, missä tarkoituksena oli käydä läpi päivän ohjelmaa ja nuorten tunnelmia päivästä. Saimme luotua yllättävän nopeasti rennon ja turvallisen ilmapiirin ja tämä näkyi luonnollisessa vuorovaikutuksessa. Turvallisesta ilmapiiristä johtuen nuorten oli helppoa antaa positiivista sekä negatiivista palautetta. Nuoret uskalsivat alusta lähtien lähestyä meitä erilaisten keskustelujen merkeissä. Parasta palautetta meille oli, että nuoret uskalsivat lähestyä meitä avoimesti.

Kirjallista palautetta keräsimme kahdella eri nimettömällä palautelomakkeella (LIITE 7 ja LIITE 8) ja palautelaatikolla. Ensimmäistä palautelomaketta käytimme leirin päätteeksi ja toista lomaketta jälkitapaamisen yhteydessä. Palautelaatikoon annettiin palautetta nimettömänä ja käytimme tätä koko leiriviikonlopun ajan. Koimme palautelomakkeet hyödyllisiksi palautteen antomenetelmiksi, koska nuoret uskalsivat antaa rohkeasti palautetta ja ne toimivat hyvänä tukena meidän havainnoillemme. Palautelomake 1:en täytön ajankohta ei ollut paras mahdollinen, sillä nuoret olivat viimeisenä päivänä hieman levottomia. Nuorten hieman levoton mielentila ja itse palautteenantotilanne vaikuttivat omalta osaltaan luotettavuuteen. Tästä johtuen meidän tuli olla kriittisiä palautetta arvioidessa.

Palautelomake 1:ssä halusimme keskittyä leirin onnistumiseen kokonaisuudessaan. Kysyimme nuorilta, mistä he pitivät ja mistä he eivät pitäneet leirillä, mitä he jäivät kaipaamaan leiriltä, vastasiko leiri odotuksia, pääsivätkö he tutustumaan tarpeeksi muihin leiriläisiin ja oliko ohjelmaa ja vapaa-aikaa tarpeeksi. Lisäksi annoimme heille mahdollisuuden vapaaseen sanaan. Halusimme kysyä näitä asioita ensimmäisessä palautelomakkeessa, sillä nämä kysymykset avasivat meille, miten leiri oli kaikin puolin toteutunut.

Halusimme tietää mikä nuoria erityisesti miellytti leirillä ja mistä he eivät pitäneet. Vastaukset näihin kysymyksiin antoivat meille osviittaa siitä, mitä tehdä vastaisuudessa toisin ja mikä voisi olla toteuttamisen arvoista tulevaisuuden leirejä ajatellen. Halusimme selvittää nuorten näkökulmaa siitä, vastasiko leiri odotuksia ja jäikö joku odotuksista toteutumatta. Olimme etukäteen kartoittaneet nuorten toiveita ja meille oli tärkeää, että leiri oli heidän toiveidensa mukainen. Nuorilla oli ollut mahdollisuus vaikuttaa leirin sisältöön jo ennen sen toteutusta. Kysymyksillä vastasiko leiri odotuksia ja mitä he jäivät kaipaamaan leirillä, pystyimme arvioimaan leirin toivelomakkeen (LIITE 2) toimivuutta. Huomasimme ristiriidan palautelomakkeen ja toivelomakkeen välillä, sillä nuoret saivat toivelomakkeessa esittää vapaasti toiveitaan, mutta silti palautelomakkeissa kävi ilmi, että odotuksia jäi täyttymättä.

Meille oli tärkeää, että nuoret tutustuivat uusiin ihmisiin leirillä. Se, että nuoret uskaltoutuivat leirille, kertoi jo siitä, että he olivat kiinnostuneita uusista kokemuksista ja ihmisistä. Yhtenä tavoitteenamme oli nuorten sosiaalisen kanssakäymisen vahvistaminen ja tätä kautta mahdollisten ystävyysuhteiden luominen. Leirin aikana nuoret puhuivat puhelinnumeroiden vaihdosta ja huomasimme, että nuoret viihtyivät toistensa seuransa hyvin ja kaverisuhteita syntyi. Jälkitapaamisessa keskustelimme kyseisestä aiheesta, mutta epäselväksi jäi, kuinka paljon nuoret olivat todellisuudessa olleet tekemisissä toistensa kanssa leirin jälkeen. Nuorten antaman palautteen ohella oli tärkeää saada myös Vision liikunnanohjaajalta palautetta leirin toiminnasta, koska hän toimi sivusta seuraajan roolissa ja hän pystyi antamaan palautetta ohjaajan näkökulmasta. Palautelomakkeen vastausten avulla pystyimme arvioimaan toiminnan onnistumista sekä tavoitteiden toteutumisesta.

Palautelomakkeen *ensimmäisessä kysymyksessä* selvitimme mistä vastaajat pitivät erityisesti leirillä ja vastauksista ilmeni, että ruoka, uiminen, ohjaajat sekä toiset leiriläiset olivat jääneet päällimmäisinä mieleen. Yhdestä vastauksesta selvisi, että leirin tunnelma oli erittäin hyvä ja meillä ohjaajilla oli hyvä kontakti nuoriin. Ensimmäistä kysymystä olisimme voineet avata vastaajille enemmän. Näin jälkikäteen ajateltuna parempi vaihtoehto olisi ollut jakaa kysymys osiin toimintakohtaisesti. Näin olisimme saaneet kattavamman kuvan eri toimintojen onnistumisesta.

Tarkoituksenamme oli pikemminkin selvittää nuorten kiinnostusta erilaiseen toimintaan ja tätä kautta saada osviittaa siitä millaisesta toiminnasta nuoret pitävät. Nuoret vastasivat palautelomake 1:ssä seuraavasti:

Ruuasta ja uimisesta, porukasta

Sää!! sauna, uinti ja safka, ohjaajat ☺

Tietokone, uiminen, kivat kaverit, hyvä safka

Leirin tunnelma erittäin hyvä! Ohjaajilla hyvä kontakti nuoriin

Ruoasta, leikeistä

Toisessa kysymyksessä kysyimme, mistä vastaajat eivät pitäneet leirillä. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että aikataulu oli liian kiireinen ja yksi vastaajista ei pitänyt päihderastien esityksistä. Loput vastaajista jättivät tämän kohdan tyhjäksi. Jäimme kaipaamaan vastaajilta perusteluja heidän vastauksistaan, jotta olisimme saaneet tietoa, miksi nuoret eivät pitäneet jostain tietystä asiasta. Perustelujen pyytäminen jäi vähemmälle huomiolle. Suurin osa vastaajista oli jättänyt tämän kohdan tyhjäksi, josta voimme päätellä, ettei leirillä ollut sellaista, mikä olisi jäänyt erityisesti negatiivisena vastaajien mieleen.

Aika tiuha aikataulu ☺

Esityksistä

Kolmannessa kysymyksessä selvitimme mitä vastaajat jäivät kaipaamaan leirillä. Tällä kysymyksellä halusimme selvittää, mitä sellaista vastaajat toivoivat leirillä tehtävän, mitä emme tehneet. Yksi vastaajista ymmärsi kysymyksen niin, että mitä hän jäisi kaipaamaan leirin päätyttyä ja vastasi tähän jäävänsä kaipaamaan ohjaajia. Muutama vastaaja jäi kaipaamaan enemmän vapaa-aikaa ja lepoa. Yksi vastaajista koki, että joidenkin toimintojen tarkoitus jäi epäselväksi. Ymmärsimme jälkikäteen, että meidän olisi pitänyt selventää ja kertoa nuorille tarkemmin aina ennen toiminnan aloittamista, mikä tarkoitus toiminnalla oli. Kävimme leirin lopussa läpi toiminnan tarkoitusta yhdessä nuorten kanssa, jotta välttyisimme mahdollisilta epäselvyyksiltä toiminnan tarkoituksen suhteen.

Vapaa-aikaa

Kanoottia ja nukkumist pitkään

Ainakin itselle jäi hieman epäselväksi miksi joitain juttua (valokuvat, kuvakollaasi) tehtiin. Toivottavasti kaikki saivat irti asioista

Tietokonetta

Ohjaajia

Neljännessä kysymyksessä kysyimme vastaajilta, vastasiko leiri heidän odotuksiin vai ei ja heidän tuli perustella vastauksensa. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että leiri vastasi heidän odotuksiaan. Yksi vastaajista oletti leirin olevan liikuntapainotteinen, mutta muilla vastaajista ei ollut ennako-odotuksia leirin suhteen. Vision järjestämät leirit ovat olleet pääasiassa liikunnallisia leirejä, joten tämä voi olla yksi syy siihen, että yksi vastaajista oletti leirillä olevan enemmän liikuntaa. Nuoret saivat vaikuttaa toivelomakkeen avulla toiminnan sisältöön meidän valitsemiemme aiheiden rajoissa. Pyrimme huomioimaan nuorten toiveita parhaalla mahdollisella tavalla ja tällä kysymyksellä halusimme selvittää vastasiko leiri nuorten odotuksia ja toiveita.

Kaikin tavoin

Vastasi, en odottanut paljon mitään

Kaikille varmasti mukava kokemus. Hyvin onnistunut

No luulin, että olis ollut ns. liikuntaleiri

Joo

Palautelomakkeen viidennessä kysymyksessä halusimme selvittää, pääsivätkö vastaajat tutustumaan tarpeeksi muihin leiriläisiin. Yksi tavoitteemme oli sosiaalisen kanssakäymisen vahvistaminen toiminnallisilla keinoin ja tämän kautta mahdollisten ystävyysuhteiden luominen. Kaikki vastanneista olivat sitä mieltä, että he olivat päässeet tutustumaan tarpeeksi toinen toisiinsa. Viidennen kysymyksen vastauksien perusteella voimme päätellä, että yksi tavoitteemme liittyen sosiaalisen kanssakäymisen vahvistamiseen, toteutui.

Joo

Juu

Pääsin ja uskon, että kaikki pääsi tutustumaan myös hyvin toisiinsa

Joo

Kyllä, erityisesti.....

Halusimme selvittää *kuudennella kysymyksellä* oliko ohjelmaa riittävästi vastaajien mielestä. Kysymysten vastauksista selvisi, että suurimman osan mielestä ohjelmaa oli tarpeeksi. Yksi vastanneista oli sitä mieltä, että ohjelmaa olisi voinut olla enemmänkin.

Oli

Oli

Olisi ehkä voinut olla enemmänkin. Ei tuntunut ketään haittaavan eli aika sopiva ohjelma

Kyl..

Oli

Kysyimme myös, oliko vastanneiden mielestä vapaa-aikaa tarpeeksi leirillä. Suurimman osan mielestä vapaa-aikaa oli leirillä riittävästi, mutta joidenkin vastausten perusteella oli ymmärrettävissä, että vapaa-aikaa olisi saanut olla kuitenkin enemmän. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että vapaa-aikaa ei ollut kehuttavasti. Vastausten perusteella voimme päätellä, että on vaikeaa miellyttää kaikkia osapuolia. *Kuudennella ja seitsemännellä kysymyksellä* halusimme selvittää oliko vapaa-aika ja toiminta tasapainossa keskenään. Samassa palautelomakkeessa tuli esiin, että vastaaja jäi kaipaamaan vapaa-aikaa leirillä, mutta kuitenkin seitsemänten kysymykseen hän vastasi, että vapaa-aikaa oli sopivasti. Huomasimme, että osa palautelomakkeen kysymyksistä oli hieman päällekkäisiä, mikä saattoi vaikuttaa ristiriitaisiin vastauksiin.

Sopivasti

Mmm.. Olihan sitäkin

Oli

Oli

No ei kehuttavasti

Annoimme vastaajille mahdollisuuden vapaaseen sanaan palautelomakkeen lopussa. Halusimme jättää heille vapaa sana -osion, jotta heidän olisi mahdollista palautteessaan tuoda esiin sellaisia ajatuksia ja kokemuksia, joita he halusivat tuoda esiin kysymystemme lisäksi. Yllätyimme vastaajilta saadusta positiivisesta palautteesta, joka kohdistui nimenomaan meihin ohjaajiin. Yksi vastaajista toi esiin viimeisessä palautelomakkeen kohdassa jäävänsä kaipaamaan leiriltä saatuja kavereita. Yhden vastaajan vapaa sana -osiossa tuli ilmi, että leiri vaikutti hyvältä ja, että leiristä kaikki saivat varmasti mukavia kokemuksia. Palautelomakkeita lukiessamme tuli etenkin viimeisen osion vastauksista onnistumisen tunne siitä, että leiri jätti kaikille hyvän mielen ja leiri oli jollain tapaa kaikille merkityksellinen.

Kivoja ohjaajia ☺

Kavereita jäi ikävä leirin loppuksi. Kivat ohjaajat

Hyvältä vaikuttava leiri, josta kaikki varmasti saivat mukavia kokemuksia

Peace!

Lisää karkkii ja ei esityksiä

Jälkitapaamisen yhteydessä keräsimme nuorilta palautetta leirin jälkeisistä tunnelmista palautelomake 2:lla (LIITE 8). Kahden kuukauden aikana nuoret saivat rauhassa pohdiskella leiriämme ja ajattelimme, että nuorten kokonaiskuva leiristä oli selkeytynyt. Osallistaminen ja innostaminen ovat asioita, jotka eivät välttämättä näy välittömästi, joten halusimme keskittyä näihin jälkitapaamisen yhteydessä. Yksi leirimme nuorista ei saapunut jälkitapaamiseen, mutta saimme Vision työntekijän kautta toimitettua hänelle palautelomakkeen. Meidän olisi tullut jo ensimmäisessä palautelomakkeessa miettiä tarkemmin kysymysten sisältöä ja keskittyä tavoitteisiin enemmän, jotta olisimme saaneet kattavamman kuvan tavoitteidemme toteutumisesta. Onneksemme saimme kuitenkin kaikilta nuorilta palautelomakkeet täytettyinä.

Palautelomake 2:en ensimmäisessä kysymyksessä pyysimme vastaajia kuvailemaan leirin jälkeisiä tunnelmia kolmella sanalla. Vastausten perusteella ilmeni,

että leiri oli ollut pääasiassa myönteinen kokemus nuorille. Kysymyksellä halusimme tietää, mitkä asiat olivat jääneet nuorille päällimmäisinä mieleen leiristä.

Mielenkiintoinen, sekava ja viisaampi

Hyvä mieli jäi

???

Kivaa oli, jäi mieleen

Yksi tavoitteemme oli leirimme toiminnan kautta osallistaa ja innostaa nuoria sekä tarjota vaihtelua arkeen. *Toisella kysymyksellä* selvitimme, miten tavoite toteutui nuorten näkökulmasta. Kysyimme innostiko leiri nuoria ja saivatko he potkua arkeen ja millä tavoin. Suurin osa nuorista oli sitä mieltä, että he saivat potkua arkeen leiristä ja nämä vastaukset tukevat leirin aikana tekemiämme havaintoja, sillä meidän mielestä leiri sujui kokonaisuudessaan hyvin.

Sain

Kyllähän se oli vaihtelua kesään

En

Oli kiva fiilis 😊, asiat sujui paremmin

Kauaskantoisempi tavoitteemme oli nuorten osallisuuden vahvistaminen ja tulevaisuuden haasteena onkin saada nuoret heille suunnattuun leiritoimintaan mukaan. Toimintaan osallistumisen kautta pyrimme siihen, että nuoret saavat onnistumisen kokemuksia heidän tarpeiden ja toiveiden mukaisesta toiminnasta. *Kolmannella kysymyksellä* halusimme selvittää lähtisivätkö nuoret samankaltaiselle leirille uudestaan ja miksi tai miksi eivät lähtisi. Suurin osa lähtisi uudestaan samankaltaiselle leirille ja tästä voimme päätellä, että onnistuimme nuorten innostamisessa sekä osallisuuden vahvistamisessa.

Voisin, näkisi tuttuja

Voishan sitä, hyvä fiilis jäi edellisestä

En tiää

Lähtisin, porukka oli mukavaa

Meidän ohjaajien lähtökohdista yksi tavoite oli ryhmänohjaustaitojen kehittäminen. Halusimme kuulla nuorten mielipiteitä ohjaajien onnistumisista ja epäonnistumisista. Viimeisessä eli *neljännessä kysymyksessä* nuoret saivat kirjoittaa risut ja ruusut meistä ohjaajista. Koimme erittäin positiivisena, että saimme ohjaajina, mutta ennen kaikkea ihmisinä myönteistä palautetta nuorilta.

Viehättäviä ja mukavia naisia

Pirtsakka tyttötrio

Ihan ok

Karkkii enemmän, mutta muuten samaa mallia

Palautelaatikkoa käytimme perjantaina ja lauantaina. Annoimme kumpaankin nuorten huoneeseen palautelaatikon vuorokaudeksi, jotta nuorille ei tullut tunnetta, etteivät he saaneet sanaansa kuuluviin. Palautelaatikko ei kuitenkaan toiminut yhtä hyvin kuin olimme toivoneet. Muistuttelustamme huolimatta laatikko jäi melko tyhjäksi, mutta emme silti kokeneet, että kyseinen palautemenetelmä olisi epäonnistunut. Palautelaatikkoon ei tullut kuin muutama kommentti, jotka liittyivät vapaa-ajan käyttöön. Tästä voimme päätellä, että nuorilla ei ollut aihetta antaa meille palautetta. Nuoret saattoivat kokea suullisen palautteenannon riittäväksi, jolloin palautelaatikko ei ollut niin tarpeellinen.

Leirin kokonaisuuden onnistumista arvioitaessa voimme omien havaintojen ja nuorten antaman palautteen myötä todeta, että leirimme onnistui kokonaisuudessaan hyvin. Leirin onnistumisesta kertoi myös se, että nuoret halusivat nähdä toisensa ja meidät uudelleen jälkitapaamisessa ja heiltä saaman palautteen kautta huomasimme, että nuoret viihtyivät leirillä. Ainoastaan yksi nuorista ei saapunut jälkitapaamiseen. Jälkitapaamisessa vallitsi lämmin ja rento ilmapiiri. Nuoret vaikuttivat hyväntuulisilta ja vuorovaikutus heidän kanssaan oli välitöntä. Keilauksen lomassa syntyi luontevaa, spontaania keskustelua nuorten kanssa ja näimme, että nuorten oli hyvä olla kanssamme. Istuimme keilauksen jälkeen hetkeksi vielä alas ja nuoret täyttivät palautelomake 2:en. Keilahalli ei ollut paras mahdollinen paikka täyttää palautelomakkeita, koska ympärillä oli paljon ihmisiä ja musiikki häiritsi keskittymistä. Kaikki palautelomakkeet saimme kuitenkin täytettyinä takaisin ja palautelomakkeiden vastauksista jäi hyvä mieli meille ohjaajille. Tunne siitä,

että leirimme oli kokonaisuudessaan onnistunut, vahvistui jälkitapaamisen yhteydessä. Toivotimme nuorille kaikkea hyvää tulevaisuuteen ja lähdimme hyvillä mielin kotiin.

10 ITSEARVIOINTI

Tavoitteiden toteutumista mittasimme havainnoimalla, meidän ohjaajien keskinäisen palautteenannon sekä nuorten antaman suullisen ja kirjallisen palautteen kautta. Meitä opinnäytetyöntekijöitä oli kolme ja kaikki me teimme huomioita omista näkökulmistamme. Kävimme leirinohjaajina palautekeskusteluja leirin kulusta ja siitä, mitä olimme nuorissa havainnoineet. Havainnointia on olemassa erilaista ja sitä voi toteuttaa eri tavoin ja me ohjaajat käytimme leirillä osallistuvaa havainnointia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Toteutimme osallistuvaa havainnointia siten, että me ohjaajat vuorotellen toimimme sekä sivustaseuraajan roolissa että toimintaan osallisina.

Osallistuva havainnointi voi olla joko aktiivista tai passiivista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Me ohjaajat toimimme sekä aktiivisina että passiivisina havainnoitsijoina. Aktiivisessa osallistuvassa havainnoinnissa ohjaaja on aktiivisesti mukava toiminnassa, kun taas passiivisessa osallistuvassa havainnoinnissa ohjaaja on läsnä, mutta pääasiassa seuraa sivusta toimintaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Osallistuvassa havainnoinnissa me ohjaajat tarkkailimme toimintaa ensin kokonaisvaltaisesti, mutta leirin edettyä pystyimme myös havainnoimaan yksityiskohtaisemmin nuoria ja heidän toimintaa. Havainnoimme nuoria aina ollessamme heidän kanssaan, mutta pyrimme siihen, että havainnointi on mahdollisimman näkymätöntä ja kävimme aina tilaisuuden tullen keskenämme läpi havaitsemiamme asioita. Pyrimme olemaan arvioinnin suhteen huomaamattomia, jotta arviointi ei vaikuta negatiivisesti toimintaan.

Osallistuvassa havainnoinnissa on tärkeää muistaa, että kyseessä ei ole pelkästään kielellinen havainnointi, vaan suuri osa havainnoinnista tapahtuu ilmeiden, eleiden, liikkeiden ja kosketuksen kautta. Ohjaajan on tärkeää havainnoida juuri ilmeitä ja eleitä, jotta olennainen informaatio ei jää käsittelemättä. On myös tärkeää

varoa ei-kielellisen viestin ylitulkitsemisesta tai yleistämisestä, jotta tulkinnasta ei tule väärää ja ettei se menetä merkitystään. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Koimme rikkautena sen, että meitä oli kolme ohjaajaa, koska huomasimme, että kaikki olivat toisinaan havainnoineet erilaisia asioita nuorista ja toiminnan kulusta. Näin saimme monipuolisen ja kattavan kuvan päivän onnistumisista ja epäonnistumisista. Huomasimme, että olimme kiinnittäneet huomiota myös samoihin asioihin, mikä taas antoi vahvan pohjan havaintojamme luotettavuutta arvioidessa. Havainnointi on subjektiivista, koska jokaisen ennako - oletukset, aikaisemmat kokemukset, mieliala ja aktiivitaso vaikuttavat havaintojen tekoon ja on tärkeää ottaa huomioon jokaisen ohjaajan tapa havainnoida asioita. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teimme muistiinpanoistamme koko leirin ajan päiväkirjaa, jonka totesimme olevan todella hyödyllinen näin jälkikäteen. Kirjoitimme leirin aikana päiväkirjaa aina, kun meillä oli siihen mahdollisuus. Kirjoitimme päiväkirjaan jokaisen omia pohdintoja sekä päivän ohjelman onnistumisia sekä epäonnistumisia. Jälkikäteen ajateltuna olisimme voineet kirjoittaa enemmän muistiinpanoja, koska muistiinpanot toimivat hyvänä apuvälineenä leirin toimintaa ja tavoitteita arvioidessa.

Yksi tavoitteemme oli ryhmänohjaustaitojemme vahvistaminen ja kehittäminen. Oli hyvä, että meitä ohjaajia oli kolme, koska pystyimme vaihtamaan havainnoitsijan rooleja keskenämme. Jaoimme havainnoitsijan rooleja siten, että kaikilla oli tasapuolisesti vastuuta päähavaintojen teosta. Olimme aina suunnitelleet toiminnan siten, että yhdellä oli suurin ohjausvastuu kyseisestä toiminnasta ja kaksi muuta toimivat tarkkailijan ja havainnoitsijan rooleissa. Koimme tämän menetelmän hyvänä, koska ohjausvastuussa oleva sai keskittyä toiminnan toteutukseen täysillä ja näin ollen vastuu havainnoinnista jäi pääosin kahdelle muulle ohjaajalle. Ohjaajan rooli oli hyvin oleellinen toiminnan toteutuksessa ja se, että meitä oli kolme, mahdollisti monipuolisen ja erilaisen ohjauksen. Ohjaajien päälle puhumisilta tai ristiin ohjaamisilta vältyttiin, koska olimme aiemmin jakaneet ohjausvuoroja. Koimme, että onnistuimme ryhmänohjaajina kokonaisuudessaan hyvin. Omien havaintojemme ja palautteen kautta huomasimme, että meidän olisi pitänyt selventää toimintojen tarkoitusta nuorille paremmin, jotta niiden merkitys ei jäänyt kellekään epäselväksi. Tulevaisuutta ajatellen tähän asiaan tulisi kiinnittää huomiota enemmän.

Me ohjaajat toimimme leirillä innostajien ja osallistajien roolissa ja palautteen sekä omien havaintojemme perusteella voimme päätellä, että onnistuimme näissä rooleissa. Leirillä saimme nuoret osallistumaan toimintaan mukaan avoimin mielin ja palautelomake 2:ssa tuli esille, että nuoret lähtisivät samankaltaiselle leirille uudestaan. Loimme alusta asti kannustavan ja turvallisen ilmapiirin, jossa kaikkien oli helppo osallistua toimintaan. Kaikessa toiminnoissa motivoimme ja rohkaisimme nuoria osallistumaan toimintaan.

Peruuntuneen leirin myötä meidän ohjaajien organisointitaitomme kehittyivät, sillä jouduimme suunnittelemaan leirin peruuntumisesta johtuvia käytännön asioita sekä aloittamaan uuden leirin suunnittelun. Leirin suunnittelu vaati ohjaajilta paljon aikaa, koska leirin ohjelman lisäksi tuli ottaa huomioon monia eri käytännön seikkoja. Kaikille meille ohjaajille tällaisen leirin järjestäminen oli uutta, joten se vaati entistä enemmän perehtymistä leirin suunnitteluun ja toteutukseen. Meidän organisointitaitomme kehittyivät tämän leirin myötä paljon.

Meille ohjaajille nuoret olivat melko uusi asiakasryhmä, joten saimme paljon uutta ja hyödyllistä kokemusta nuorista ja heidän kanssaan toimimisesta. Saimme suuntaa antavia vinkkejä siitä, minkälaisesta toiminnasta nuoret pitävät huomioiden kuitenkin aina nuorten erilaiset tarpeet. Koko leirin toteutuksen ajan vallitsi leirillä turvallinen ilmapiiri. Nuoret eivät pelänneet lähestyä meitä ohjaajia, josta voimme tehdä johtopäätöksen, että olimme nuorien näkökulmasta helposti lähestyttäviä. Vapaa-ajallaan nuoret tulivat rohkeasti pyytämään meitä suoraan huoneestamme viettämään heidän kanssaan aikaa. Saimme myös palautetta rennosta ilmapiiristä lauantaina leirille tulleelta liikunnan ohjaajalta. Kun leiri sunnuntaina päättyi, nuoret innostuivat ehdottamamme jälkitapaamisen suhteen, mikä viestitti leirin onnistumisesta. He halusivat tavata leirin kokoonpanossa vielä uudemman kerran. Leiri tuntui toteutuneen hyvin ja onnistuimme jakamaan ohjausvastuun kolmen ohjaajan kesken ongelmitta.

Nuorilta saadun palautteen kautta saimme arvokasta ja hyödyllistä tietoa leirin onnistumisesta kokonaisuudessaan sekä meidän ohjaajien toiminnasta. Meille ohjaajille suunnattu palaute oli positiivista ja emme niinkään saaneet palautetta

ohjaustaidoistamme vaan meistä ihmisinä. Huomasimme jälkikäteen, että palaute-lomakkeiden kysymykset olivat hieman päällekkäisiä, mikä vaikutti myös nuorten ristiriitaisiin vastauksiin. Olisimme voineet suunnitella palautelomakkeita tarkemmin, jotta olisimme saaneet kattavampaa palautetta tavoitteisiin nähden. Me ohjaajat havainnoimme pääasiassa nuoria ja heidän toimintaa, mutta tärkeää oli myös havainnoida toinen toisiamme ohjaajina. Koko leirin ajan reflektoimme omaa toimintaamme ja pohdimme oman toimintamme huonoja ja hyviä puolia. Annoimme ohjaajina toisillemme palautetta ohjauksesta ja toiminnan toteutuksesta. Koimme palautteenannon hyvänä, mutta huomasimme, että olisimme voineet antaa toisillemme enemmän palautetta. Tuimme toisiamme ohjaajina koko leirin ajan ja pystyimme käyttämään toisiamme voimavarana.

11 POHDINTA

Pohdinnassa tuodaan esille, mitä olemme leirin toteutuksen myötä oivaltaneet ja minkälaisia johtopäätöksiä olemme tehneet. On ollut alusta saakka tärkeää, että rakennamme sellaista tietopohjaa toiminnalliselle opinnäytetyöllemme, mikä tukee leirimme kohderyhmää ja leirin toiminnallisia osuuksia. Tätä käsitellään myös pohdinnassamme. Lopuksi tarkastellaan miten nuorten osallistamista voidaan kehittää eteenpäin sekä pohditaan opinnäytetyötämme kokonaisuudessaan.

Yksi merkittävimpiä oivalluksiamme koko opinnäytetyömme aikana oli syrjäytymisen käsitteen problematiikka. Syrjäytyminen on jo lähtökohdiltaan negatiivisävytteinen ja siitä puhuminen on leimaavaa. Syrjäytyneiden lukumäärät Suomessa ovat hyvin suurpiirteisiä, sillä aihetta on haasteellista tutkia syrjäytyneiden vaikean tavoitettavuuden vuoksi. Koska syrjäytyminen on aiheena vaikea, halusimme lähestyä aihetta osallisuuden näkökulmasta. Tämä ei kuitenkaan poistanut täysin syrjäytymisen ongelmallisuutta, sillä halusimme kasvattaa osallisuutta juuri sillä kohderyhmällä, jolla sitä vähiten on eli syrjäytymisvaarassa olevilla. Leiriä suunniteltaessa linkittyi leiriin osallistamisen käsite. Ensimmäinen suunnittelemamme leiri peruuntui vähäisen osanoton vuoksi, mistä teimme johtopäätöksen, ettei nuoria, jotka olisivat osallistamisen tarpeessa, ole kovin helppo saada mukaan toimintaan.

Emme lannistuneet leirin peruuntumisesta vaan lähdimme suunnittelemaan seuraavaa ajankohtaa leirille. Alun perin nuorten osallisuuden vahvistaminen merkitsi meille pääasiassa nuorten rohkaisua leirin toimintaan. Ajattelimme tämän onnistuvan parhaiten heidän tarpeisiin pohjautuvan ohjelman avulla, mihin he olivat saaneet itse vaikuttaa. Osallistimme nuoria jo toivelomakkeita käyttäessä, sillä nuoret saivat äänensä kuuluviin. Opinnäytetyön edetessä osallisuuden käsite sai laajemman merkityksen, ja aloimme nähdä, miten leirillämme pystymme vaikuttamaan nuorten arkeen, ja näin käsite sai kauaskantoisemman merkityksen.

Nuorten kanssa toimiessa pidimme tärkeänä nuoren kehitykseen liittyvää tietoa. Perehdyimme erityisesti nuoren identiteetin kehitykseen ja ymmärsimme, miten tärkeässä osassa muiden antama palaute on siinä. Nuoruuden ja osallistamisen lisäksi oleellisiksi käsitteiksi muodostuivat innostaminen ja voimaannuttava ohjaaminen, mitkä käsitteinä ovat hyvin lähellä toisiaan. Leirin toteutuksessa käytimme toiminnallisia menetelmiä, sillä yhdistäen nämä innostavaan ja voimaannuttavaan ohjaamiseen, oli tavoitteiden saavuttaminen realistisempaa. Näin meillä oli enemmän tietoa siitä, minkälaisin menetelmin pystyimme tavoitteemme saavuttamaan sekä minkälainen meidän roolimme leirillä tuli olla.

Vasta leirin toteutuksen jälkeen muotoutuivat käsitteet yhteisöllisyys ja sosiaalinen pääoma osaksi tietopohjaamme. Leirin nuorista sekä meistä ohjaajista muodostui leirin aikana vahva yhteisö, missä pystyimme puhumaan luottamuksellisesti lähes mistä vain. Yhteiset säännöt loivat turvallisuutta ja kaikki olivat tasarvoisesti osa yhteisöä. Nuoret olivat mukana päättämässä leirin säännöistä, mikä osoittautui toimivaksi ideaksi, sillä kukaan ei rikkonut sääntöjä. Nuorten ollessa itse mukana päättämässä näinkin oleellisesta osasta leiriä, osoitimme heille, että luotamme heihin. Sääntöjen luominen yhdessä oli merkittävä tekijä myös yhteisöllisyyden synnyttämisessä, sillä huomasimme yhteisten sääntöjen muodostavan yhteishenkeä.

Turvallisessa ilmapiirissä pystyimme käsittelemään avoimesti paljon arkeen ja hyvinvointiin liittyviä asioita. Puhuimme nuorten kanssa myös henkilökohtaisemmista asioista, kuten seurustelusta, mikä osoitti luottamusta meitä ohjaajia

kohtaan. Keskustelemalla nuorille tärkeistä aiheista halusimme tukea nuorten arjenhallinnallisia taitoja, sillä puhuimme nuorten arjesta hyvin laajasti. Näin käsitteet elämän- ja arjen hallinta osoittautuivat tarpeellisiksi käsitellä tietopohjassamme. Keskustelimme leirillä rahan käytöstä, terveistä elämäntavoista ja tulevaisuudesta. Tulevaisuuden visiointi itsessään voi olla myös voimaannuttavaa (Mannström-Mäkelä & Saukkola 2008, 58). Nuoret olivat myös toivoneet hyvinvoinnista keskustelua, mikä linkittyi hyvin leirimme tavoitteeseen tehdä nuorista innostuneempia arjen keskellä. Nuoret puhuivat leirillä hyvin avoimesti kaikesta, mikä osoitti heidän olevan kiinnostuneita ottamaan kantaa omiin elämiinsä liittyviin asioihin.

Toiminnallisuus on ollut opinnäytetyömme lähtökohta. Halusimme rakentaa leirillemme toimintakokonaisuuden, mikä palvelee tavoitteitamme sekä nuorten tarpeita. Muokkasimme leiriohjelman sen mukaan, mitä nuoret olivat toivoneet. Tarkoitus oli, että ohjelma on nuorille mieluisaa, mutta samalla kehittäväää. Tarjosimme nuorille vaihtelua arkeen ja tämä toteutui, sillä suurin osa nuorista koki leirin innostavana. Nuoret jäivät kaipaamaan leiriltä monia asioita, muun muassa muita nuoria ja meitä ohjaajia. Ohjaajien tärkeys saattaa kertoa aikuisen ihmisen läsnäolon tärkeydestä. Lisäksi se, että suurin osa nuorista halusi tavata toisiaan uudelleen jälkitapaamisen merkeissä, kertoo siitä, että pienestä yhteisöstämme muodostui merkityksellinen nuorille.

Leirin järjestämisestä saamamme kokemus kasvatti meitä ohjaajina, ja vastaisuudessa tietyille kohderyhmälle suunnatun toiminnan suunnittelu tulee olemaan todennäköisesti helpompaa. Uuden asiakasryhmän eli nuorten kanssa toiminta oli mielenkiintoista ja se antoi meille paljon ammatillista kokemusta. Vapaa-ajan tärkeys korostui nuorten palautteessa, mikä saattaa liittyä myös nuorten arkeen. Jos kyseessä ovat nuoret, joilla ei välttämättä ole arkipäivisin kovinkaan paljon aktiviteettiä, voi totuttua tiukempi aikataulu tuntua vaikealta. Toiminnantäyteisten päivien takana oli kuitenkin ajatus juuri nuorten aktiivoinnista. Koimme kolme päivää kestävä leirin tärkeäksi, sillä näiden päivien aikana ehti muodostua jo rutiineja, mitkä ovat nuorille usein tärkeitä. Ruokailuaikojen, aamuhäätysten ja erilaisten toimintojen kautta pystyimme luomaan toistuvaa päiväjärjestystä. Mo-

lemmat illat päättyivät rentoutukseen, ja joka päivä tehtiin kuvakollaasia. Nämä toivat leirin sisältöön jatkuvuutta.

Haastavimmaksi leirin järjestämisessä osoittautui nuorten saaminen itse leirille. Tässä olisi tulevaisuudessa kehittämisen varaa, sillä tulisi löytää ne osallistamisen keinot, joilla nuoret saisi rohkeammin osallistumaan heille suunnattuun toimintaan. Nuorten tavoittaminen voi olla haaste itsessään, mutta tämän lisäksi nuoret tulisi vielä saada innostettua osallistumaan toimintaan. Nuorten toiveiden mukainen toiminta on keino, millä houkutella nuoria osallistumaan, mutta tämä itsessään ei riitä, mikäli toiminnalla on jokin kauaskantoisempi tavoite. Se, minkälainen toiminta on nuorten mieleistä, vaatii kartoitusta itsessään, mutta samalla toiminnan tulisi olla kehittävää. Nuorten ja aikuisten näkökulmat voivat olla tässä kohtaa hyvinkin erilaiset. Yhteinen linja tulisi kuitenkin löytää, sillä nuorten hyvinvointiin panostaminen vaikuttaa koko yhteiskuntamme hyvinvointiin.

Nuorten pahoinvointi on asia, jota ei saa jättää huomiotta. Pahoinvointiin puuttuminen vaatisi nuorten laajempaa tarpeiden kartoitusta, mutta erityisesti syrjäytymisvaarassa olevia nuoria on haasteellista tavoittaa. He eivät välttämättä käy säännöllisesti kouluissa tai harrastuksissa, jolloin on mahdollista, ettei kukaan näe heidän hätäänsä. Keinot auttaa heitä tulisi kuitenkin löytää. Yhteistyöhön koulujen, kodin ja nuorisotyön eri tahojen välillä tulisi panostaa ja nuorille tulisi olla mahdollisimman paljon päihteettömiä tapahtuvia. Päihteet vaikuttavat osallisuuden heikkenemiseen, ja tätä olisi mielenkiintoista tutkia lisää. Päihteiden käytön väheneminen nuorten keskuudessa voisi myös vähentää nuorten syrjäytymistä, jolloin ennaltaehkäisevään päihdetyöhön voitaisiin keskittyä tänä päivänä enemmän.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessimme oli kasvattava kokemus. Leirin järjestäminen vaati epävarmuuden sietokykyä sekä organisointitaitoja. Ensimmäisen leirin peruuntuminen oli iso vastaisku ja myöhästytti opinnäytetyömme edistymistä, mutta tämä opetti meille, ettei kaikkeen voi varautua. Emme silti missään vaiheessa pysähtyneet paikallemme opinnäytetyön teossa, mutta joitain asioita oli mahdotonta saada eteenpäin, kun leiri oli vielä toteuttamatta. Koimme leirin järjestämisen ajoittain hankalaksi, sillä kellään meistä ohjaajista ei ollut näin suuren

kokonaisuuden organisoinnista kokemusta. Suurin kasvunpaikka oli riippumattomien tekijöiden hyväksyminen, sillä ketään ei leirille voi väkisin pakottaa. Voimme innostaa nuoria leirille, mutta valinta on nuorten.

Vuorovaikutustaitomme nuorten kanssa sekä meidän ohjaajien välillä kehittyivät. Leirillä olimme ohjaajan roolissa, mikä oli meille uutta. Kun toimitaan nuorten kanssa, tulee ohjaajana muistaa tietynlainen asiallisuus ja esimerkillisyys. Ohjaajan rooli vaati meiltä kaikilta keskittymistä ja rauhallisuutta, innostavaa otetta unohtamatta. Onnistuimme tässä, sillä nuoret tulivat kanssamme hyvin toimeen ja he olivat toiminnassa innostuneesti mukana. Leiriä toteuttaessa meidän kolmen ohjaajan välillä vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot karttuivat, sillä sujuakseen yhteistyömme vaati jatkuvaa vuorovaikutusta. Nuorilla ollessa vapaa-aikaa leirillä, me ohjaajat jaoimme näkemyksiämme siitä, miten mikäkin toiminta oli sujunut. Huomasimme kolmen eri näkökulman olevan positiivinen asia toimintaa arvioi-
dessa, sillä jokainen oli kiinnittänyt huomiota hieman eri asioihin.

Opinnäytetyöprosessissa me ohjaajat olimme myös opinnäytetyön tekijän roolissa. Vuorovaikutustaidot meidän kolmen välillä kehittyivät koko opinnäytetyöprosessin ajan, sillä tuli pitää huoli, että kaikki pysyivät ajan tasalla leiriä järjestellessä. Jouduimme panostamaan sisäiseen tiedotukseen, sillä työstimme opinnäytetyötä myös koko kesän lävitse, jolloin käytännön syistä emme pystyneet näkemään niin usein kuin olisi ollut ehkä tarpeellista. Meidän tuli sovittaa kolmen eri ihmisen aikataulut ja opetella toimimaan sekä yhdessä että erikseen. Huomasimme työskennellessämme yhdessä, että omaamme hyvin erilaiset tavat toimia, ja yhteistyö vaati hieman opettelemista. Opimme hyödyntämään toistemme erilaisia toimintatapoja ja ymmärsimme, että kolme eri opinnäytetyön tekijää on haaste, mutta myös rikkaus.

Saimme paljon kokemusta uudesta asiakasryhmästä, ja vaikka yllätyimme leirin ensimmäisenä päivänä siitä, että leirin nuorimmainen on 9-vuotias, sopi hän nuorten joukkoon erinomaisesti. Koska leirin nuorimmaisen osallistuminen ei vaikuttanut merkittävästi leirin toteutukseen, emme tehneet muutoksia tietopohjaamme tai ylipäätään leirin kulkuun. Toiminta nuorten kanssa oli kasvattavaa ja tietopohjaan perehtyminen on ollut mielenkiintoista. Haastavaa on ollut sovittaa käytäntö

ja teoria yhteen, mutta ne käsitteet, mitä olemme opinnäytetyössämme nostaneet esiin, ovat tukeneet leirillä tekemiämme huomioita sekä valmistaneet meitä leirin toteutukseen ennen sitä. Olemme oppineet tekemään töitä mahdollisimman tehokkaalla tavalla, jolloin jokainen meistä opinnäytetyön tekijöistä on pystynyt työkentelemään itselleen ominaisimmalla tavalla. Olemme perehtyneet moniin meille uusiin aihealueisiin huomioiden yhteiskunnallisen tilanteen tällä hetkellä sekä havahtuneet siihen, miksi nuorten kanssa tehtävä työ on tärkeää.

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes M. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi ja mieheksi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Aalto-Setälä, T., Marttunen, M. & Pelkonen, M. 2006. Taustaa & lainsäädäntö. Siirtymävaiheet riskiajankohtia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 17.10.2009] Saatavissa: http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/tyovalineet/nuoret_1.htm

Airola, M. & Tarsalainen, A. 2005. Murkkuelämää. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Elämönhallintapalvelut Visio. 2008. Visio Elämönhallinta. Esite.

Hakanen, P., Honkanen, T. & Salovaara, R. 2006. Terve minä. Tukioppilastoitinnan koulutusmateriaali itsetuntemuksesta. Mannerheimin lastensuojeluliitto ry [viitattu 28.10.2009] Saatavissa: <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/64b1b1c7e06ed64a3e1b57e57d2b89ca/1256737855/application/pdf/21448/Terve%20mina.pdf>

Holmila, M., Karlsson, T., & Raitasalo, M. 2006. Taustaa & lainsäädäntö. Nuoret saavat helposti hankittua alkoholijuomia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 17.10.2009] Saatavissa: http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/tyovalineet/nuoret_1.htm

Hyypä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu: PS-kustannus.

Karvonen, R. 2009. Keinoja stressin hallintaan. Toiminnalliset menetelmät. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Juva: PS-kustannus.

- Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Dark Oy.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Juva: WSOY.
- Kemppinen, P. 1999, Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kustannusvalmennus P. & K. Oy.
- KOTA -Lasten ja nuorten hyvinvointi ry. Parempaan arkeen [viitattu 21.9.2009]. Saatavissa: <http://www.kota.fi/index.php?cat=21&lang=fi>
- Kurki, L. 2000 a. Sosiokulttuurinen innostaminen [viitattu 9.2.2009]. Saatavissa: <http://www.prohumanum.fi/artikkelit/kurki.html>.
- Kurki, L. 2000 b. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Känkänen & Laaksonen. 2006. Jälkihuolto. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämisyksikkö [viitattu 15.10.2009]. Saatavissa: http://www.pslastensuojelu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=8
- Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammi.
- Lempinen, J. 2007. Seikkailukasvatuksella arjen hallintaan. Teoksessa Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.) Lapin yliopistokustannus
- Lehto-Trapnowski, P. 2001. Miten menee nousukauden nuorilla? Teoksessa Taskinen, S. (toim.) 2001. ”Huono ennuste”: Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Helsinki: Stakesin monistamo.

Lämsä, A-L. 2009. Yhteiskunnan muutos ja riskit. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Juva: PS-kustannus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Toimitaan yhdessä. Nuorten osallistava koulutus [viitattu 23.10.2009]. Saatavissa:

http://www.mll.fi/pdf/Nuorten_osallistava_koulutus.pdf

Mannström-Mäkelä, L. & Saukkola, K. 2008. Voimaannuttavan ohjaamisen käsikirja. Helsinki: Palmenia.

Mäkelä, P. & Österberg, E. 2006. Alkoholin käyttö Suomessa. Päihdelinkki [viitattu 20.10.2009]. Saatavissa: <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/111-alkoholinkaytto-suomessa>

Myllyniemi, S. 2008. Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Niemi. 2006. Jälkihuolto. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö [viitattu 15.10.2009]. Saatavissa:

http://www.pslastensuojelu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=8

Niemistö, R. 2000. Ryhmän luovuus ja kehityshehdot. Tampere: Tammer-Paino.

Nivala, E. 2008. Syrjäytymisestä osallisuuteen. Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) 2008. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. Kuopio: Kopijyvä.

Nuorten Akatemia 2003. Sosiokulttuurinen innostaminen -muutoksen pedagogiikka [viitattu 3.11.2009]. Saatavissa:

<http://www.nuortenakatemia.fi/Ohjaajalle/Ohjaajan.tukipaketti/Ohjaajakoulutusteen.antia>

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Nyyti ry -opiskelijoiden tukikeskus. 2009 a. Elämänhallinta [viitattu 20.9.2009].

Saatavissa: http://www.nyyti.fi/linkit_ja_artikkelit/artikkelit/elamanhallinta.htm

Nyyti ry -opiskelijoiden tukikeskus. 2009 b. Itsetunto.[viitattu 28.10.2009]. Saata-

vissa: http://www.nyyti.fi/linkit_ja_artikkelit/artikkelit/itsetunto.htm

Oiva peruspalvelukeskus. Lastensuojelun avohuolto [viitattu 15.10.2009]. Saata-

vissa:
http://www.oivappk.fi/fi/etusivu/hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen/lastensuojelu_ja_lapsiperheiden_erityispalvelut/lastensuojelun_avohuolto

Opintokeskus kansalaisfoorumi. Osallistu. Innostaja.net [viitattu 22.10.2009].

Saatavissa: http://www.innostaja.net/sivu.php?artikkeli_id=23

Pajulahti: liikuntaa ja elämyksiä. 2009 a. Tervetuloa Pajulahteen. Esite.

Pajulahti: liikuntaa ja elämyksiä. 2009 b. Tervetuloa Pajulahteen [viitattu

9.2.2009]. Saatavissa: <http://www.pajulahti.com/sivu.php>.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalisen kehitys. Keuruu: PS-kustannus.

Ranne, K. & Rouhiainen-Valo, T. 2005. Sosiaalialan ammatillisen käyttöteorian muotoutuminen sosionomi (AMK) -koulutuksessa. Teoksessa Ruusunen, Ranne, K., Rouhiainen-Valo, A., Ruusunen, T. & Sankari, A. (toim.) 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan korkeakoulu.

Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa Ruusunen, Ranne, K., Rouhiainen-Valo, A., Ruusunen, T. & Sankari, A. (toim.) 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan korkeakoulu.

Rintanen, H. 2001. Lasten ja nuorten syrjäytymisen taustatekijöitä pitkittäistutkimuksen valossa. Teoksessa Taskinen, S. (toim.) 2001. ”Huono ennuste”: mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Helsinki: Stakesin monistamo

Ruuskanen, P. 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Keuruu: PS-kustannus.

Ruusunen, T. 2005. Ilmaisulliset menetelmät. Siltoja itseen ja toisiin. Teoksessa Ruusunen, Ranne, K., Rouhiainen-Valo, A., Ruusunen, T. & Sankari, A. (toim.) 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan korkeakoulu.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Osallistuva havainnointi. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [viitattu 10.9.2009]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_2.html

Sauli, H. 2007. Lasten ja nuorten syrjäytyminen tilastojen valossa [viitattu 8.2.2009]. Saatavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2007/11/politiikkaohjelma/Hannele_Saulix_lasten_ja_nuorten_syrjxytyminen.pdf.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopisto.

Sirkkola, M. 2007. Vaikeimmin vammaisen henkilön osallistaminen ja voimaannuttaminen multisensorisen työn avulla [viitattu 8.2.2009]. Saatavissa: http://kehitysvammaliitto.fi/fileadmin/tiedostot/muut/koulutus_ja_tapahtumakalenteri/koulutusaineistot/multisensorinen_tyo_marja_sirkkola.pdf).

Sosiaaliportti 2008 a. Avohuolto [viitattu 8.2.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>

Sosiaaliportti 2008 b. Jälkihuolto [viitattu 8.2.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto/>

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. 2008. Nuorista Suomessa 2008 - 2009 [viitattu 9.9.2009]. Saatavissa: http://www.alli.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=2604

Särkelä, M. 2009. Päihteidenkäyttö ja yhteiskunnallisen osallisuuden ongelmat. Päihdelinkki [viitattu 17.10.2009]. Saatavissa: <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/122-paihteidenkaytto-ja-yhteiskunnallisen-osallisuuden-ongelmat>

Taskinen, S. 2001. Mitä tarkoitetaan lasten ja nuorten syrjäytymisellä? Teoksessa Taskinen, S. (toim.) 2001. ”Huono ennuste”: mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Helsinki: Stakesin monistamo.

Tahvanainen, P. 2004. ”Vahvaksi ei voi pakottaa” - voimaantumista tukeva vuorovaikutus työkoulunuoren ohjaamisessa. Itä-Suomen työkoulu 2000 [viitattu 1.9.2009]. Saatavissa: <http://www.uku.fi/mci/tyokoulu/pdtahvanainen.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2009. Lastensuojelu [viitattu 2.11.2009]. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2006. Taustaa & lainsäädäntö [viitattu 17.10.2009]. Saatavissa: http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/tyovalineet/nuoret_1.htm

Vehviläinen, J. 2008. Nuorten osallisuushanke. Arvioinnin loppuraportti. Helsinki: Edita Prima Oy [viitattu 29.10.2009]. Saatavissa: http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/46829_nuorten_osallisuushanke_arvioinnin_loppuraportti.pdf

Visio Elämänhallinta. 2008 [viitattu 8.2.2009]. Saatavissa: <http://www.visionet.fi/>

Väestöliitto. 2007 a. Nuoruuden kehitystehtävät. Helsinki: Palvelun tekninen toteutus Optinet Oy [viitattu 12.9.2009]. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/seksuaaliterveys/seksuaaliterveysklinikan_nettipa/ammattilaiset/tietopankki/nuoruuden_kehitystehtavat/

Väestöliitto. 2007 b. Nuoruus on mahdollisuus. Helsinki: Palvelun tekninen toteutus Optinet Oy [viitattu 12.9.2009]. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/seksuaaliterveys/seksuaaliterveysklinikan_nettipa/ammattilaiset/tietopankki/nuoruuden_kehitystehtavat/nuoruus_on_mahdollisuus/

LIITTEET

LIITE 1	Leirikirje
LIITE 2	Toivelomake
LIITE 3	Huoltajille suunnattu lomake
LIITE 4	Turvallisuussuunnitelma
LIITE 5	Lukujärjestys
LIITE 6	Säännöt
LIITE 7	Palautelomake 1
LIITE 8	Palautelomake 2
LIITE 9	Leiri diplomi
LIITE 10	Rentoutustarinat

Hei leiriläiset!

Kesää kohti mentäessä mieli virkistyy ja mikä sen parempaa kuin lähteä viettämään yhdessä ikimuistoista leiriviikonloppua muiden nuorten kesken. Olemme kolme sosionomi-opiskelijaa Pia, Noora ja Nina, ja opiskelemme Lahden Ammattikorkeakoulussa. Olemme tekemässä lopputyötä yhteistyössä Elämänhallintapalvelut Vision kanssa.

Tulemme järjestämään nuorille viikonloppuleirin viihtyisässä Pajulahden leirikeskuksessa Nastolassa. Ympäristössä on mahdollisuus monipuoliseen toimintaan. Tarjoamme teille tilaisuuden unohtumattomaan viikonloppuleiriin.

Leiri järjestetään **17.7 – 19.7.2009**. Leirin virallinen aloitus alkaa perjantaina 17.7 klo 15.00 ja leiri loppuu sunnuntaina 19.7 noin klo 13.00 lounaan jälkeen.

Leirillä on luvassa saunomista, rentoa meininkiä ja hauskaa yhdessäoloa muun muassa liikunnan, musiikin ja vapaan oleskelun merkeissä. Sään sallissa tarkoitus on olla myös paljon ulkona. Varaathan siis mukaasi tarkoituksenmukaiset vaatteet (ulkoiluvaatteet mukaan!). Leiriin sisältyy ruokailu.

Pajulahden leirikeskuksesta on varattu huoneet, joissa on perusvarustuksena WC, suihku, TV, liinavaatteet ja pyyhkeet (suositeltavaa ottaa mukaan oma pyyhe). Leirillä mukana on myös liikunnanohjaaja Visiolta. Elämänhallintapalvelut Visio järjestää kyydit Pajulahteen ja sieltä takaisin.

Leirille mukaan tarvitset:

- henkilökohtaiset hygieniatarvikkeet
- tarpeelliset lääkkeet
- vaatetus joka sään mukaan (muun muassa ulkoiluvaatteet)
- sauna- ja uimatarvikkeet
- itselle merkityksellisen valokuvan (liittyy leirin toimintaan)

Osoite Pajulahden leirikeskukseen on Pajulahdentie 167 15560 NASTOLA
(Liitteenä kartta leirikeskukseen)

Tervetuloa viihtymään Pajulahteen!!
Aurinkoisin terveisin Pia, Noora ja Nina

Lisätietoja numeroista:

Pia Roine	040 861 7536
Noora Leppänen	040 569 1498
Nina Vuorinen	040 763 9408

*"Aamulla aurinko nousee varhain,
Kesä vuodenajoista on kaikkein parhain.
Koulutkin loppuu, ei huolia näy,
Kesällä kukatkin kukkimaan käy.
Voi uimassa käydä ja nukkua pitkään,
Eivät kesää kai voita asiat mitkään!"*

LEIRIVIIKONLOPUN TOIVEET

Jotta leiristä tulisi mahdollisimman antoisa ja mieluinen, haluaisimme kuulla teiltä toiveita leirin toiminnasta. Laitathan rohkeasti ajatuksiasi ja toiveitasi, sillä nämä tullaan huomioimaan ohjelmaa suunniteltaessa.

Olemme rajanneet leirin ohjelman teemoihin, joihin toivomme saavamme tarkennusta teidän toiveiden kautta. Vaihtoehdot eivät rajoitu esimerkkeihin, vaan toivomme sinun vapaasti esittävän toiveitasi!

LIIKUNTA (Minkälaisesta liikunnasta pidät? Esim. pallopelit, ulko- ja sisäleikit ym.)

MUSIIKKI (Miten haluaisit musiikin näkyvän leirin ohjelmassa? Esim. disko, levyraati ym.)

KESKUSTELUAIHEET (Mistä aihealueista haluat erityisesti keskustelevan? Esim. seurustelu, seksuaalisuus, terveys- ja hyvinvointi ym.)

VIRKISTYS JA VAPAA-AIKA (Mitä virkistystä toivot leirillä olevan ja miten haluaisit viettää vapaa-aikasi? Esim. saunominen, uiminen, rentoutuminen ym.)

SANA VAPAA (Jos sinulla jäi vielä jotain toiveita tai ajatuksia liittyen leiriin, niin tähän voit kirjoittaa niistä.)

Terveisin Pia, Noora ja Nina

Hei vanhemmat!

Olemme järjestämässä viikonloppuleiriä Nastolan Pajulahdessa **17.7. - 19.7.2009**. Olemme kolme sosionomi-opiskelijaa Pia, Noora ja Nina Lahden Ammattikorkeakoulusta ja teemme lopputyötä yhteistyössä Elämänhallintapalvelut Vision kanssa. **Tulemme raportoimaan leirin tapahtumista ja nuorista nimettömästi, ja käytämme näitä tietoja hyödyksi opinnäytetyössämme.** Leirille on tulossa osallistujien ja meidän lisäksi yksi liikunnanohjaaja Visiolta.

Leirillä tulemme muun muassa ulkoilemaan, harrastamaan liikuntaa eri muodoissa ja viettämään virikkeellistä ja viihtyisää viikonloppua nuorten kesken. Kyydit Pajulahteen ja sieltä takaisin järjestyvät Vision kautta. Nuorene osallistumisen mahdollistamiseksi toivomme saavamme teiltä kirjallisen luvan leirille tuloon.

Tämä tietolomake on luottamuksellinen. Tiedot ovat meille avuksi leirin ruokailun ja ohjelman suunnittelussa.

Leiriläisen nimi _____

Syntymäaika _____

Allergiat

Liikuntaan osallistumisen esteet

Mitä muuta haluat kertoa leirinohjaajille

Saako nuori olla mukana valokuvissa? kyllä _____ ei _____

(Valokuvia ei julkaista! Ne tulevat osaksi opinnäytetyön esitystä, jonka jälkeen ne hävitetään.)

HUOM! Jotta säästyisimme turhalta työltä, **tämä ilmoittautuminen on sitova.**

Huoltajan nimi _____

Huoltajan puhelinnumero _____

Allekirjoitus _____

Ystävällisin terveisin;

Pia Roine p. 040 861 7536 Noora Leppänen p. 040 569 1498 Nina Vuorinen p. 040 763 9408

TURVALLISUUSSUUNNITELMA

Tapahtuma:	Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten viikonloppuleiri
Aika:	17. – 19.7.2009
Paikka:	Liikuntakeskus Pajulahti, Pajulahdentie 167, 15560 Nastola
Tapahtuman johtaja:	Viikonloppuleiri: Nina Vuorinen, Pia Roine, Noora Leppänen

Turvallisuussuunnitelmalla pyritään hahmottamaan, minkälaisia riskejä leirillä voi olla. Riskien analysointi tuo varmuutta leirin toteutukseen, sillä ohjaajat pystyvät varautumaan etukäteen mahdollisiin riskeihin. Turvallisuussuunnitelman laadinnasta vastaavat Nina Vuorinen, Pia Roine ja Noora Leppänen.

Tavallisimpia riskejä ovat todennäköisesti pienet tapaturmat, kuten kompastuminen ulkoillessa tai teräsesineellä loukkaaminen askarrellessa tai kokattaessa. Lisäksi nuoren eksyminen, katoaminen, tulipalo tai äkillinen sairastuminen ovat mahdollisia.

Tapaturmissa tai vakavissa sairastapauksissa otamme yhteyttä hätänumeroon sekä Liikuntakeskus Pajulahden henkilökuntaan. Käytössämme on myös ensiapulaukku lähinnä pienempiä onnettomuuksia varten. Leirin alussa neuvomme kaikkia leirille osallistujia menemään Liikuntakeskus Pajulahden infopisteeseen, mikäli eksyy. Samalla näytämme infopisteen sijainnin. Jos kuitenkin nuori katoaa, otamme yhteyttä Pajulahden henkilökuntaan, hätänumeroon (poliisi) sekä nuoren vanhempiin. Tulipalon sattuessa noudatamme Pajulahden paloturvallisuussuunnitelmaa ja kokoonnumme ulos sovittuun paikkaan.

Viikonloppuleirin lukkari

17.7.2009 Perjantai

<u>klo</u>	<u>ohjelma</u>	<u>tila</u>
15.00	Alkaa leiri, majoittuminen ja Pajulahden esittely	tapaaminen Pajulahden parkkipaikalla
16.00 - 17.30	Tutustumista ja kuvakollaasi	liikuntahallin toinen puoli
17.30	Päivällinen	päärakennus
19.00 - 21.00	Levyraati, fiilisrinki, kuvakollaasi ja iltapalan tekoa	takkahuone
22.00	Rentoutus ja hiljaisuus	huoneessa

18.7.2009 Lauantai

<u>klo</u>	<u>ohjelma</u>	<u>tila</u>
8.00	Herätys	
8.30	Aamupala	päärakennus
9.15 - 11.30	Ulkoilemaan sään salliessa	aloitus päärakennuksen edestä
12.00	Lounas	päärakennus
13.00 - 14.30	Kuvakollaasi ja sydän kortit	kokoustila 1
15.00 - 16.30	Pelejä ja leikkejä	liikuntahalli
16.30	Päivällinen	päärakennus
18.00 - 19.30	Sauna	rantasauna
20.30 - 22.00	Iltapala ja fiilisrinki	fanni 1 ja kokoustila
22.00	Rentoutus ja hiljaisuus	huoneessa

19.7.2009 Sunnuntai

<u>klo</u>	<u>ohjelma</u>	<u>tila</u>
8.00	Herätys	
8.30	Aamupala	päärakennus
9.00 -12.45	Kuvakollaasi, valokuvat, fiilisrinki ja diplomien jako	kokoustila
12.45	Lounas	päärakennus
14.00	Leiri loppuu	

LEIRIN SÄÄNNÖT

- ✓ leirillä noudatetaan hyviä käytöstapoja
- ✓ leirillä ei kiroilla
- ✓ leirillä ei tupakoida, eikä käytetä päihteitä
- ✓ leirillä noudatetaan yhteistä aikataulua
- ✓ hiljaisuus alkaa kello 22.00 ja päättyy 7.00
- ✓ vapaa-ajalla ei poistuta alueelta
- ✓ kaikki saavat puhua leirillä vapaasti ja luottamuksellisesti itselleen tärkeistä asioista (ohjaajilla vaitiolovelvollisuus)

Keksikää kaksi uutta sääntöä, joita olette yhteistuumin valmiita noudattamaan!

✓

✓

PALAUTELOMAKE

Palaute on meille tärkeää, joten haluamme kuulla teidän leiriläisten ajatuksia ja mielipiteitä leiristä ja sen ohjelmasta. Tähän palautelomakkeeseen vastaaminen tapahtuu nimettömästi, joten voit vapaasti kertoa omista fiiliksistä leirin jälkeen.

Mistä pidit erityisesti leirillä?

Mistä et pitänyt leirillä?

Mitä jäit kaipaamaan leirillä?

Vastasiko leiri odotuksiasi? (Jos vastasi niin millä tavoin ja jos ei, niin miksi ei?)

Pääsitkö tutustumaan tarpeeksi muihin leiriläisiin?

Oliko mielestäsi ohjelmaa tarpeeksi leirillä?

Oliko mielestäsi vapaa-aikaa tarpeeksi leirillä?

Vapaa sana (risut ja ruusut)

Kiitos palautteesta! 😊

Terveisin Pia, Noora ja Nina

Heipparallaa!

Syksy saapuu kovaa vauhtia ja VVL-leiristämme on kulunut jo kaksi kuukautta. Nyt olisimme kiinnostuneita siitä, minkälaisen fiiliksen leiri jätti sinulle.

Lomake täytetään nimettömänä, joten voit huoletta kirjoittaa ajatuksiasi ja kokemuksiasi.

Kuvaile kolmella sanalla leirin jälkeisiä fiiliksiä:

Innostiko leiri sinua ja saitko potkua arkeen? Miten?

Lähtisitkö samankaltaiselle leirille uudestaan? Miksi / miksi et?

Risut ja ruusut ohjaajista 😊

Terkuin: Pia, Noora ja Nina

DIPLOMI

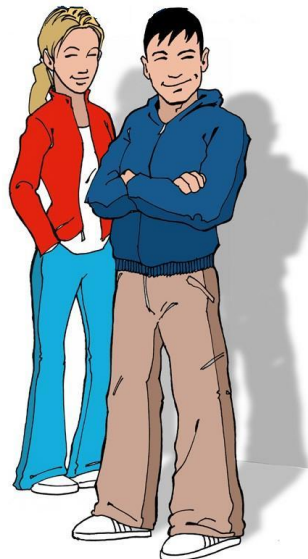

Leiriläinen

On esimerkillisesti osallistunut 17.7. - 19.7.09 pidettyyn nuorten viikonloppuleiriin Pajulahdessa.

Leirin sisältö:

- kuvakollaasi _____
- rastitehtävät _____
- ikimuistoinen taulu _____
- sääntöjen noudattaminen _____

Fantasiamatka Havaijille (Sovellus Lindhin (1983, 47) mielikuva rentoutuksesta)

Käy selin makuulle ja ota hyvä, rento asento. Sulje silmäsi. Hengitä syvään ja rauhallisesti. Älä anna vieressä olevan kaverin häiritä keskittymistä. *** Kuvittele, että astut lentokoneeseen. Lentoemäntä ohjaa sinut paikallasi ikkunan viereen. Kone rullaa. Turvavyöt ovat kiinnitettyinä. Kone nousee. *** Alapuolellasi voit nähdä vihreät metsät, keltaiset pellot ja siniset järvet. Talot näyttävät pieniltä. Matkasi suuntautuu kohti Havaijin saaria. Syöt hyvän aterian, nukut välillä. *** Herää ja allasi näet pilviä ja merta. Sitten alkaa näkyä kapea kaari vaaleata hiekkarantaa. Näet myös korkeita vuoria. *** Kone alkaa laskeutua. Pyörät ottavat maahan. Ovi aukeaa ja helteinen ilma tulvahtaa koneeseen. Astut ulos, olet onnellinen, olet Havaijilla. *** Makaan rannalla. Tunnet kuinka rentoutus ja rauhallisuus leviää varpaistasi jalkoihin, lantioon, vatsaan, selkään, käsivarsiin ja sormiin sekä päähän. *** Lämmin meri virtaa suonissasi ja kuljettaa rentoutunutta olotilaa eteenpäin. Hengitä rauhallisesti ja syvään. Tunne kuinka rentoudut.

Aika Havaijilla kuluu nopeasti. Pian on aika lähteä kotimatkalle. *** Astut jälleen lentokoneeseen, paluumatka voi alkaa. Tunnet, kuinka kone rullaa ja nousee lentoon. Lepäät lennon aikana, hengität syvään ja rauhallisesti. Anna rennon olon vaikuttaa.

Kone alkaa laskeutua. Lasken samalla hitaasti numeroita kymmenestä yhteen. Jokaisen numeron kohdalla tunnet itsesi rentoutuneeksi ja alat virkistyä. 10, 9, 8, tunnet olevasi täysin rentoutunut, 7, 6, 5, tunnet olosi virkeämmäksi, 4, 3, virkistyt yhä enemmän, 2, palaat jälleen rentoutuneena tähän luokkaan, tähän hetkeen. 1, olet täysin virkeä. Voit avata silmäsi.

Mielikuvaharjoittelu, hiekkaranta

Asetu makuulle sellaiseen asentoon missä on hyvä olla, anna kehosi, hengityksesi ja mielesi rentoutua. Etsi rauhassa sopivaa asentoa, nyt ei ole kiire. Kun sopiva asento löytyy voit keskittyä ensin joksikin aikaa tyhjentämään ajatuksesi kuulostelemalla oman hengityksesi ääntä ja rytmiä. Kun olet löytänyt miellyttävän asennon ja tyhjentänyt ylimääräiset ajatuksesi, olet valmis kokemaan rentouttavan mielikuvamatkan lämpimälle rannalle meren ääreen. Kuvittele nyt makaavasi tai käveleväsi valkoisella hiekkarannalla, raikas merituuli puhaltaa kevyesti ihollesi ja auringon lämmittämä hiekka kihelmöi lämpöä jalkapohjien kautta koko vartalolle. Hiekka on valkoista ja hienoa kuin puuteri, ja siinä on aavistus vaaleanpunaista. Lähdet kävelemään merelle päin, merivesi huuhtelee varpaitasi, meri on kristallinkirkasta, syvän turkoosinsinistä ja merenvihreää. Olosi tuntuu raikkaalta ja rentouttavalta kun suolainen vesi jäädyttää kuumia jalkojasi, varpaitasi ja jännittyneitä jäseniä. Tuuli hyväilee lempeästi vartaloasi ja hiuksiasi. Tunnet auringon lämmön ihollasi, hienon hiekan varpaiden välissä, tyrskyjen virkistävät pisarat kasvoillasi ja laineiden pehmeät pyörteet pitkin vartaloasi. Kellut meressä, tunnet miten suolainen ja syvä, sininen tai turkoosinvihreä vesi kevyesti kannattelee sinua kun kellut selälläsi kasvat aurinkoa kohti. Auringonsäteet lämmittävät kasvojasi ja sinun on hyvä olla, ei kiirettä mihinkään, sinulla on aikaa nauttia tästä hetkestä ja aikaa levätä. Tunnet kehosi tulevan lämpimäksi ja painavaksi auringon lempeiden säteiden syleilyssä. Meriveden pienet pyörteet hierovat selkää ja pohkeitasi, tuntuu hyvältä vain kellua. Auringon lämmittäessä kasvojasi virkistävät pisarat viilentävät ihanasti kasvojasi ja tunnet olosi rentoutuneeksi ja niin hyväksi että et malta lopettaa kellumista. !!! Aurinko alkaa jo laskea. Olosi on rentoutunut ja olet ladannut itsellesi voimia, nyt olet vahvempi ja virkeämpi jatkamaan päivää. Voit vielä levätä hetken tai halutessasi venytellä. On aika nousta ylös ja huomata kuinka rentoutunut mutta virkeä olosi on.

